

Računovodstvena analiza financijske sposobnosti dioničkog društva AD Plastik Solin

Aničić, Đeni

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:828627>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-07**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

«Dr. Mijo Mirković»

DENI ANIČIĆ

**RAČUNOVODSTVENA ANALIZA FINANCIJSKE
SPOSOBNOSTI DIONIČKOG DRUŠTVA AD PLASTIK SOLIN**

Diplomski rad

Pula, 2015.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

«Dr. Mijo Mirković»

ĐENI ANIČIĆ

**RAČUNOVODSTVENA ANALIZA FINANCIJKE
SPOSOBNOSTI DIONIČKOG DRUŠTVA AD PLASTIK SOLIN**

Diplomski rad

JMBAG: 0145031999, redoviti student

Studijski smjer: Financijski management

Predmet: Računovodstvo financiranja i investiranja

Mentori: Prof. dr. sc. Alfio Barbieri

Doc. dr. sc. Ticijan Peruško

Pula, ožujak 2015.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, Đeni Aničić, dolje potpisana, *kandidat za magistra*, ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student:

U Puli, 02.ožujka. 2015.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Problem istraživanja.....	1
1.2. Svrha i ciljevi istraživanja	1
1.3. Metode istraživanja	2
1.4. Struktura rada	2
2. SPECIFIČNOSTI DIONIČKOG DRUŠTVA AD PLASTIK SOLIN	4
2.1. Djelatnost i predmet poslovanja	5
2.2. Vlasnička i organizacijska struktura	7
2.3. Dinamika i struktura ljudskih resursa	15
2.4. Tržište i položaj društva na tržištu	18
2.5. Politika kvalitete i zaštite okoliša.....	21
2.6. Razvojne perspektive i ciljevi društva	23
2.7. Problemi i rizici u poslovanju društva	25
3. SPECIFIČNOSTI I ANALIZA FINANIJSKIH IZVJEŠTAJA	27
3.1. Bilanca.....	29
3.2. Račun dobiti i gubitka	37
3.3. Izvještaj o novčanom toku	44
3.4. Izvještaj o promjenama glavnice.....	47
3.5. Bilješke uz finansijske izvještaje i računovodstvene politike.....	49
3.6. Ciljevi finansijskog izvještavanja	51
3.7. Korisnici finansijskih izvještaja.....	53
3.8. Kvaliteta finansijskih izvještaja	55
3.9. Pojam i važnost analize finansijskih izvještaja.....	57
3.9.1. Analiza strukture i promjena u bilanci društva AD Plastik d.d.	60
3.9.2. Analiza strukture i promjena u računu dobiti i gubitka društva AD Plastik d.d.	64
3.9.3. Analiza strukture i promjena u izvještaju o novčanom roku društva AD Plastik d.d.....	67
3.9.4. Analiza strukture i promjena u izvještaju o promjenama glavnice društva AD Plastik d.d.....	68

4. ISTRAŽIVANJE - ANALIZA FINANCIJSKE SPOSOBNOSTI DIONIČKOG DRUŠTVA AD PLASTIK SOLIN	69
4.1. Pojam financijske sposobnosti	69
4.2. Pojam pokazatelja analize financijskih izvještaja	70
4.3. Analiza financijskog stanja društva AD Plastik d.d. Solin	74
4.3.1. Pokazatelji imobiliziranosti	74
4.3.2. Pokazatelji likvidnosti	75
4.3.3. Pokazatelji zaduženosti.....	79
4.3.4. Pokazatelji solventnosti (pokrića obveza)	81
4.3.5. Pokazatelji autonomije.....	83
4.3.6. Pokazatelji aktivnosti.....	84
4.4. Analiza financijske učinkovitosti društva AD Plastik d.d. Solin	87
4.4.1. Pokazatelji ekonomičnosti	87
4.4.2. Pokazatelji profitabilnosti	89
4.5. Pokazatelji investiranja	92
4.6. Pokazatelji koji se temelje na novčanom toku	94
5. OCJENA FINANCIJSKE SPOSOBNOSTI DRUŠTVA AD PLASTIK D.D.	97
6. ZAKLJUČAK	99
POPIS LITERATURE	101
POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA	103
PRILOZI	104
SAŽETAK	108
SUMMARY	110

1. UVOD

U vrijeme gospodarske i financijske krize za opstanak, rast i razvoj te donošenje ispravnih odluka u društvu potrebne su kvalitetne i vjerodostojne informacije. Financijske informacije kao rezultat poslovanja najbolje sagledavamo u financijskim izvještajima poput bilance, računa dobiti i gubitka, izvještaja o novčanom toku, izvještaja o promjenama glavnice te bilješkama uz financijske izvještaje koje opisuju pojedinu stavku financijskih izvještaja.

Menadžment društva analizirajući upravo te stavke te izračunavanjem pokazatelja financijske analize mogu uvidjeti da li je njihovo društvo likvidno, uspijeva li pokriti svoje obveze, posluje li ekonomično i profitabilno.

Analiza financijskih izvještaja teži i pogledu u budućnost te samim time naglašava i one aspekte poslovanja koji su kritični za opstanak, sigurnost i uspješnost poslovanja.

Financijska analiza provedena je na društvu AD Plastik d.d. (matica) iz Solina koji se primarno bavi proizvodnjom dijelova za automobilsku industriju i proizvodnjom proizvoda iz plastičnih masa.

1.1. Problem istraživanja

Svaki problem zahtijeva njegovo istraživanje i rješavanje. Problem istraživanja ovog rada je kako ostati profitabilno poduzeće u uvjetima globalne recesije, kako smanjiti troškove, a da razina kvalitete ostane ista te kako zadržati postojeće kupce i novim proizvodima privući nove. Iz problema istraživanja proizlazi i predmet istraživanja. Predmet istraživanja je analizirati trenutno stanje društva, nadalje usporediti prethodne rezultate sa sadašnjim te na temelju svega donijeti zaključak o financijskoj situaciji društva.

1.2. Svrha i ciljevi istraživanja

Istraživanje se provodi sa svrhom analize uspješnosti poslovanja na području autoindustrije, odnosno upoznavanje ekonomske i financijske snage društva AD Plastik te mogućih perspektiva s obzirom na položaj društva. Ciljevi istraživanja su provesti analizu strukture financijskih izvještaja društava korištenjem horizontalne i vertikalne metode, izvršiti analizu financijskog stanja i financijske sposobnosti putem financijskih pokazatelja te ocijeniti financijsku sposobnost društva AD Plastik.

1.3. Metode istraživanja

Pri pisanju znanstvenih i stručnih radova, logika misaonih postupaka je različita što za posljedicu ima brojne metode znanstvenih istraživanja. Određeni problemi, predmeti i objekti istraživanja zahtijevaju „put“ koji pomaže ispravnom zaključivanju i spoznaji u nekom praktičnom poslu. U tu svrhu koriste se znanstvene metode koje omogućuju točnije otkrivanje i sustavno formuliranje znanstvenih činjenica, zakona i teorija.

Postoji niz znanstvenih metoda. Korišćenje pojedine metode ovisi o vrsti i djelu istraživanja, odnosno nije svaku metodu moguće upotrijebiti za određeno istraživanje. Prilikom pisanja ovog magistarskog rada korištene su sljedeće znanstvene metode: induktivno-deduktivna metoda, metoda analize i sinteze, matematička metoda, metoda deskripcije, metoda apstrakcije, komparativna metoda, metoda klasifikacije i povijesna metoda. Povijesna metoda korištena je iz razloga što se analiziraju podaci iz prethodnih razdoblja sa sadašnjim. Sam rad podijeljen je na poglavlja čemu je doprinjela metoda klasifikacije. Također dobiveni izračuni ukazuju na upotrebu matematičke metode. Samim time izvršena je komparacija rezultata kroz pojedine godine. Nadalje, metoda apstrakcije poslužila je za odvajanje nebitnih od bitnih elemenata istraživanja, dok se metoda deskripcije primjenjuje u početnoj fazi istraživanja u obliku opisivanja cjelokupne tematike, ali bez znanstvenog tumačenja. Induktivno-deduktivna metoda zaokružuje cjelokupan rad jer se pomoću nje vrši zaključivanje i donose rezultati na temelju provedenog istraživanja.

1.4. Struktura rada

Rezultati istraživanja predloženi su u šest međusobno povezanih poglavlja.

U prvom, uvodnom poglavlju navedeni su problem i predmet istraživanja, svrha i ciljevi istraživanja, te se iznosi znanstvena metodologija koja će se primjenjivati tokom izrade.

U drugom poglavlju date su glavne informacije o dioničkom društvu AD Plastik koji se primarno bavi proizvodnjom dijelova za automobilsku industriju i proizvodnjom proizvoda iz plastičnih masa. U tom poglavlju analizira se također vlasnička i organizacijska struktura društva, struktura ljudskih resursa kao vrlo bitan čimbenik razvoja, položaj društva na tržištu, razvojne perspektive i ciljevi koje društvo nastoji ostvariti te problemi s kojima se društvo ovog tipa susreće.

U trećem poglavlju teorijski su pobliže objašnjena temeljna financijska izvješća, navedeni su ciljevi financijskog izvještavanja, prikazana skupina korisnika financijskih izvještaja (unutarnji i vanjski korisnici) te provedena horizontalna i vertikalna analiza financijskih izvještaja društva AD Plastik d.d. u razdoblju od 2010. do 2013. godine. Horizontalna analiza koristi se komparativnim financijskim izvještajima te ukazuje na promjene iz godine u godinu u odnosu na baznu godinu. Temelj vertikalne analize su strukturni financijski izvještaji koji prikazuju strukturu pojedinog izvještaja po elementima koji ga čine.

Nadalje, u četvrtom poglavlju, analizira se financijska sposobnost društva AD Plastik d.d. koja uključuje analizu financijskog stanja i analizu financijske učinkovitosti. Financijsko stanje prikazuje položaj društva u određenom trenutku, a utvrđuje se putem pokazatelja imobiliziranosti, likvidnosti, zaduženosti, solventnosti, autonomije i aktivnosti.

S druge strane, analizom financijske učinkovitosti nastoji se utvrditi sposobnost u ostvarenju rezultata poslovanja (pokazatelji ekonomičnosti) te dobiti ocjena o rentabilnosti poslovanja (pokazatelji profitabilnosti).

U ovom poglavlju, pored navedenih pokazatelja, kratak osvrt dan je i na pokazatelje investiranja uvidom da su dionice društva uvrštene na Službeno tržište na Zagrebačkoj burzi.

Također, u novije vrijeme, naglašava se važnost i značenje financijskih pokazatelja koji se temelje na novčanom toku jer je u uvjetima opće nelikvidnosti vrlo važno voditi brigu o razlici prihoda i rashoda s jedne strane i novčanih tokova s druge strane.

U petom poglavlju na temelju provedene cjelokupne financijske analize, dana je ocjena financijske sposobnosti društva AD Plastik d.d.

U šestom poglavlju dat je zaključak koji daje skraćeni prikaz cjelokupnog rada.

Rad je također dodatno upotpunjen brojnim priložima, tablicama i grafikonima radi lakšeg razumijevanja obrađene tematike.

2. SPECIFIČNOSTI DIONIČKOG DRUŠTVA AD PLASTIK SOLIN

AD Plastik dioničko je društvo za proizvodnju dijelova i pribora za motorna vozila i proizvoda iz plastičnih masa. Društvo je ujedno i najveći hrvatski proizvođač plastičnih dijelova za automobilsku industriju.

Sami počeci djelovanja zbili su se 1952. godine unutar proizvodnih cjelina poduzeća „Termoplastika“ i „Galanterija“ koji su bili u sustavu bivšeg kombinata „Jugoplastika“, da bi se dana 8. lipnja 1992. godine upisalo kod Trgovačkog suda u Splitu kao trgovačko društvo „Autodijelovi“ sa sjedištem u Solinu, ali sada izvan sustava Jugoplastika.

Temeljem Zakona o pretvorbi trgovačkih društava, dana 28. lipnja 1994. Društvo se registrira kao dioničko društvo „Autodijelovi“, a 17. studenog 1994. godine mijenja naziv u AD Plastik d.d., društvo za proizvodnju dijelova i pribora za motorna vozila i ostalih proizvoda iz plastičnih masa.

Privatizirano je 2001. godine na bazi tzv. „Programa radničkog dioničarstva“¹ koji je uspješno realiziran.

Primjenom nove poslovne politike promijenjena je struktura društva iz lokalne tvrtke u multinacionalni koncern, osnivanjem novih tvrtki u Sloveniji, Rumunjskoj i Rusiji.

Usljed navedenog, odlukom Glavne skupštine, 21. lipnja 2007. godine donesena je i odluka o dokapitalizaciji Društva ulaganjem u novcu.

Misija društva AD Plastik-a je razvoj i proizvodnja dijelova iz plastičnih masa za automobilsku industriju, a djelom i za programe izvan autoindustrije, pri tome vodeći brigu o održivosti poslovanja i interesima svih dionika.

Podmisija je zadovoljiti potrebe i očekivanja kupaca tehnološkim iskoracima i inovativnim rješenjima.

Vizija društva AD Plastik-a je da do konca drugog desetljeća na istočnom djelu europske regije, postane jedna od vodećih korporacija za razvoj te proizvodnju plastičnih dijelova za interijere i eksterijere automobila te tako doprinjeti višem i boljem razvoju društva

¹ „Program radničkog dioničarstva“ (ESOP) – program koji je menadžmentu i zaposlenicima društva omogućio kupnju dionica po cijeni od 120 kn na rok otplate od 5 do 10 godina, uz nepomijenjenu kamatnu stopu od 6% godišnje. U programu ESOP sudjelovalo je ukupno 143 zaposlenika kupivši 166.200 dionica. Zaposlenici imaju zabranu prodaje novostečenih dionica na rok od 5-10 godina.

i ekonomije te osigurati dodatnu vrijednost dioničarima, zaposlenima i zajednici, uvažavajući načela društveno-odgovornog poslovanja s naglaskom na kvalitetu proizvoda.

Strategija AD Plastik-a je razvijati se kao koncern, osnivajući ili preuzimajući društva kćeri što bliže sjedištu kupca, kako u Hrvatskoj tako i u inozemstvu, polazeći od principa profitabilnosti, srodnosti proizvodnih programa postojećim tehnologijama te povezujući se sa renomiranim tvrtkama.

Ciljani razvoj AD Plastika-a temelji se na poslovima vezanim uz malu i srednju klasu automobila, gdje su količine proizvodnje manje podložne oscilacijama u prodaji.

2.1. Djelatnost i predmet poslovanja

Osnovna djelatnost društva AD Plastik-a u Hrvatskoj je proizvodnja dijelova iz plastičnih masa za interijere i eksterijere automobila u automobilskoj industriji. Pored toga Društvo proizvodi i ambalažu za prehrambenu industriju, proizvode za domaćinstvo i sl.

Proizvodnja u Hrvatskoj odvija se na lokacijama u Solinu, gdje je i sjedište, te u Zagrebu na Jankomiru. Osim proizvodnje u Hrvatskoj kompanija ima tvornice organizirane kao društva, sa svojstvom pravne osobe, u Srbiji, tri u Rusiji (u blizini Samare, Sankt Peterburga i u Kalugi), zatim u Sloveniji i u Rumunjskoj o čemu će više riječi biti u narednom poglavlju.

Proizvodni program društva AD Plastik d.d. podijeljen je na samu autoindustriju te programe izvan autoindustrije.

Proizvodni program autoindustrije čine:

I. INTERIJERI

- Industrijalizacija i proizvodnja instrument tabla te obloge vrata
- Razvoj, industrijalizacija i proizvodnja obloga krova, sjenila rukohvati, obloge stupova, obloge prtljažnika, obloge petih vrata, polica prtljažnika itd.

II. EKSTERIJERI

- Industrijalizacija i proizvodnja tijela i komponente branika te ukrasnih letvica
- Razvoj, industrijalizacija i proizvodnja kalote, zaštitnika vozila te zaštitnika spremnika goriva

III. STATIČKE I DINAMIČKE BRTVE

- Industrijalizacija i proizvodnja dinamičkih brtvi postupkom ekstruzije i vulkanizacijom

- Razvoj, industrijalizacija i proizvodnja statičkih brtvi (vodilice, strugači, samoljepljivi ukrasni profili, brtva vjetrobranskog stakla) postupkom ekstruzije /koekstruzije iz termoplastičnih elastomera i materijala na bazi polipropilena.

Programa izvan autoindustrije obuhvaća proizvodnju i razvijanje:

- Plastičnih masa (tankostijenu brizganu IML ambalažu, puhanu ambalažu volumena od 3 l do 20 l, puhane spojnice za korugator cijevi, PET ambalažu te brizgane čepove za razne namjene) te
- Ostalih proizvoda (brizgana sjedalica za sportske objekte, brizgane kape za cijevi, tehničke i vrtne cijevi, profili i brtve).

U izradi samog proizvoda, osim ljudskog faktora, veliku ulogu ima primjena različitih suvremenih tehnologija za:

- 1) *Injekcijsko prešanje* - tehnologija injekcijskog prešanja koristi se za izradu proizvoda težine od nekoliko grama do nekoliko kilograma koristeći pritom različite materijale,
- 2) *Bojanje* – u suvremeno opremljenoj lakirnici bojaju se različiti dijelovi vozila poput branika, bočnih ukrasnih letvica, maske hladnjaka i sl. u razne boje karoserije,
- 3) *Termooblikovanje* – tehnologija termooblikovanja koristi se za izradu dijelova interijera poput tapeta putničkog salona, prtljažnog prostora, polica iznad zadnjeg naslona, obloga krova i sl.
- 4) *Ekstruzije* – proizvodnja statičkih brtvi i TPE materijala,
- 5) *Puhanje* – tehnologija puhanja koristi se za proizvodnju uvodnika zraka u putničkom prostoru automobila te za proizvodnju puhane ambalaže izvan autoindustrije.

Proizvodnja se odvija na najkvalitetnijim strojevima *Krauss-Maffei i Engel* i od najkvalitetnije sirovine. Unutrašnji autodijelovi (instrumentalna ploča, obloge vrata, obloge stupova, sjenila, rukohvati, obloge krova, tapeti putničkog i prtljažnog prostora, polica prtljažnika...) izrađuju se od granula plastomera (polipropilena) kojeg društvo nabavlja od velikih proizvođača iz Njemačke, Ninozemske i Francuske. Tu su granule crne ili bijele boje, a dodavanjem raznih nijansi bijeloj boji dobivaju se i ostale boje.

Proizvodni proces prikazan je na nekoliko kontrolnih ploča na kojima sudionici upisuju parametre na temelju kojih se mjeri efikasnost proizvodnje.

U prvoj fazi procesa proizvodnje plastomer (polipropilen) se suši dva sata na 120 stupnjeva Celzijevih da izvuče vlagu koju je materijal pokupio tijekom puta i skladištenja, a

koja može utjecati na kvalitetu proizvoda. Osušene granule pretvaraju se na temperaturi od 200 stupnjeva u tekuću masu. Tu smjesu stroj injekcijskim prešanjem potiskuje pod vrlo visokim tlakom u šupljinu u obliku proizvoda debljine 2,5mm. Proces pretvaranja tekuće mase u čvrsti proizvod traje otprilike minutu. Robot vadi proizvod iz stroja i odlaže ga na pokretnu traku koja ga nosi do radnika na kontrolu i dodavanje sitnih dijelova. Dijelovi obloge vrata i instrumentalne ploče su nakon brizganja poluproizvodi koji zahtijevaju montažu. Između brizganja montaže proizvod se povremeno skladišti. Tijekom montaže klipsanjem, ultrazvučnim i vibracijskim zavarivanjem, a koristi se i vruća ploča, sastavlja se više dijelova u cjelinu.

Posljednja faza monataže odvija se na poka yoke stolu: to je japanska metoda kojom se provjerava je li proizvod kompletan. Dodatne kontrole nema jer između dobavljača i kupca vlada potpuno povjerenje i proizvod ima poka yoke oznaku što znači da nije riječ o pogrešci proizvođača.

Sličan je postupak i u proizvodnji eksterijera odnosno branika, ukrasnih letvica, zaštitnika spremika goriva koji se također proizvode od granula plastomera. Formirani i neobojeni plastični dijelovi koji su došli s brizganja prolaze nekoliko faza obrade. U prvoj fazi zaposlenici čiste branike i nanose ionizirani sloj kako bi spriječili da prljavština padne na branik. Nakon toga dijelovi kreću dalje na nanošenje sljedećih slojeva lakova i boje. Branik zatim prelazi u komore gdje se na 80 stupnjeva Celzijevih grije oko dva sata kako bi se lak osušio. Nakon sušenja ne idu odmah na skladište nego ga traka vodi prema zaposleniku koji mora utvrditi odgovara li nanosena boja specificiranoj te prepoznati u slučaju ako postoji veličina čestice prašine preko kojih je prešao lak. U slučaju navedenih nedostataka branik se skida s trake te flomasterima zaokružuju uočeni nedostaci te brušenjem i nanošenjem boje pod istim svjetlima ispravljaju pogreške. To je ujedno i najosjetljivi dio proizvodnje jer o njima ovisi hoće li kupac na kraju biti zadovoljan ili neće.

Kvaliteta u autoindustriji mjeri se prema tome koliko se loših proizvoda isporuči na milijun proizvoda. AD Plastik isporučio je u 2011. godini u prosjeku samo 0,6 komada loših proizvoda, a planom je dopušteno 27. Taj podatak je potvrda iznimne kvalitete proizvoda.

Da bi kvaliteta proizvoda bila na zadovoljavajućoj razini za kupca zaslužan je i moderno opremljen laboratorij za ispitivanje sirovina i proizvoda na certificiranim napravama i uređajima te suvremeno opremljena mjernica koja omogućava mjerenje najsloženijih oblika proizvoda te izradu mjernih izvještaja u skladu sa zahtjevima kupaca.

Međutim, ovdje valja također spomenut kvalitetne i stručne kadrove koji samostalno razvijaju nove metode i naprave za ispitivanje fizikalnih, mehaničkih, toplinskih i električnih svojstava, osunčavanje vozila, starenje na atmosferilije, ponašanje pod UV svjetlom, otpornost na udar kuglom, otpornost na kemikalije, abraziju i izdržljivost.

2.2. Vlasnička i organizacijska struktura

Društvo AD Plastik je dioničko društvo s oko tri tisuće domaćih i stranih ulagača (strani investitori, institucionalni investitori, fizičke osobe iz Hrvatske i inozemstva). Dioničari kao pravne i fizičke osobe, svoje interese ostvaruju putem Glavne skupštine i Nadzornog odbora u skladu sa zakonodavstvom Republike Hrvatske.

Temeljni kapital društva AD Plastik d.d. iznosi 419.958.400 HRK, a podijeljen je na 4.199.584 redovnih dionica na ime, nominalne vrijednosti 100,00 HRK. Dionice su izdane u nematerijaliziranom obliku te svaka dionica nosi jedan glas.

Vlasnik dionica ima pravo glasa u Glavnoj skupštini, pravo na isplatu dividende te pravo na ostatak stečajne odnosno likvidacijske mase.

Prema prikazanoj strukturi dioničara Društvo nema većinskog vlasnika. Najveći dioničar je Otvoreno dioničko društvo „OAO Holding Autokomponenti iz Sankt Peterburga, Ruska Federacija, koje u svom vlasništvu ima 1.259.875 dionica, što predstavlja 30% udjela u temeljnom kapitalu Društva. Nadalje značajniji udio u strukturi imaju Hypo Alpe-Adria-Bank d.d. sa vlasničkim udjelom od 6,51% , te društvo s ograničenom odgovornošću ADP-ESOP sa udjelom od 5,07%. Ostali dioničari čine 43,86% u vlasničkoj strukturi.

Promjena u vlasničkoj strukturi dogodila se u lipnju 2011. godine kada su dionice koje su bile u vlasništvu *Preventa* prodane putem javne dražbe na Zagrebačkoj burzi. Novi dioničari su postali fondovi te druge pravne i fizičke osobe.

Tijekom 2012. godine nije bilo značajnih promjena u vlasničkoj strukturi.

Tablica 1 : Vlasnička struktura dioničara društva AD Plastik d.d. na dan 31.12.2013. godine

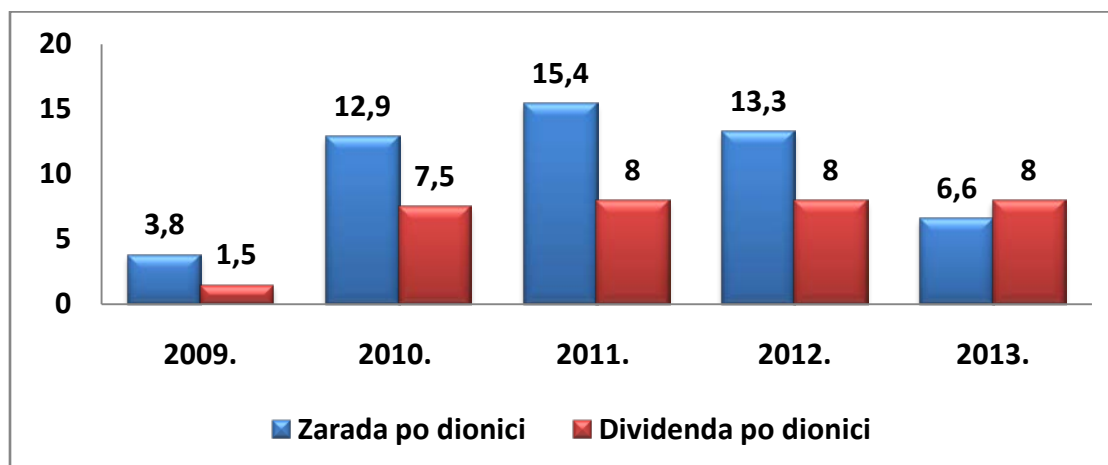
DIONIČAR / VLASNIK	Broj dionica	Postotak vlasništva
OA0 HOLDING AUTOKOMPONENTI	1.259.875	30%
HYPO ALPE-ADRIA BANK D.D. / RAIFFEISEN OBVEZNI MIROVINSKI FOND	273.462	6,51%
ADP-ESOP D.O.O.	213.098	5,07%
HYPO ALPE-ADRIA BANK D.D. / PBZ Croatia osiguranje obvezni mirovinski fond	119.640	2,85%
ERSTE&STEIERMARKISCHE BANK D.D. / Zbirni skrbnički račun za stranu pravnu osobu	110.349	2,62%
ERSTE&STEIERMARKISCHE BANK D.D. / CSC	87.668	2,09%
PBZ D.D. /STATE STREET CLIENT ACCOUNT	76.720	1,83%
SOCIETE GENNERALE-SPLITSKA BANKA D.D. / ERSTE PLAVI OBVEZNI MIROVINSKI FOND	74.567	1,78%
PBZ D.D. / SKRBNIČKI ZBIRNI RAČUN KLIJENATA	72.388	1,72%
BOBAN JOSIP	69.850	1,66%
Ostali	1.841.967	43,86%

Izvor: Godišnji izvješće AD Plastik d.d. za 2013. godinu preuzet sa www.adplastik.hr

Tijekom 2012. godine Društvo je steklo ukupno 41.500 vlastitih dionica. U rujnu 2013. Društvo je otpustilo 2.519 vlastitih dionica u svrhu nagrađivanja radnika za uspješan rad u 2012. godini. Na dan 31.12.2013. godine Društvo je imalo 37.762 vlastitih dionica što čini 0,899% kapitala Društva. Tijekom 2010. godine AD Plastik d.d. nije stjecao vlastite dionice.

U 2013. i 2012. godini isplaćena je dividenda u ukupnom iznosu od 8,00 kn po dionici, od toga 2,47 kn po dionici je isplaćeno u veljači, a razlika od 5,53 kn isplaćena je u kolovozu. Društvo je u 2011. isplatilo dividendu od 7,5 kn, dok je u 2010. isplatilo dividendu u iznosu od 1,5 kn po dionici.

Grafikon 1: Usporedni prikaz zarade po dionici i dividenda po dionici za razdoblje od 2010. do 2013. godine.

Izvor: Godišnji izvješće AD Plastik d.d. za 2013. godinu preuzet sa www.adplastik.hr

Dionice društva AD Plastik d.d. također su uvrštene na Službeno tržište na Zagrebačkoj burzi od 01. listopada 2010. godine, što otvara i mogućnost trgovanja njima. Oznaka dionice je ADPL-R-A. Tijekom 2012. godine kretanje cijene dionice AD Plastik-a d.d. pratila je trend hrvatskog tržišta kapitala mjereno Crobex-om. Najviša prosječna dnevna cijena dionice u 2012. godini ostvarena je u ožujku i iznosila je 128,35 kn, a najniža ostvarena je početkom godine u siječnju i iznosila je 101,02 kn. U 2010. godini najniža cijena dionice je iznosila 76,01 kn, a najviša 119,00 kn.

Ukupan promet ostvaren trgovanjem dionica AD Plastik-a u 2012. iznosio je 105.338.736,68 kn, dok je promet u 2011. godini iznosio 134.818.736,00 kn što predstavlja porast od 241,71% u odnosu na promet iz 2010., kada je promet iznosio 39.454.152,80 kn. U 2013. godini trgovanjem je ostvaren promet od 91.478.496 kn.

Od svih dionica izlistanih na Zagrebačkoj burzi dionica ADPL-R-A bila je sedma po ostvarenom prometu u 2013. godini.

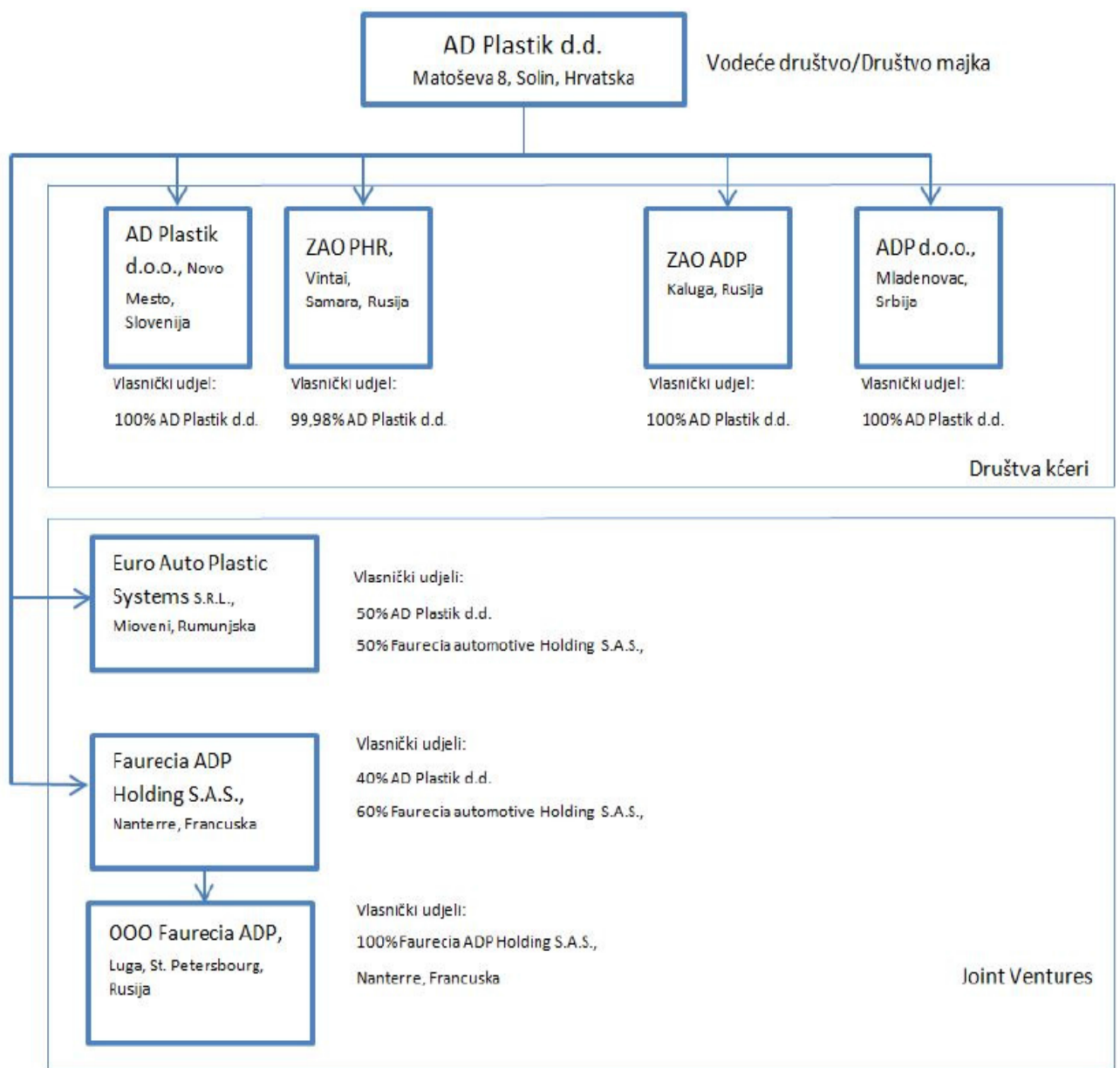
Također od ožujka 2012. godine AD Plastik d.d. obavlja i poslove specijalista s Erste bankom te poslove vezane za interkapitalne vrijednosne papire.

Pored vlasničke strukture valja spomenuti i **organizacijsku strukturu** koja se nije bitno mijenjala. Društva u okviru Grupe su samostalna društva, a Matično društvo ih nadzire, strateški usmjerava i podupire putem nadzornih odbora ovisnih i pridruženih društava. Matično društvo AD Plastik d.d. sastoji se od četiri ovisnih društava ili tzv. društava kćeri. Društva kćeri koja su u 100%-tnom vlasništvu matičnog društva AD Plastik d.d su: AD

Plastik d.o.o.-Slovenija, ZAO PHR-Rusija, ZAO ADP-Rusija, ADP d.o.o.-Srbija. Zajedničke pothvate Društvo ostvaruje sa Euro Auto Plastik-om iz Rumunjske (vlasnički udio AD Plastik-a d.d je 50%), Faurecia ADP Holdings S.A.S. iz Francuske (vlasnički udio AD Plastik-a d.d je 40%) te sa društvom OOO Faurecia ADP iz Rusije koji je u 100%-tnom vlasništvu Faurecia ADP Holdings S.A.S. iz Francuske.

U nastavku je prikazana organizacijska struktura društva AD Plastik-a sa svim ovisnim i pridruženim društvima.

Slika 1: Organizacijska struktura dioničkog društva AD Plastik

Izvor: Godišnje izvješće društva AD Plastik d.d. za 2013. godinu.

Podaci o ovisnim društvima² / društva kćeri

AD Plastik d.o.o., Slovenija

Društvo AD Plastik d.o.o. iz Novog Mesta u Sloveniji, osnovano je 1997. godine i u 100%-tnom je vlasništvu matičnog društva AD Plastik d.d. iz Solina. Osnovna djelatnost društva je montaža proizvoda i sinkrone isporuke na traku proizvođača automobila Renault u Novom Mestu.

Ad Plastik d.o.o., Slovenija je u 2012. godini zabilježilo smanjenje poslovnih prihoda od 3,2% u odnosu na 2012. godinu. Isto tako zabilježen je i pad neto dobiti s 0,87 mil. u 2011. godini na 0,36 mil u 2012. godini. Sredinom 2014. godine planira se napuštanje proizvodnih aktivnosti. Tvrtka će dalje egzistirati s minimalnim brojem radnika.

ZAO ADP KALUGA, Rusija

Zatvoreno dioničko društvo ADP LUGA osnovano je ugovorom o osnivanju Zatvorenog dioničkog društva 26. ožujka 2007. godine te je također u 100%-tnom vlasništvu matičnog društva. Ovisno društvo je početkom 2012. godine promijenilo službeni naziv i sjedište tvrtke u ZAO ADP PLASTIK KALUGA. Društvo je registrirano za obavljanje sljedećih djelatnosti: razrada, proizvodnja i isporuka proizvodnih dijelova za automobilsku industriju, proizvodnja i isporuka proizvoda od plastike te trgovačko-nabavna djelatnost (na malo, na veliko, komisija) i ostale djelatnosti.

U prvoj godini poslovanja, 2012., ostvaren je financijski gubitak od 6,46 mil. kuna. Ovakav rezultat posljedica je povećanih troškova povezanih s početkom poslovanja, dok se su se prihodi počeli ostvarivati tek u trećem kvartalu 2012. godine kada su dobivene nominacije za brizgane dijelove eksterijera i komponenti branika za *Dacia Duster* i *Mitsubishi Outlander*. Ukupno ostvareni prihodi u 2013. su iznosili 79,01 mil. kn, što predstavlja u odnosu na prethodnu godinu rast od gotovo osam puta. Također u 2013. godini dogovoren je posao s *Renault Russia* za proizvodnju dijelova interijera i eksterijera s isporukama u 2015. godini.

Očekivani prihod od ovog posla veći je od 25 mil. EUR-a za vrijeme cjelokupnog trajanja projekta.

² Ovisnim društvom smatra se društvo koji je pod kontrolom drugog društva odnosno matice.

ZAO PHR, Rusija

Trgovačko društvo s inozemnim ulaganjima sa sjedištem u Rusiji, spada u zatvoreno dioničko društvo osnovano 25. travnja 1995. godine i djeluje u skladu sa Ustavom Ruske Federacije i federalnim zakonom o dioničkim društvima. Osnovna djelatnost Društva je proizvodnja plastičnih dijelova za automobile (proizvodnja kompleta čvorova), a realizacija je namijenjena proizvođačima automobila VAZ, Ford i Renault u Rusiji. Društvo je također registrirano za obavljanje transportnih usluga, brokerskih, akviziterskih, konsignacijskih te usluga agencijske trgovine. Vlasnički udjel AD Plastik-a krajem 2013. godine je iznosio 99,98%.

U 2012. godini zabilježen je porast prihoda od 59,9% u odnosu na 2011. Neto dobit porasla je za 47,61% u odnosu na godinu ranije te je iznosila 15,72 mil. kuna. U 2013. poslovni prihodi iznosili su 275 mil. kuna, što predstavlja pad od 6% u odnosu na 2012. godinu, razlog čega je kašnjenje novog projekta X52 (proizvodnja sjenila tehnologijom puhanja) te prestanak proizvodnje starijih verzija vozila čime je ostvaren negativni financijski rezultat. Međutim dogovoren je posao za proizvodnju pozicija interijera za vozilo *Chevrolet Niva*. Početak serijske proizvodnje planiran je krajem 2015. godine te se očekuje prihod od 10 mil. EUR-a za vrijeme trajanja ovog projekta.

ADP D.O.O. MLADENOVAC, Srbija

Društvo je osnovano 06. Prosinca 2011. godine. Ostala djelatnost društva je proizvodnja ostalih dijelova i dodatne opreme za motorna vozila, vanjskotrgovinski promet i usluge u vanjskotrgovinskom prometu. Društvo je u 100%-tnom vlasništvu AD Plastika d.d. Solin.

U prvoj godini poslovanja ovo društvo je ostvarilo neto dobit od 17,9 tis. kn uz ukupne poslovne prihode od 21,22 mil kn. Pokrenuta je serijska proizvodnja i isporuka za program Fiat. U 2013. godini zabilježeno je povećanje poslovnih prihoda od 46%. Dogovoreni su poslovi proizvodnje rukohvata s *Fiatom* za lokacije kupaca u Italiji i Srbiji. Proizvodnja rukohvata za *Grupu Renault* planiran je u trećem kvartalu 2014. Očekivani prihod veći je od 4 mil EUR-a.

Vodeće društvo, je pored navedenih ovisnih društava imalo i društvo **SG PLASTIK d.o.o., Hrvatska**. Društvo je bilo osnovano od strane vodećeg društva AD Plastika d.d. iz Solina i tvrtke SG Technologies GmbH-Njemačka, dana 27. lipnja 2006., za istraživanje tržišta i posredovanje. Osnovni cilj društva je bio razvoj i proizvodnja ekstrudiranih proizvoda za

automobilsko tržište. Međutim zbog poteškoća u poslovanju izazvanih gospodarskom krizom prestala je poslovna suradnja te je donesena odluka o likvidaciji.

Podaci o pridruženim društvima / zajedničkim pothvatima³

Euro Auto Plastik Systems s.r.l., Rumunjska

Društvo Euro Auto Plastik System sa sjedištem u Rumunjskoj, osnovano je 20. kolovoza 2002. godine kao društvo s ograničenom odgovornošću. Osnovna djelatnost Društva je proizvodnja dijelova vozila, a kompletne isporuke realiziraju se za Daciu. Druge djelatnosti Društva uključuju i proizvodnju artikla od plastičnih materijala, posredništvo u trgovini vozilima, industrijskim opremama, usluge drugih prijevoznih agencija i sl. Vlasnički udjel društva AD Plastik d.d. Solin iznosi također 50%.

U 2013. godini ostvaren je rast poslovnih prihoda od 22% u odnosu na godinu ranije, kao rezultat prodaje modela Dacia Sandera. Isplaćen je i pripadajući dio dividende koji se odnosi na dobit iz 2012. godine koja je iznosila 26,93 mil. kuna.

Faurecia ADP Holdings S.A.S., Francuska

Društvo Faurecia ADP Holdings S.A.S. osnovano je 23. studenog 2003. godine, od strane osnivača AD Plastik d.d. Solin i tvrtke Faurecia Automotive Holdings S.A.S također iz Francuske. Vlasnički udio AD Plastika d.d. Solin u navedenom društvu iznosi 40%. Društvo Faurecia ADP Holdings S.A.S. 100% je vlasnik društva OOO Faurecia ADP iz Rusije, čija je osnovna djelatnost proizvodnja plastičnih dijelova za automobile na ruskom tržištu.

Sukladno Zakonu o trgovačkim društvima i Statutu Društva ***upravljačku strukturu*** čine Nadzorni odbor i Uprava.

Unutranji nadzor u Društvu provodi služba Kontrolinga i informira Upravu društva kroz izvješća o provedenom nadzoru. Nadzor i koordinacija izvješćivanja Uprave o rezultatima poslovanja uključuje:

- poticanje komunikacije između funkcija Društva, te koordinacija kod izrade izvješća i analiza rezultata poslovanja,

³ Zajedničko ulaganja (engl. joint venture) je ugovorni sporazum dvaju ili više društva koji zajednički udružuju svoju imovinu /i rad radi ostvarenja određenog poslovnog pothvata, s tim da proporcionalno svom udjelu ili dogovoru dijele dobit ili snose gubitak. Motivi ulaska u zajedničke pothvate su: podjela troškova i diverzifikacija rizika, razmjena tehnologija i proizvodnih iskustava, postizanje ekonomije obujma, dostupnost dodatnih izvora financiranja, postizanje bolje konkurentne prednosti, zaobilazanje trgovinskih barijera, pristup globalnoj mreži itd.

- ocjenu efikasnosti ukupnog poslovanja te predlaganje smjernica za poboljšanje,
- davanje naloga i određivanje preventivnih i korektivnih aktivnosti te
- prognoziranje utjecaja vanjskih i unutrašnjih promjena na cjelokupno poslovanje Društva.

2.3. Dinamika i struktura ljudskih resursa

Politika upravljanja ljudskim resurima usmjerena je na privlačenje najkompetentnijih zaposlenika koji će dugoročno doprinjeti održanju vodećeg tržišnog položaja u segmetu tržišta.

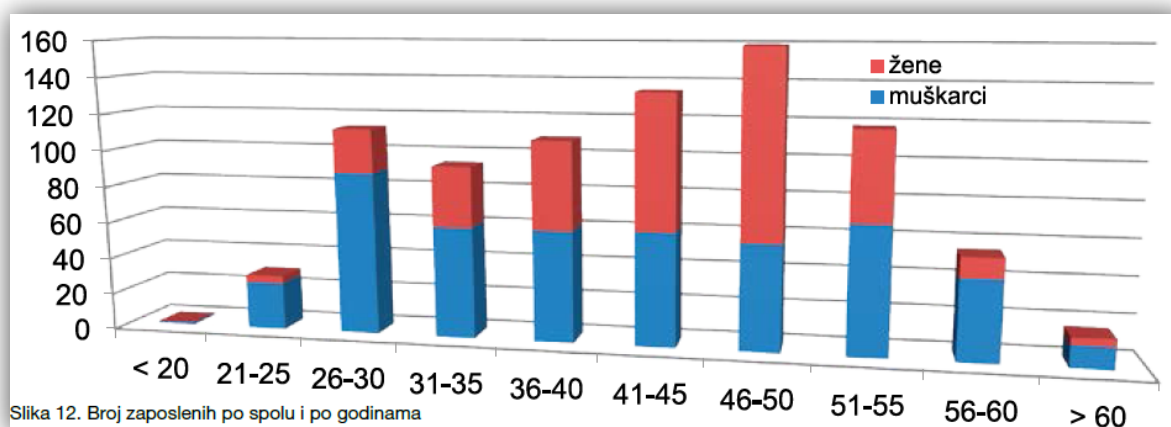
Društvo AD Plastik d.d. Solin spada u veliko društvo, te je u 2012. godini bilo zaposleno 830 zaposlenika, što je 42 manje nego na kraju 2011. godine. Od navedenih 830 radnika, njih 478 radi u Solinu, dok 352 radnika rade na lokaciji u Zagrebu. U 2013. godini u društvu je bilo zaposleno 894 radnika. Postotak zaposlenih koji su zaposleni na neodređeno vrijeme iznosio je tijekom izvještajnog razdoblja oko 80%.

Ukupan broj zaposlenih krajem 2013. godine sa svim ovisnim i pridruženim društvima iznosi 2.813 djelatnika (u 2012. je iznosio 2.711 djelatnika).

Struktura radnika prema dobi i spolu pokazuje da je oko 42% zaposlenih ženskog spola, odnosno 346 radnika prema zadnjim podacima. Analiza zaposlenika po dobi pokazuje da je najveći dio zaposlenika imao između 41 i 50 godina, što je u skladu s prosječnom dobi svih zaposlenika koja iznosi 42 godine. Mlađe radne snage te populacije iznad 60 gotovo da i nema.

U nastavku je prikazana struktura zaposlenika prema spolu i dobnim skupinama.

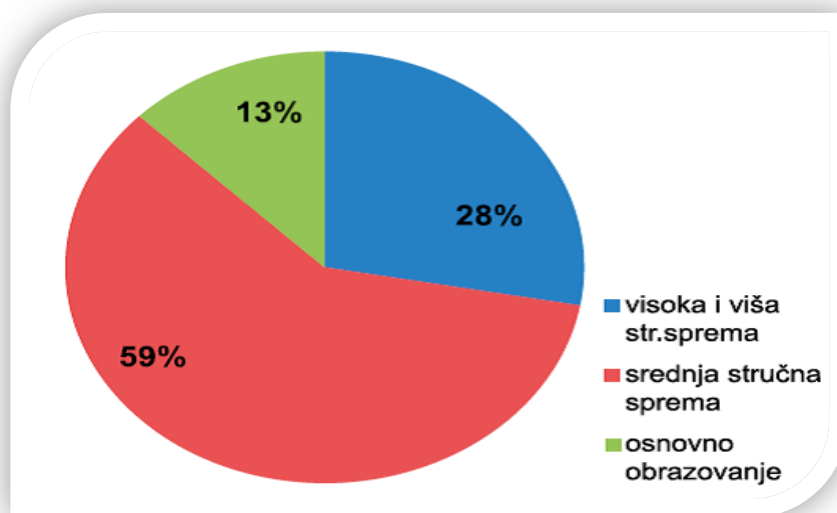
Grafikon 2: Prikaz strukture zaposlenika prema spolu i dobnim skupinama u 2013. godini

Izvor: Izvješće o održivom poslovanju za 2013. godinu

Prema strukturi obrazovanja, 28% svih zaposlenika ima višu ili visoku stručnu spremu. To je kadar koji posjeduje specifična znanja primjenjiva u automobilskoj industriji, što podržava koncepciju tvrtke da podjednako unapređuju proizvodnu i razvojnu komponentu. Nadalje, najveći postotak zaposlenika, njih 59% ima završenu srednju stručnu spremu.

Grafikon 3: Prikaz obrazovne strukture zaposlenika u 2013. godini

Izvor: Izvješće o održivom poslovanju za 2013. godinu

Plaća zaposlenika utvrđuje se na temelju osnovne satnice, koeficijenta složenosti te stupnju obrazovanja. Polazna osnovna satnica po satu rada u 2011. godini iznosila je 13,42 kn/satu, a u 2012. godini 13,62 kn/satu prema kolektivnim ugovorima.

Troškovi osoblja tijekom promatranih godina kontinuirano rastu. Glavni razlog za povećanje ukupnog iznosa neto plaća je veći broj zaposlenih. Do navedenog povećanja došlo je zbog povećane prodaje novih automobila u Europskoj Uniji, izvoznom tržištu AD Plastik-a te povećanja satnice.

Tablica 2: Troškovi osoblja za razdoblje od 2010. do 2013. godinu (u tis. kn)

OPIS	2010.	2011.	2012.	2013.
Troškovi osoblja	134.634	142.637	151.554	165.658
Neto plaće i nadnice	73.606	76.248	83.541	94.616
Trošak poreza i doprinosa iz plaća	27.431	26.471	27.461	29.908
Doprinosi na plaće	20.585	21.280	23.107	26.528
Ostali troškovi osoblja	13.012	18.638	17.445	14.606

Izvor: Godišnje izvješće za razdoblje od 2010. do 2013. godine

Strategija razvoja ljudskih potencijala obuhvaća planiranje, selekciju, zapošljavanje, obuku, treninge i edukaciju, praćenje i nagrađivanje te kontinuirano profesionalno obrazovanje i promoviranje kadrova.

Društvo ulaže u resurse kao u bilo koju drugu imovinu jer ljudi integrirani u sustav AD Plastik-a čine snažnu te za automobilsku industriju kompetentnu cjelinu. Umjesto koncepta osiguranja stalnog radnog mjesta nudi se koncept stalnog razvoja, te kontinuiranog obučavanja i obrazovanja⁴, koji osigurava zaposlenost za cijelo vrijeme kroz koje se ljudi razvijaju zajedno s tvrtkom.

Uz stručna i profesionalna usavršavanja radi se i na podizanju znanja stranih jezika i informatičke pismenosti. Cilj je i povećati dijeljenje znanja među radnicima (u 2010. godini udio internih obuka u ukupnom obrazovnom procesu je iznosio 43%).

Kontinuirano obrazovanje kadrova bitno je i s aspekta praćenja dinamičkog tehnološkog razvoja te povećanja zadovoljstva samih zaposlenika.

Uz ostale mjere provodi se i kontinuirano osposobljavanje iz područja zaštite na radu i zaštite od požara.

Društvo redovito, na godišnjoj osnovi, mjeri i ocjenjuje stupanj motiviranosti i zadovoljstva svojih radnika. Značajni se resursi ulažu u unapređenje pokazatelja motiviranosti

⁴ Prosječan broj sati obuke po radniku u 2012. godini je iznosio 32,49 sati. Najviše se obučava radnike proizvodnje i radnike zadužene za eksterno oblikovanje automobila.

i zadovoljstva. Stoga je i mala prosječna stopa dragovoljne fluktuacije u 2012. godini iznosila 1%, a u 2013. godini 1,74%.

Društvo ima također razrađen sustav priznavanja, evaulacije i nagrađivanje unapređenja. U svrhu sustava nagrađivanja radnika AD Plastik d.d. ima usvojen *Pravilnik o stimulacijama*⁵ u vidu posebne plaće ili djela plaće te *Pravilnik o nagrađivanju prijedloga za poboljšanje*⁶. U 2012. godini, za usvojena poboljšanja Društvo je radnicima isplatilo bruto iznos od 41.055 kn.

AD Plastik zapošljava radnike različitih nacionalnosti, kultura i religija što zahtijeva zajednički dogovorene etičke standarde i prakse propisanog Kodeksom poslovnog ponašanja sa svrhom očuvanja ugleda Društva kao i kompanije u cjelini, s visokom razinom integriteta i povjerljivosti.

Kolektivnim ugovorom nastoji se promicati socijalna i ekonomka sigurnost radnika i to posebno u području prava i obveza kao što su: zaštita dostojanstva radnika, godišnji odmor i dopust, radno vrijeme, naknade i ostala materijalna prava zaposlenika.

Kontinuirano se radi na podizanju svijesti radnika o ulozi pojedinca na ukupan rezultat tvrtke jer su društvo i svi njegovi zaposlenici orijentirani kupcu i tržištu.

2.4. Tržište i položaj društva na tržištu

Društvo surađuje sa svojim kupcima od rane faze razvoja proizvoda, koristeći pri tome suvremene alate i tehnike te primjenjujući specifična stručna znanja i prethodno stečena iskustva, pri tom nudeći kupcu:

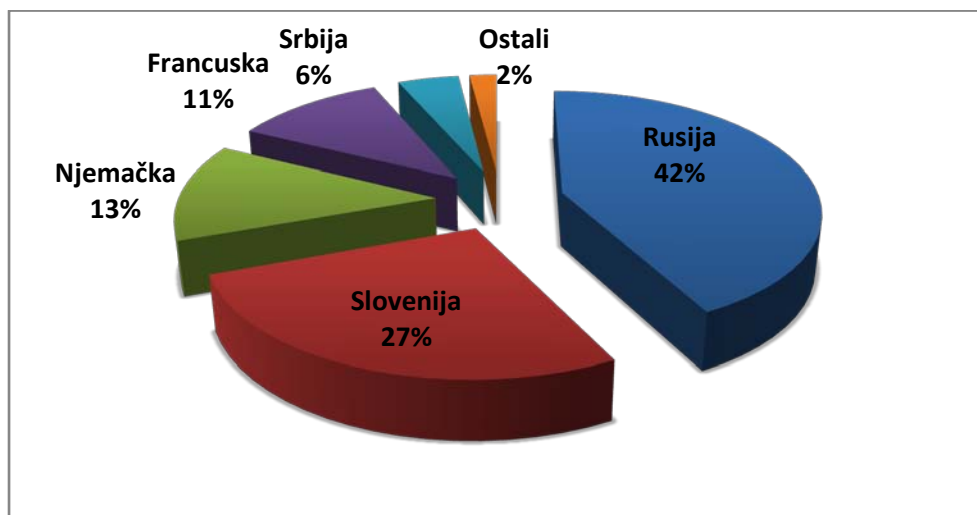
- analizu konkurencije,
- studiju izvedivosti,
- dizajn i razvoj proizvoda,
- razvoj procesa te
- validaciju proizvoda.

⁵ Stimulacije mogu biti redovite, mjesečne i izvanredne. Redovite stimulacije odnose se na godišnji bonus za sve radnike. Mjesečne stimulacije za kvalitetu rada odnose se na radnike proizvodnje i radnika dorade ekstruzije. Izvanredne stimulacije odnose se na sve radnike.

⁶ Ovim pravilnikom poboljšanje je definirano kao rješenje koje do tada nije prakticirano u Društvu, a koje predstavlja racionalizaciju i unapređenje rada nastalom primjenom poznatih tehničkih sredstva ili tehnoloških postupaka u svim fazama procesa rada, koje se može izraziti kao pozitivni financijski efekt od jedne godine računajući od implementacije. Ovakvo poboljšanje naziva se Tehničko unapređenje.

Najznačajniji dio prihoda od prodaje AD Plastik d.d. ostvaruje na inozemnom tržištu koji čine oko 97% svih prihoda od prodaje. Najznačajnija izvozna tržišta su Europska Unija i Rusija. U Europskoj Uniji najveći dio prihoda od prodaje ostvaren je u Sloveniji i Njemačkoj. Uprava na temelju tržišnih cijena određuje cijene svojih proizvoda i to zasebno za domaće te zasebno za svako pojedinačno inozemno tržište.

Grafikon 4: Prikaz segmentacije prihoda od prodaje po državama u 2013. godini

Izvor: Godišnje izvješće za razdoblje u 2013. godini

Kupci Društva su najvećim djelom svjetski proizvođači automobila i njihovi kooperanti. Preduvjet za poslovnu suradnju s kupcem je da proizvod udovoljava svim važećim zakonskim propisima države u koju društvo AD Plastik d.d. plasira proizvod te da udovoljava specifičnim zahtjevima kupaca pošto je riječ o automobilskoj industriji.

Najveći kupci s kojima AD Plastik i ostale članice Grupe uspješno razvijaju dugoročnu poslovnu suradnju unutar autoindustrije su: Renault, Nissan, Peugeot Francuska i Ford Motor Njemačka, Opel, Dacia, Daewoo, Fiat, Mitsubishi, Visteon Njemačka, Hella Starnus Slovenija, Revoz Slovenija, dok kupce izvan autoindustrije čine Agrokor, Atlantic Grupa, Brodomercur, Konzum, Zvijezda, Cedevida Go i sl.

Društvo ima također i spektar svojih dobavljača budući da sve navedene komponente ne proizvodi u vlastitim pogonima zbog troškovne i ekološke isplativnosti. Prema tome, najznačajniji dobavljači za ovu vrstu autoindustrije su AkzoNobel, Basell, Engel, ExxonMobil, Jobelsa, KraussMaffei, PolyOne, Trw Automotive te drugi manje značajni dobavljači. S obzirom da je Društvo i međunarodna kompanija, odabir dobavljača provodi na višestrukoj osnovi. Ad Plastik d.d. provodi anketu dobavljača dva puta godišnje te se prilikom provedbe

ocjene dobavljača provjeravaju sljedeći kriteriji: ocjena sustava kvalitete i zaštite okoliša, vrijeme dostave, fleksibilnost, naručena i isporučena količina, rok izvršenja, kvaliteta, broj reklamacija i rješavanje reklamacija.

Sve navedene odrednice govore u prilog da se radi o strateško pozicioniranom Društvu koji gradi odnose na bazi međusobnog povjerenja i dosljednog poštivanja preuzetih obveza.

Društvo je prema planu realizacije odnosno programu vozila ostvarilo više od planiranog za 20%. U EAPS u Rumunjskoj ostvareni su izvan planski rezultati u 2010. i 2012. godini. Pozicioniranje i dobra prodaja vozila Dacia na tržištu rezultiralo je potražnjom za novim linijama vozila. Za tako dobar rezultat zaslužan je i program Duster kao i izrada rezervnih dijelova za ostala tržišta.

Na ruskom tržištu situacija se također popravila u odnosu na prethodne godine. Svi proizvođači automobila su povećali svoje narudžbe tako da je ostvaren rezultat iznad svih očekivanja.

Krajem travnja 2010. godine društvo AD Plastik i francuska tvrtka Faurecia Automotive Holdings (FAH) realizirale su joint venture ugovor radi zajedničkog poslovanja na ruskom tržištu proizvodnje i prodaje automobila.

U okviru programa Edison uspješno su realizirani projekti, osobito u dijelu eksterijera, čime se Renault uvjerio u reaktivnost ovisnog društva ADP d.o.o iz Slovenije i sposobnosti upravljanja projektom. Edison je zajednički projekt Renaulta i Daimler Cheyslera koji se odnosi na proizvodnju Twinga 4 sjedala, te Smarta 4 i 2 sjedala. Navedeni projekt osigurava dugoročnu stratešku pozicioniranost, stabilnost te porast prihoda za AD Plastik-a u Hrvatskoj.

Također tijekom 2011. godine pokrenuta je proizvodnja proizvoda i projekata PSA⁷ te su dovršeni i predani u proizvodnju proizvodi Renaulta za vozilo Twingo Wind.

U Rusiji, u okviru programa Renault – Avtoframos, društvo ADP je stvorilo podlogu za proizvodnju modula interijera, tehnologijama termooblikovanja i injekcijskog prešanja. U suradnji sa društvom Faurecia iz Francuske, društvo ADP je nominirano za lokalizaciju proizvodnje za tapete, bočne obloge u prtljažnom prostoru i obloge poklopca prtljažnika čija je realizacija krenula početkom 2012. godine. Također je važno napomenut da je ADP u suradnji sa francuskom tvrtkom Sealynx nominiran za razvoj brtvenog modula novog vozila VAZ 2190 te za zajedničke programe Peugeota.

⁷ PSA (Key account management) – „Kako raditi sa ključnim kupcima“

Razvoj proizvoda za Peugeot odvija su u osam projekata, od čega su dva predana u proizvodnju u siječnju 2012. godine.

U programu FIAT-Srbija sredinom 2010. započele su prodajno – razvojne aktivnosti u pripremi, slanju i obrazlaganju ponuda za novo vozilo Fiat u Srbiji (Idea, Multipla, Musa) pod nazivom „Projekt 330“, čime su u 2011. godini pod navedenim projektom osvojene nominacije za kanale za ventilaciju u tehnologiji puhanja.

U 2011. godini realiziran je velik broj novih projekata od kojih su najznačajniji: novi Ford Focus, VW Polo, Nissan P32E, te je osvojena nominacija za Hyundai Accent.

Proizvodnja u Hrvatskoj povećana je za 14% u odnosu na prethodnu godinu, prvenstveno kao rezultat povećanja planova prodaje kupca Renault.

Izvan projekata autoindustrije, značajan projekt pokrenut tijekom 2011. godine je projekt za proizvodnju čepa Cedevite Go, inovativno rješenje pakiranja multivitaminskog pripravka. Ulaganje u ovaj projekt je započelo u zadnjem kvartalu 2011. godine, a serijska proizvodnja je započela sredinom 2012. godine.

U 2012. godini postignuta je puna kapacitiranost pogona te je većina aktivnosti bila usmjerena na optimizaciju troškova te podizanje profitabilnosti.

Međutim, iako je AD Plastik strateški jako orijentiran, od ostalih proizvođača u ovom sektoru djelatnosti valja spomenuti i ova društva: *Lipik Glass* koji se bavi izradom visokokvalitetnih autostakla za Aston Martin, Bentley, Ferrari, zatim *Boxmark Leather d.o.o.* iz Varaždina koji proizvodi kožna sjedala za Audi, Bentley, Bugatti te *Metalni lijev d.o.o.* iz Benkovca koji opskrbljuje tržište metalnim odljevcima za BMW, Audi i Volvo. Navedeni proizvođači su ujedno i konkurencija ovom društvu.

2.5. Politika kvalitete i zaštite okoliša

Globalna automobilska industrija zahtijeva najvišu razinu kvalitete proizvoda, produktivnosti i konkurentnosti kao i kontinuirana poboljšanja. Kako bi Društvo moglo ostvariti navedene ciljeve većina proizvođača automobila zahtijeva od svojih dobavljača da su certificirani prema standardu kvalitete upravljanja u automobilskoj industriji, poznatiji kao ISO/TS 16949. Tvornice u Solinu i Zagrebu su certificirane prema tom standardu.

Jedan od ciljeva kvalitete je voditi brigu o očuvanju okoliša u svrhu trajnog smanjenja negativnog utjecaja na okoliš.

Društvo kako bi osiguralo učinkovit sustav upravljanja zaštitom okoliša posjeduje i Normu ISO 14001:2004 koja pruža jamstvo menadžmentu i zaposlenicima, ali i svim ostalim dionicima da se u Društvu mjeri utjecaj poslovanja na okoliš s ciljem sprječavanja zagađenja okoliša. Obje tvornice AD Plastika u Hrvatskoj certificirane su prema ovom standardu. Tvornice u Toljatiju i Mladenovcu (Srbija) također posjeduju ovaj certifikat dok je tvornica u Kalugi (Rusija) u postupku pripreme za dobivanje ovog certifikata.

Društvo nastoji također provoditi sveobuhvatne mogućnosti recikliranja dijelova ugrađenih u vozila nakon isteka vijeka trajanja, a sve u svrhu zaštite okoliša. Ulaganja u materijalna sredstava u funkciji zaštite okoliša u 2011. godini su iznosila 253.732 kn, a u 2012. godini čak dvostruko više (544.860 kuna).

Osim navedenih ISO certifikata, AD Plastik ima certifikat Q1 od kupca Ford-a. Ovaj certifikat Ford zahtijeva od svojih dobavljača i poslovnih partnera te se istim potvrđuje: sposoban sustav, provođenje stalnih poboljšanja, praćenje performansi i što je najvažnije zadovoljan kupac. Tvornica u Solinu nositelj je ovog certifikata od 2006. godine te još uvijek ima status Q1 za kupca Ford.

Tvornica u Solinu, koja proizvodi i prehrambenu ambalažu certificirana je po standardu zdravstvene ispravnosti hrane (HACCP).

Pored navedenih ISO standarda Društvo je tijekom svog poslovanja steklo razne nagrade i priznanja čime potvrđuju svoju daljnju kvalitetu. Društvo je dobilo četiri godišnje nagrade županijske komore Split kao najuspješnije trgovačko društvo u županiji. U listopadu 2010. godine AD Plastik i društvo-kćer ZAO PHR iz Rusije dobili su nagradu Renault-a, kao najbolji dobavljač autoindustrije za područje Euroazije, što je jedno od četiri geografska područja za koja Renault dodjeljuje takvu nagradu.

U svibnju 2013. godine AD Plastik d.d. dobitnike je i nagrade „Zlatni ključ“ kao najbolji hrvatski izvoznik za Sloveniju u 2012. godini. Također u veljači 2013. godine Društvo je po izboru Hrvatske gospodarske komore proglašeno najboljom velikom hrvatskom tvrtkom pri čemu je društvu dodijeljena i „Zlatna kuna“.

2.6. Razvojne perspektive i ciljevi društva

Strateški cilj Društva je širenje postojećih i osnivanje novih tvornica uz strateško pozicioniranje na relevantnim tržištima Istočne Europe sukladno viziji i misiji te cjelovito upravljanje kvalitetom i zaštitom okoliša. Velika prednost AD Plastik-a je prisutnost u Istočnoj Europi, naročito u Rusiji, koja je jedno od najbrže rastućih tržišta u segmentu autoindustrije.

Strateški ciljevi Društva po pitanju proizvoda i tehnologije su:

- proširiti korištenje različitih ekspertiza i poslova koje Društvo ima sa jednim kupcem i na druge kupce, kao primjerice razvijanje proizvodnje rukohvata i za Renault, VW, Fiat i druge,
- vertikalno širenje proizvodnje na materijale za strateške proizvode poput tapeta ili brtvi kako bi Društvo postalo neovisno o svojim dobavljačima materijala i konkurentima u Rusiji,
- definirati proizvode s dodanom vrijednošću i minimalizirati utjecaj na troškove logistike, npr; sjenila za automobile koja se proizvode u Srbiji da se mogu isporučivati u zemlje zapadne Europe, te
- dovršenje nove lakirnice za bojanje rezervnih dijelova u vidu potencijalnog posla na odbojnicima i vanjskim oblogama za Ford i General Motors.

Ključni ciljevi u budućem razdoblju su također uvođenje sustava OHSAS za upravljanje zaštitom zdravlja i sigurnosti u radu za lokacije u Hrvatskoj, procjena zadovoljstva kupaca, procjena relevantnih dobavljača po pitanjima održivosti poslovanja te povećanje iznosa za donacije i sponzorstva.

Društvo nastoji povećati udio u projektima te ojačati razvojne vještine. Pokrenuti su projekti koji se odnose na razvoj proizvoda za novog kupca Nissan te razvoj novih pozicija za kupca Avtoframos u proizvodnji dijelova za vozilo Renault Fluence/Megane. Također u tijeku je i spomenuti projekt Edison putem kojeg se nastavlja dugogodišnja suradnja Renaulta i AD Plastik-a, pri čemu Društvo ulaže značajna financijska sredstva u realizaciju ovog projekta s naglaskom na novu robotiziranu liniju za bojanje dijelova iz plastike. Tu je i daljnji razvoj proizvoda za Peugeot koji se odvija u osam projekata. Suradnja Renaulta i Daimlera se nastavlja na projektu Kangoo u kojem AD Plastik d.d. konkurira za osvajanje nominacije za bojane ukrasne letvice vrata.

Pored ugovorene proizvodnje za Renault i PSA, očekuje se uspostava te sklapanje poslovne suradnje i s drugim kupcima u Kaluškoj regiji (npr: Mitsubishi, VW itd.) te povećano kapacitiranje proizvodne linije Renaulta u Moskvi (Avtoframos). Također ciljani kupci za povećanje udjela u prodaji su Toyota i GM kao ključni svjetski proizvođači automobila.

Usvajene su i nove tehnologije proizvodnje-pjenjenje te tehnologija proizvodnje dinamičkih brtvi. Također uspješno je realiziran razvoj nove tehnologije ekstruzije gume, koja je doprinjela serijskoj proizvodnji brtvenog modula novog vozila VAZ 2190. Usvajanjem novih tehnologija potvrđuje se cilj društva za širenjem proizvodnje te potvrđivanjem statusa društva na tržištu automobilske industrije uz jačanje konkurentske prednosti.

Cilj je i razvijati održivo poslovanje na temelju postojećih portfelja proizvoda i tehnologija koji sadrže visoku dodanu vrijednost s ciljem dostavljanja proizvoda jednake vrste minimalno prema dva različita kupca i proizvoditi minimalno dvije tehnologije po pojedinom kupcu.

Nadalje, nastoji se iskoristiti prednost posjedujućih lokacija u istočnoj Europi za dobivanje novih poslova kao što su bojani dijelovi i montirani podsklopovi. Razvoj inovacija i poboljšanja postojećih rješenja nužan je uvjet za dobivanje novih poslova, uz prednost blizine lokacije i niskih troškova koji gotovo više nisu dovoljni da osiguraju konkurentsku prednost. Društvo nastoji i širiti proizvodnju izvan autoindustrije s primjenom novih materijala i novih tehnika obrade sa ciljem dobivanja novih poslova na hrvatskom tržištu.

Društvo provodi stalne mjere racionalizacije troškova poslovanja koji stvaraju dobru pretpostavku za povećanje dobiti u budućem razdoblju. Pored unutarnjeg nadzora donesena je i odluka o osnivanju službe Interne revizije u Društvu u svrhu boljeg praćenja i poboljšanja poslovanja.

Društvo je također fokusirano na kontinuirano razvijanje ljudskih potencijala kao najznačajnijeg resursa i ključnog faktora konkurentske prednosti na tržištu, što je ujedno i nužan uvjet za ostvarenje postavljenih ciljeva.

U uvjetima globalne strategije AD Plastik d.d. nastavlja usmjeravati razvoj svojih poslovnih aktivnosti na malu i srednju klasu automobila gdje su značajne količine manje podložne varijacijama u prodaji.

2.7. Problemi i rizici u poslovanju društva

Svaka djelatnost, a posebno ova kojom se Društvo bavi, nailazi na prepreke i probleme u poslovanju. Sektor automobilske industrije je među najviše pogođenim sektorima aktualnom ekonomskom i financijskom krizom. Posljedica je to oštrog pada potražnje te naglašenih problema prevelikih proizvodnih kapaciteta. Zbog gubitka povjerenja potrošača i povećanje nesigurnosti u buduće novčane priljeve, potrošači se za vrijeme gospodarskih kriza ne odlučuju za kupnju velikih i skupih dobara poput automobila. Visoka cijena novog vozila i sve duži vijek trajanja potaknuo je kupce na odgodu kupnje novog vozila pa su se autoindustrije odlučile na program „staro za novo“ kako bi ublažile cjelokupan pad i povećale prodaju automobila u kratkom roku, iako to dugoročno znači pad profita.

Trenutni problem autoindustrije i s njima povezanih kooperanata, proizašao je iz smanjenog kreditiranja odnosno nedostupnosti kreditnih linija uzrok čega je velika nezaposlenost i samim time nemogućnost dobivanja kredita, a gotovinskih sredstava je vrlo malo. Zamrzavanje tržišta kredita znači otkazivanje narudžbi, neplaćene račune dobavljačima i privremeno obustavljanje proizvodnje.

Nadalje, kako se razvija industrijska struktura autoindustrije povećao se broj dijelova koji se ugrađuju u automobil, te se sve više mijenja tehnički i geografski položaj dobavljača, pa transport dijelova može biti jedna od prepreka daljnjoj proizvodnji. Promjenjivi geografski obrazac potražnje te često mijenjanje planova kupca zahtijeva veliku troškovnu fleksibilnost. AD Plastik trenutno je i uključen u nekoliko razvojnih projekata koji još uvijek ne ostvaruju puni kapacitet pa fiksni troškovi utječu na samu profitabilnost poslovanja.

Pošto ovaj oblik djelatnosti Društava spada u „tešku industriju“ Društvo je također suočeno s plaćanjem prevelikih poreza na emisiju CO₂.

S druge strane, ako se osvrnemo na rizike, koji su tu također važan utjecajni čimbenik na poslovanje, analizom osjetljivosti utvrđeno je da je Društvo najvećim djelom izloženo riziku promjene tečaja EUR-a, prodajom roba i pružanjem usluga uglavnom na tržištu Europske Unije te na tržištu Ruske federacije.

Društvo kao instrument zaštite od valutnog rizika koristi *hedging*⁸. Također promjenama prodajnih cijena u skladu s tečajem te lokalizacijom dobavljača materijala nastoji dodatno umanjiti valutni rizik. U slučaju smanjenja daljnjeg utjecaja volatilnosti tečaja ruske

⁸ Pojam *hedging* (zaštita od rizika) predstavlja zaštitu imovine u slučaju od gubitka njene vrijednosti. *Hedging-om* se štitimo od volatilnosti na financijskom tržištu.

rublje u odnosu na EUR, krajem 2013. godine dodatno je povećana zaštita izloženosti ovom tečaju forward ugovorima⁹.

Važan čimbenik su i brze tehnološke promjene (promjene tehnoloških postupaka u proizvodnji, primjena novih materijala i sl.) koje zahtijevaju praćenje i investiranje u ovladanju novih tehnologija kako bi se sačuvala i unaprijedila konkurentnost proizvoda. Zaostajanje u tehnološkom razvoju može smanjiti konkurentnost i oslabiti poziciju Društva na tržištu.

Neispunjenje ugovornih obveza nekog od dobavljača također može uzrokovati poremećaje i to s posljedicom gubitka kupca jer proizvodnja dijelova za autoindustriju zahtijeva visoku kvalitetu proizvoda i točnost u održavanju rokova isporuke i naručenih količina.

Društvo je izloženo i kreditnom riziku kroz zajmove i potraživanja od kupaca. Zajmovi su odobreni ovisnim društvima pa je kreditni rizik pod kontrolom Društva. Izloženost na kamatni rizik je mala jer Društvo ne posjeduje značajne financijske instrumente koji imaju promjenjivu kamatnu stopu niti njima trguje za spekulativne namjene. Odgovornost za upravljanje rizikom likvidnosti snosi Uprava. Društvo upravlja svojom likvidnošću korištenjem bankovnih sredstava (prekoračenja) te kontinuiranim praćenjem planiranih i ostvarenih novčanih tokova te usklađivanjem financijske imovine i financijskih obveza.

Nadalje, tržište kapitala u RH nije još dovoljno razvijeno. Primarno se to odnosi na njegovu (ne)likvidnost pa se investitor izlaže riziku nemogućnosti obavljanja transakcija u željenom trenutku.

Uz sve navedene rizike, politička stabilnost u zemlji, na globalnoj i regionalnoj razini te veće promjene u makroekonomskim kretanjima (poput rasta kamatnih stopa, rasta tečaja kune u odnosu na EUR-o, rasta cijena energenata, rasta poreznog opterećenja) važan su čimbenik stabilnosti poslovanja koji se mogu odraziti na konkurentnost Društva na globalnom tržištu na koje plasira svoje proizvode i na kojem se snabdjeva sirovinama i repromaterijalima. Društvo nastoji svesti učinke spomenutih rizika na najmanju moguću mjeru. Funkcija sektora riznice u Društvu prati financijske rizike koji se odnose na poslovanje Društva i njima upravlja putem internih izvještaja o rizicima u kojima su izloženosti analizirane po stupnju i veličini rizika.

⁹ *Forward ugovor* jedan je od najstarijih oblika terminskog tržišta za brzo i troškovno efikasno postizanje ciljane valutne izloženosti, odnosno zaštitu od valutnog rizika. Danas dogovoreni tečaj jamči da će tvrtka dobiti kuna koliko je ugovorom dogovoreno, a ne da zbog promjene tečaja dolara ili eur-a dobije manje kuna.

3. SPECIFIČNOSTI I ANALIZA FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA

Konačni produkt računovodstvenog procesa jesu računovodstvene informacije.

Temeljni način predočavanja računovodstvenih informacija jesu financijski izvještaji.

Financijski izvještaji su rezultat ukupne računovodstvene djelatnosti u poslovnom subjektu.

Financijski izvještaji polaze od tri temeljne pretpostavke (Ivanović, 1997; 71):

- 1) od same osnovice nastanka poslovnog događaja (točka 7c, MRS-a 1) – po čemu se učinci pojedinih transakcija priznaju kada nastanu, i to tako da se evidentiraju u računovodstvenim evidencijama i uključuju u financijske izvještaje razdoblja na koja se odnose.
- 2) od neograničenosti trajanja poslovanje (točka 7a MRS-a 1) – to znači da se financijski izvještaji sastavljaju uz pretpostavku da će poslovni subjekt neograničeno poslovati i
- 3) od dosljednosti.

Među temeljne financijske izvještaje koje treba prezentirati i objavljivati svaki poslovni subjekt, a koji su u skladu sa ZOR i MRS jesu:

- bilanca,
- račun dobiti ili gubitka,
- izvještaj o novčanom toku,
- izvještaj o promjenama glavnice, te
- bilješke uz financijske izvještaje i računovodstvene politike.

Temeljni financijski izvještaji moraju pružiti istinit, fer, pouzdan i nepristran pregled imovine, obveza i kapitala, promjene financijskog položaja te dobiti ili gubitka.

Financijski izvještaji temelj su informiranja o financijskom položaju, uspješnosti i promjenama u financijskom položaju poslovnog subjekta. Financijski izvještaji prikazuju financijske učinke transakcija i drugih događaja. Tek kada ih promatramo zajedno pružaju kvalitetne podatke i informacije korisnicima i predstavljaju zaokruženu cjelinu. Oni daju sintentizirane financijske (bilanca) i ekonomske (račun dobiti ili gubitka) informacije o financijskom i ekonomskom stanju, o profitabilnosti poslovanja te informacije o zarađenom novcu kao izražajni ekvivalent stvorenog bogadstva u poslovnom subjektu.

Cilj je financijskog izvještavanja informiranje zainteresiranih korisnika o financijskom položaju poduzeća i o uspješnosti poslovanja.

Financijski izvještaji trebaju udovoljiti kvalitativnim obilježjima kao što su razumljivost, važnost, pouzdanost i usporedivost o čemu će više biti riječ u narednom poglavlju.

Također financijski izvještaji trebaju biti i pouzdani, što se očituje vjernim predočavanjem, neutralni te moraju poštovati najvažnija računovodstvena načela.

Okvir MRS-a iz 2000. godine navode koje minimalne stavke trebaju imati financijski izvještaji. Zakonodavstvo pojedinih država (kao što je to slučaj kod nas) propisuje minimalni sadržaj, pa i formu financijskih izvještaja. Strukturu i sadržaj financijskih izvještaja propisuje ministar financija na prijedlog *Odbora za standarde financijskog izvještavanja* koji se objavljuju u Narodnim novinama (ZOR čl.15 st.4), dok je njihova obveza objavljivanja i prezentiranja proizašla od strane Zakona o računovodstvu¹⁰.

Predložena struktura i sadržaj financijskih izvještaja ima obilježje jedinstvenosti, odnosno struktura i sadržaj godišnjih financijskih izvještaja ista je za potrebe računovodstva, Financijske agencije, Registra godišnjih financijskih izvještaja i statistike. Financijski izvještaji sastavljaju se i temelje u većini slučajeva na nadoknativim troškovima uz primjenu obračunske osnove.

Na svakom financijskom izvještaju treba biti naveden naziv poslovnog subjekta, zatim odnose li se financijski izvještaji na pojedini subjekt ili skupinu, datum na koji se odnosi izvještaj, izvještajna valuta subjekta te mjerna jedinica izražavanja i sl. (Gulin i suradnici, 2001;630)

Temeljni financijski izvještaji sastavljaju se za poslovnu godinu koja je jednaka kalendarskoj godini. Iznimno, poduzetnici sezonskog karaktera djelatnosti mogu financijske izvještaje sastavljati za poslovnu godinu koja je različita od kalendarske godine.

Prema zakonu, mali poduzetnici nisu obvezni sastavljati izvješća o novčanom toku, a sastavljaju i skraćena financijska izvješća, dok su veliki poduzetnici dužni sastaviti i godišnje izvješće: u njemu trebaju biti iznijeti podaci o važnim poslovnim događajima u poslovnoj godini, vjerodostojnom i vjerovatnom budućem razvoju poslovanja, aktivnostima istraživanja i razvoja, te informacije o stjecanju vlastitih dionica.

Veliki i srednje veliki poduzetnici koji su organizirani kao dionička društva moraju uz financijska izvješća objaviti i mišljenje revizora (Vidučić, 2011;376).

Bez obzira na način utvrđivanja forme i sadržaja ti su izvještaji „produkt“ financijskog računovodstva. Odgovornost za njihovo pripremanje i predočavanje ima menadžment.

¹⁰ Financijski izvještaji za unutarnje potrebe nisu propisani Zakonom o računovodstvu niti računovodstvenim standardima jer nisu namijenjeni vanjskim korisnicima pa nema potrebe da budu standardizirani.

Korist od financijskih izvještaja ovisi o njihovoj pouzdanosti i potpunosti u računovodstvenom smislu, te o sposobnosti samih korisnika da razumiju i ocijene značenje prezentiranih računovodstvenih podataka.

3.1. Bilanca

Bilanca je sustavni pregled imovine, obveza i kapitala na određen datum, odnosno na datum bilanciranja. To je ujedno i cjeloviti statistički financijski izvještaj koji daje informacije o financijskom položaju ili stanju društva te služi kao podloga za ocjenu sigurnosti poslovanja.

Dva su aspekta financijskog položaja poduzeća koje financijski menadžer mora ispitati, a to su: (Ivanović, 1997;120):

- tekući ili kratkoročni financijski položaj poslovnog subjekta te
- dugotrajni ili dugoročni financijski položaj poslovnog subjekta.

Dugotrajni financijski položaj može biti ugrožen slabim tekućim financijskim položajem i obrnuto. Međutim, dugotrajni financijski položaj sam po sebi mnogo je manje podložan iznenadnim promjenama, primjerice pitanje sezonske fluktuacije, nego što je to tekući financijski položaj.

Bilanca prikazuje u novcu izražena sveukupna sredstva s izvorima koji ih obrazuju, pa se tako bilanca sastoji od aktive, koju čini imovina poslovnog subjekta, i pasive što predstavlja glavnica i obveze poslovnog subjekta.

Imovina predstavlja ekonomske resurse kojima se poduzeće koristi u obavljanju svojih djelatnosti. Resursi mogu biti različiti, no u bilanci se ne prikazuju svi resursi nego samo oni koji su u skladu s računovodstvenim propisima i imaju sljedeća obilježja: resurs je u vlasništvu poslovnog subjekta, ima mjerljivu vrijednost i od resursa se može očekivati buduća ekonomska korist. Imovina može biti upotrebljena pojedinačno ili u kombinaciji s ostalom imovinom, razmijenjena za drugu imovinu, upotrijebljena za podmirenje obveza ili podijeljena vlasnicima. Promjene koje nastaju nad imovinom tiče se njezinog povećanja ili smanjenja.

Obveza je sadašnja obveza poslovnog subjekta proizašla iz prošlih događaja za čije se podmirenje očekuje odljev resursa koji utjelovljuje ekonomske koristi. Predstavljaju

imovinsko - pravni odnos koji nastaju u odnosu između dužnika i vjerovnika u razmjeni dobara i usluga. Podmirenje sadašnje obveze može se provesti plaćanjem novcem, prijenosom druge imovine, pružanjem usluga, zamjenom te obveze s drugom obvezom, pretvorbom obveze u kapital, cesijom ili odricanjem od strane vjerovnika. Nose negativne financijske posljedice za izvještajnu jedinicu. Obveze su zakonski izvršive kao posljedica obvezujućeg ugovora, zakonskog zahtjeva ili iz uobičajene poslovne prakse.

Kapital je vlastiti izvor financiranja imovine poslovnog subjekta i predstavlja ostatak imovine nakon podmiranja obveza. Predstavlja vrijednost koju vlasnik ulaže u poduzetnički pothvat da bi ostvario ekonomsku korist kroz povećanje vrijednosti kapitala.

Ulaganje vlasnika može biti i najčešće je u novcu, ali može biti i u materijalnom obliku (npr. zgrada, postrojenje, oprema, roba) i u nematerijalnom obliku (npr. patent, koncesija). Dakle ulog vlasnika, smatra se temeljnim (upisanim) kapitalom, čija se struktura može ponešto razlikovati ovisno o tipu poslovnog organiziranja, tj. ovisno o tome je li u pitanju trgovac pojedinac, društvo s ograničenom odgovornošću ili dioničko društvo.

Do povećanja kapitala dolazi dodatnim ulaganjem od strane vlasnika te autofinanciranjem tj. ostvarivanjem dobiti tijekom poslovne godine. Do smanjenja kapitala dolazi zbog povlačenja kapitala od strane vlasnika u obliku novca ili druge imovine te ostvarivanjem gubitaka tijekom poslovne godine.

Bilanca, dakle, ima dva djela: aktivu i pasivu.

Aktiva bilance sastoji se od sljedećih glavnih podelemenata:

- 1) *potraživanja za upisani, a ne uplaćeni kapital* – iskazuje iznos koje društvo potražuje od dioničara kojima su dionice prodane na kredit tj. periodičnom otplatom.
- 2) *dugotrajna ili stalna imovina* je ona imovina čiji je vijek trajanja duži od godine dana i koristit će se u razdoblju dužem od godine dana. Ona se u pravilu postupno troši odnosno amortizira i zadržava svoj pojavni oblik tijekom čitavog korisnog vijeka uporabe. Strukturu dugotrajne imovine čine materijalna imovina (zemljište, zgrade, postrojenja i oprema, transportna sredstva, biološka imovina, predujmovi za materijalnu imovinu i sl.), nematerijalna imovina (patenti, licence, koncesije, softver, goodwill, izdaci za istraživanje i razvoj, nematerijalna imovina u pripremi i dr.), financijska imovina (dani dugoročni krediti, kupljeni dugoročni vrijednosni papiri, dugoročni depoziti, sudjelujući interesi, te ostala dugoročna ulaganja) i potraživanja¹¹

¹¹ Potraživanja predstavljaju imovinu u obliku prava, tj. nalaze se na prijelaznom obliku između stvari i novca.

(potraživanja od povezanih poslovnih subjekata, potraživanja na osnovi prodaje na kredit te ostala dugoročna potraživanja).

- 3) *kratkotrajne imovine* predstavlja onaj dio ukupne imovine za koju se očekuje da će se pretvoriti u novčani oblik u vremenu kraćem od jedne godine. Definira se također kao imovina koja se jednokratnim ulaganjem troši u proizvodnom procesu i koja se u periodu od jedne godine ponovno vraća u svoj prvotni oblik. Čine ju novac (u banci i blagajni), potraživanja (od kupaca, od zaposlenih, od države, od povezanih poslovnih subjekata, te ostala potraživanja), financijska imovina (dani kratkoročni krediti i zajmovi, kupljeni vrijednosni papiri, udjeli u povezanim poduzećima, razne kaucije i ostala kratkotrajna ulaganja) te zalihe (sirovina i materijala, proizvodnje u tijeku, gotovih proizvoda, nedovršenih proizvoda i poluproizvoda, trgovačke robe, predujmova za zalihe, ostala imovina namijenjena prodaji itd.).
- 4) *plaćeni troškovi budućeg razdoblja i nedospjela naplata prihoda* – sadržavaju unaprijed plaćene troškove, izdatke budućeg razdoblja i nedospjelu naplatu prihoda.
- 5) *gubitak iznad visine kapitala* – javlja se u slučaju kada je visina gubitka veća od ukupnog kapitala.
- 6) *aktivni izvanbilančni zapisi* – radi se o evidenciji koja ne ispunjava uvjete da bude bilančna kao npr. tuđa roba u našem skladištu dana na čuvanje ili vrijednosni papiri koji još nisu postali potraživanje.

Struktura i ukupna vrijednost imovine odnosno aktive ovise o djelatnosti kojom se poslovni subjekt bavi, veličini i organizaciji poslovnog subjekta, organizaciji proizvodnje i dostignutog stupnja tehničkog i tehnološkog razvoja, stanju na tržištu itd.

Pasivu bilance čine:

- 1) *kapital i rezerve* – u kapital¹² ubrajamo upisani kapital, premije na emitirane dionice, revalorizacijske rezerve, zadržanu dobit ili preneseni gubitak, dobit ili gubitak tekuće godine. Visina kapitala izvodi se iz osnovne bilančne formule:

$$\text{KAPITAL} = \text{IMOVINA} - \text{OBVEZE}.$$

U biti se kapital sastoji od dva osnovna djela: od dijela koji je uloženi i dijela koji je zarađeni (stvoren) tijekom poslovanja.

¹² U računovodstvenom smislu pod pojmom kapital podrazumijevamo oblik imovine koji pripada vlasnicima. Stoga se kaže da je to vlastiti izvor imovine i s aspekta dospijuća trajni izvor. Kapital se primarno formira ulaganjem vlasnika pri samom osnivanju poslovnog subjekta. Međutim, vlasnici najčešće i dodatno ulažu u svoje poduzeće te se u tom slučaju povećava imovina poduzeća i obveza prema vlasniku.

Rezerve se sastoje od: zakonskih rezervi, statutarnih rezervi, rezervi za otkup vlastitih dionica i ostalih rezervi.

- 2) *dugoročna rezerviranja za rizike i troškove* – nastaju u slučaju kada se procijenjuje visina rizika za koje je vjerovatno da će nastati u idućim godinama, pa si u svezi i s time stvorene obveze. Tu spadaju rezerviranja za mirovine i slične troškove, rezerviranja za poreze i doprinose te ostala rezerviranja.
- 3) *dugoročne obveze* – obuhvaćaju sve obveze koje dospijevaju na naplatu u roku duljem od jedne godine. Čine ih obveze prema povezanim poduzećima, obveze na osnovi zajmova, obveze prema kreditnim institucijama, obveze za predujmove, obveze prema dobavljačima, obveze po vrijednosnim papirima i ostale obveze.
- 4) *kratkoročne obveze* – nazivamo ih još i tekuće obveze, a čine ih obveze koje je potrebno podmiriti u roku kraćem od jedne godine. To su uglavnom obveze prema dobavljačima za nabavljeni materijal i sirovine, obveze za izvršene nam usluge, obveze za predujmove i jamstva, obveze prema zaposlenima, obveze za poreze, doprinose i druge pristojbe, primljeni kratkoročni krediti s rokom otplate kraćim od godine dana, emitirani kratkoročni vrijednosni papiri, obveze na osnovi udjela u rezultatu te ostale kratkoročne obveze. Iznos i struktura tih obveza vrlo je važan kriterij u ocjeni i vođenju financijske politike i održavanju likvidnosti.
- 5) *odgođeno plaćanje troškova i prihod budućeg razdoblja* – predstavljaju obračunate troškove u slučaju kada trošak prethodi izdatku.
- 6) *izvanbilančni zapisi* – također i na ovoj bilančnoj poziciji prikazane su pasivne stavke izvanbilančne evidencije koji ne ispunjavaju uvjete da budu predmet bilančne evidencije.

Prikazivanje realnih pozicija bilance jedno je od preduvjeta za osiguranje nesmetanog odvijanja poslovnog procesa. Zbog mogućnosti različitih metoda vrednovanja te zbog stalne prisutnosti promjene cijena, nestabilnosti te oscilacija u kupovnoj moći novca dolazi u pitanje točnost, odnosno realnost podataka i pozicija u bilanci. U svezi s time u teoriji i praksi prisutni su različite metode vrednovanja imovine i obveza kao vrednovanje prema troškove nabave ili povijesnom trošku, tekućem trošku, trošku zamjene, tržišnoj vrijednosti, utrživoj vrijednosti, neto vrijednosti koja se može realizirati, sadašnjoj vrijednosti, fer vrijednosti, vrijednosti podmirenja itd. Imovina se može vrednovati po svim navedenim metodama, dok se obveze mogu vrednovati po trošku nabave, tekućem trošku, sadašnjoj vrijednosti, vrijednosti podmirenja i fer vrijednosti.

Uglavnom u praksi imovina u bilanci nije prikazana prema tržišnoj vrijednosti, već se prilikom nabave bilježi po nabavnoj vrijednosti. Naknadno, prilikom sastavljanja bilance, imovinu je, sukladno računovodstvenim standardima, potrebno iskazivati po tzv. fer vrijednosti¹³. U aktivi bilance iskazuje se vrijednost imovine poduzetnika po neotpisanoj vrijednosti (bruto knjigovodstvena vrijednost – ispravak vrijednosti). U pasivi bilance iskazane su vrijednosti izvora financiranja imovine (dioničara, financijskih institucija, dobavljača i drugih).

Posljedica politike procjene kao najznačajnijeg segmenta računovodstvenih politika mogu biti tihe pričuve (latentne rezerve) ili skriveni gubici. Proizlaze iz podcjenjivanja ili precjenjivanja imovine ili obveza. Podcjenjivanjem imovine, tj. precjenjivanjem obveza „smanjuje“ se kapital, tj. dobit tekuće godine iskazuje se u manjem iznosu od stvarno ostvarene dobiti. Tiha pričuva u biti predstavlja skrivenu dobit. Nasuprot tome, kada se radi o skrivenom gubitku, podcjenjuje se obveze, a precjenjuje imovina te na taj način dobit tekuće godine iskazuje u većem iznosu od stvarno ostvarene dobiti.

Struktura bilance ovisi o kriteriju razvrstavanja bilančnih pozicija. Tako su poznati kriteriji:

- likvidnosti (opadajući i rastući) - zahtijeva da se u aktivu bilance imovina unosi prema stupnju unovčivosti, odnosno stupnju pretvaranja ostalih pojavnih oblika imovine u novac. Stupanj likvidnosti može biti dvojak: opadajući i rastući, ovisno o tome polazi li se od najlikvidnije imovine pa se ide prema manje likvidnoj imovini ili obrnuto. Tako primjerice, u prvi stupanj likvidnosti ubrajamo gotovinu, novac na žiroračunu i utržive vrijednosne papire. U drugi stupanj likvidnosti ulaze potraživanja od kupaca. Planirana sredstva dana na ukamaćivanje (kratkoročni krediti) ulaze u sredstva trećeg stupnja likvidnosti. Gotovi proizvodi i trgovačka roba ulaze u sredstva četvrtog stupnja likvidnosti. Proizvodnja u tijeku ulazi u peti stupanj likvidnosti, a zalihe sirovina i reprodukcijskog materijala čine šesti stupanj likvidnosti. U sredstva sedmog stupnja likvidnosti ulaze stalna/osnovna sredstva i dugoročna potraživanja (Leko, 1996;32).

U pasivi se pozicije unose prema dospelosti obveza.

¹³ Sukladno Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja fer vrijednost je „iznos za koji bi se neka imovina mogla razmijeniti ili obveza podmiriti između obaviještenih i spremnih strana u transakciji pred pogodbom“.

- sigurnosti - suprotan od kriterija likvidnosti jer se u aktivu najprije unosi najsigurnija, a ne najlikvidnija imovina. U pasivi se ide od kapitala do kratkoročnih obveza. Kriterij sigurnosti istovjetan je kriteriju rastuće likvidnosti.
- ročnosti - bilančne pozicije unose se u aktivu bilance prema kriteriju rastuće ročnosti, a u pasivi bilance po kriteriju opadajuće ročnosti.

U praksi su zastupljeni kriteriji likvidnosti za aktivu i kriterij ročnosti ili dospijeca za pasivu, pa su stoga prema propisanoj shemi bilance u *Pravilniku o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (NN 38/08)* stavke aktive poredane su prema kriteriju rastuće likvidnosti, dok su stavke pasive poredane prema kriteriju opadajuće ročnosti.

Unos podataka u bilancu obavlja se nakon obavljene inventure tj. nakon usklađenog evidencijsko - knjigovodstvenog i stvarnog stanja imovine i obveza. To dakako pridonosi realnosti i istinitosti bilance. Sastavlja se na temelju prijenosa zaključnih salda konta iz glavne knjige u bilancu. Osim općih računovodstvenih načela postoje i načela koja se moraju uzeti u obzir prilikom sastavljanja bilance kao temeljnog financijskog izvještaja, a to su: *načelo nabavne vrijednosti (troška nabave), načelo opreznosti, načelo dosljednosti, načelo tvrtke, vremensko razdoblje, načelo izjašnjavanja u novčanim vrijednostima, stabilna novčana jedinica, objektivnost, načelo bilančne jasnoće i istine, načelo bilančnog spajanja te načelo zaštite vjerovnika.*

Poslovni subjekt u obavljanju svoje funkcije izaziva poslovne odnosno knjigovodstvene promjene koje djeluju na promjenu u sastavu imovine, obveza i glavnice. Postoje mnoštvo poslovnih događaja koji su predmet evidentiranja u knjigovodstvu, međutim posljedica tih događaja su samo četiri vrste bilančnih promjena, a to su:

- 1) *koncentrične promjene* – izazivaju povećanje aktive uz istovremeno smanjenje aktive za isti iznos. Prikazuju kretanje imovine unutar društva, pri čemu ukupan zbroj bilance ostaje nepromijenjen.
- 2) *periferne promjene* – iskazuju povećanje pasive uz istovremeno smanjenje pasive za isti iznos. Odnose se na one poslovne promjene kojima se mijenja struktura izvora sredstava.
- 3) *centripetalne promjene* – očituju se u povećanju aktive i povećanju pasive za isti iznos. Odnose se na one promjene u kojima je sadržana nabava određene imovine iz okruženja, dakle, prikazuju ulaz imovine iz okruženja u društvo.

- 4) *centrifugalne promjene* – proizlaze iz smanjenja aktive i smanjenja pasive za isti iznos tj. smanjenje imovine i smanjenje izvora imovine poslovnog subjekta.

Osnovno obilježje bilance je da uvijek postoji bilančna ravnoteža između aktive i pasive. To znači da ukupna aktiva mora biti jednaka ukupnoj pasivi, odnosno da imovina mora biti jednaka izvorima iz kojih se financira. Bilančna ravnoteža bi najviše došla do izražaja ako bi se bilanca prikazala u obliku dvostrane tablice u kojoj bi lijeva strana predstavljala aktivu, a desna pasivu bilance jer bi se tada izravnim uvidom mogla najlakše uočiti osnovna karakteristika bilance, odnosno bilančna ravnoteža. Međutim, bilanca se uglavnom iz praktičnih razloga sastavlja kao jednostrana tablica u koju se ponajprije unose i prikazuju sastavni dijelovi aktive, pa iza toga sastavni dijelovi pozicija pasive. Bilanca danas ima oblik po pagini, odnosno po stranici.

Ovisno o formi, razlogu i cilju sastavljanja, razlikujemo nekoliko vrsta bilanci: početna bilanca, zaključna bilanca, pokusna bilanca, konsolidirana bilanca, zbrojna bilanca, diobena i fuzijska bilanca, sanacijska bilanca, te likvidacijska bilanca. (Žager i suradnici, 2008; 66). Prema vremenu sastavljanja razlikujemo proračunske (planske) bilance te obračunske (stvarne) bilance.

Početna ili osnivačka bilanca sastavlja se prilikom osnivanja poslovnog subjekta, kao i početkom svake poslovne godine jer je ujedno saldo zaključne bilance tekuće godine početni saldo početne bilance naredne godine.

Zaključna bilanca obvezno se sastavlja na kraju godine kako bismo dobili uvid u stanje imovine, obveza i kapitala na kraju godine. Sastavlja se poslije konta glavne knjige imovine, obveza i kapitala i provedene inventure.

Pokusna ili probna bilanca sastavlja se radi kontrole, odnosno provjere ispravnosti provednih knjiženja, a predstavlja rekapitulaciju prometa i salda svih konta glavne knjige i to za određeno razdoblje. Ona je sveobuhvatna jer sadržava imovinu, obveze, kapital, prihode, rashode i poslovni rezultat. Obično se sastavlja jednom mjesečno, a po potrebi i češće, a obvezno ju je sastaviti prije sastavljanja i prezentiranja bilo koje od navedenih bilanci. Pokusna bilanca sastoji se od brutobilance i pokusne bilance. U stupac bruto bilance unosi se ostvareni promet na pojedinim kontima glavne knjige, a u saldo bilancu unosi se krajnji saldo koji je evidentiran na kontima glavne knjige.

Konsolidirana bilanca je financijski izvještaj grupe prezentiran kao jedan poslovni subjekt. Priprema je i sastavlja grupa poslovnog subjekta čiji su dijelovi pod kontrolom

matice ili matica ima značajan utjecaj. Pod kontrolom su matice ako posjeduju više od 50% glasačke moći, a značajan utjecaj pak ima matica ako ima od 20% do 50% glasačke moći u drugom poduzeću. Stoga, pri sastavljanju konsolidirane bilance treba eliminirati sve međusobne obveze, potraživanja i ulaganja te prihode i rashode. Dakle, konsolidirana bilanca prikazuje financijski položaj grupe ostvaren u odnosu s vanjskim poslovnim subjektima.

Zbrojna bilanca također se sastavlja na razini složenih poduzeća, ali se ovdje ne prebijaju međusobni odnosi, već se jednostavno zbrajaju istovrsne stavke iz bilanci pojedinih poduzeća.

Diobena bilanca odnosno bilanca razdvajanja se sastavlja prilikom razdvajanja poduzeća na dva ili više zasebna pravna subjekta. Ta je bilanca osnova podjele imovine između novonastalih poduzeća.

Fuzijska bilanca odnosno bilanca spajanja nastaje u slučaju kada se dva ili više poduzeća integriraju u jedno novo poduzeće. Da bi se sastavila ta bilanca potrebno je da svaki poslovni subjekt koji se spaja prije toga sastavi svoju bilancu na temelju kojih se sastavlja bilanca novoimenovanog subjekta.

Sanacijsku bilancu sastavlja poslovni subjekt u slučaju postupka sanacije ili ozdravljenja poduzeća. Služi kao osnova utvrđivanja nastalih gubitaka u poslovanju i mjera za njihovo rješavanje. Ako postupak sanacije ne uspije, pokreće se stečajni postupak. Poslovni subjekt ide u stečaj kada ne zadovoljava određene uvjete poslovanja, što je regulirano propisima.

Likvidacijsku bilancu sastavlja poslovni subjekt ako ide u likvidaciju, odnosno kada poslovni subjekt nema ekonomske i financijske mogućnosti nastaviti s poslovanjem. Likvidacijska bilanca je osnova za utvrđivanje visine tzv. likvidacijske mase iz koje se, u pravilu, samo djelomično podmiruju obveze prema vjerovnicima.

Zakonom o računovodstvu propisana je obveza sastavljanja i objavljivanja bilance jednom godišnje, odnosno za svaku poslovnu godinu koja se najčešće poklapa sa kalendarskom godinom. Za vlastite potrebe poslovni subjekt može sastavljati bilancu i češće, pri čemu je ona namijenjena isključivo internoj upotrebi.

Shodno navedenom, bilanca predstavlja osnovnu podlogu za analizu financijskog položaja, za utvrđivanje slabosti i nedostataka u poslovanje te za predviđanje budućeg poslovanja. U razmatranju tog položaja značajnu ulogu imaju veze i međuodnosi koji postoje između osnovnih elemenata bilance. Pri tome je osobito važna struktura imovine, obveza i kapitala, kao i međusobna povezanost i uvjetovanost pojedinih dijelova imovine i izvora imovine.

Iz podataka koji se prikazuju u bilanci može se sagledati (Spremić, 2006; 51):

- financijski položaj, odnosno financijska snaga poslovnog subjekta,
- financijski sastav,
- likvidnost,
- solventnost, kao i
- sposobnost poslovnog subjekta da se prilagodi promjenama koje nastaju u njegovom okruženju.

Ograničenost bilance očituje su u tome što oslikava trenutni financijski položaj poduzeća i ne može sama po sebi ukazati na budući novčani tok imovine. Ograničena je i na financijske podatke te je neprikladna za kontinuirano mjerenje poslovnih promjena i za ocjenjivanje profitabilnosti poslovanja poduzeća. Međutim određene informacije iz bilance mogu se koristiti za predlaganje dinamičnog financijskog položaja poduzeća.

3.2. Račun dobiti i gubitka

Račun dobiti i gubitka je financijski izvještaj koji prikazuje sintentizirane vrijednosti prihoda, rashoda po pojedinim vrstama te dobit ili gubitak kao rezultat poslovanja u određenom obračunskom razdoblju. Naziva se i izvještaj o dobiti kao i izvještaj o uspjehu ili o financijskim performansama ili bilanca uspjeha.

Izvještaj o dobiti je dinamički, zbirni i računovodstveni izvještaj prihoda i rashoda poslovnog subjekta u izvještajnom razdoblju koji korisnicima osigurava informaciju o uspjehu, odnosno rezultatu poslovanja za određeno obračunsko razdoblje.

Za razliku od bilance, koja prikazuje financijski položaj u određenom vremenskom trenutku, račun dobiti i gubitka prikazuje aktivnosti poduzeća u određenom razdoblju. Prema tome račun dobiti i gubitka moguće je definirati i kao financijski izvještaj koji prikazuje koliko je prihoda i rashoda ostvareno u određenom vremenu te kolika je ostvarena dobit ili u suprotnom slučaju gubitak. Kao i bilanca, tako i račun dobiti i gubitka ima uravnoteženo stanje zbog izravnavajuće kategorije dobit ili gubitak.

Račun dobiti i gubitka stavlja naglasak na načelo uzročnosti. Svrha ovog oblika izvještavanja je teretiti prihode onim rashodima s kojima su u uzročno – posljedičnoj vezi

(Deželjin, 1994; 282). Nadalje, osnovna svrha računa dobiti i gubitka je u prikazivanju neto povrata anganžiranog kapitala u određenom intervalu, a uspjeh ili neuspjeh poslovne aktivnosti ovisi o suptilnom diferenciranju kapitala od dobiti (Ivanović, 1997;98-99).

Za javna dionička društva uobičajeno se objavljuje svakog kvartala poslovne godine kao i za cjelokupnu poslovnu godinu temeljem prijenosa podataka zaključnih iz konta glavne knjige u račun dobiti i gubitka. U izvještaj se unose podaci za tekuću i prethodnu godinu radi mogućnosti usporedbe i analize podataka.

Račun dobiti i gubitka može se sastavljati u menadžerskom obliku, te u obliku marginalne analize. S gledišta oblika iskazivanja, račun dobiti i gubitka može se prezentirati u obliku dvostranog računa ili jednostranog računa odnosno stupnjevitog oblika (Deželjin, 1994; 207). Prezentacija računa dobiti i gubitka u stupnjevitom obliku u usporedbi s oblikom dvostranog računa omogućuje veću iskaznu moć te između ostalog omogućava i utvrđivanje marže kontribucije, odnosno prinosa pokrića koji je vrlo važan u ocjeni uspješnosti poslovanja. Stupnjeviti oblik također omogućuje segmentiranje prihoda i rashoda, odnosno iskazivanje rezultata prema vrstama aktivnosti. Takav pristup više udovoljava mnogostrukosti potreba unutarnjih i vanjskih korisnika informacija.

Osnovni elementi računa dobiti ili gubitka su prihodi, rashodi te njihova razlika koju predstavlja dobit ili gubitak. Prema *Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja* prihodi i rashodi promatraju se kroz njihov utjecaj na povećanje ili smanjenje ekonomske koristi.

Prihodi i rashodi, za razliku od imovine i obveza, jesu dinamičke kategorije. Najznačajniji dio prihoda i rashoda vezan je uz realizaciju, odnosno prodaju gotovih proizvoda.

Prihodi predstavljaju povećanje ekonomske koristi tijekom obračunskog razdoblja u obliku priljeva ili odljeva sredstava ili smanjenja obveza, što ima za posljedicu povećanje glavnice, ali ne ono u svezi s uplatama vlasnika. Prema tome, prihodi se priznaju u računu dobiti i gubitka kada je priljev ekonomskih koristi povezan sa povećanjem sredstava (osim za proizvode ili usluge slične prirode i vrijednosti koje ne predstavljaju prihod) i smanjenjem obveza. Do povećanja imovine ili smanjenja obveza dolazi iz raznih razloga.

Prema MRS -u 18 – Prihodi, za priznavanje prihoda potrebno je ostvariti nekoliko uvjeta:

- da je roba, proizvod stvarno predan kupcu ili da je usluga izvršena,
- da se vrijednost prihoda može izmjeriti te,
- da ne postoji velika neizvjesnost glede naplate potraživanja.

Nadalje, prihodi predstavljaju i prodajne vrijednosti poslovnih učinaka, povećanje dobara poslovnog subjekta tako dugo dok to predstavlja i ostvarenje primitaka. Mjere se po fer vrijednosti primljene naknade ili potraživanja.

Prihodi nastaju iz sljedećih transakcija i događaja (prema MRS 18); primjerice prodajom proizvoda, pružanjem usluga, korištenjem imovine subjekata od strane drugih, raznim tantijema, naknada, kamata, dividendi i sl.

U računovodstvenom smislu pojam prihod nije jednak pojmu primitak. Prihodi su obračunska kategorija, što znači da se u financijskim izvještajima priznaju po načelu nastanka događaja, što dalje znači da mogu biti priznati u razdoblju bez da ih prati novčani tok. Primici su financijska kategorija kojom se označavaju priljevi novca, primici novca. Svakako postoji razlika između prihoda i primitaka koja se očituje u vremenskoj nepodudarnosti (kupac nije platio u razdoblju isporuke robe) i riziku transformacije (kupac uopće nije platio, obveze po osnovi predujma nisu izvršene itd.). Po osnovi navedenog postoje sljedeće mogućnosti:

- a) prihod prethodi primitku (prodaja na kredit),
- b) primitak prethodi prihodu (prodaja uz predujam),
- c) prihod je istovremeno i primitak (prodaja za gotovinu).

S druge strane, **rashodi** predstavljaju smanjenje ekonomskih koristi kroz obračunsko razdoblje u obliku odljeva ili iscrpljenja sredstava, što ima za posljedicu smanjenje glavnice, ali ne one u svezi s raspodjelom glavnice. Pod rashodima se podrazumijevaju ulaganja u poslovni proces koja predstavljaju potrošnju dobara u stvaranju učinka, ali i neutralnu potrošnju dobara u poslovnom subjektu povezanu s nastankom izdatka. Uglavnom, nastaju kao posljedica trošenja.

Rashodi se priznaju na osnovi izravne povezanosti nastalih rashoda i prihoda obračunskog razdoblja. Riječ je o istovremenom ili kombiniranom priznavanju prihoda i rashoda koji nastaju zajednički iz iste transakcije. Prema tome rashodi se priznaju kada nastaje smanjenje imovine ili povećanje obveza koje se može pouzdano izmjeriti, kada neki izdatak ne stvara buduće ekonomske koristi i kada je obveza nastala bez priznavanja imovine.

U računovodstvenom smislu, pojam rashoda nije identičan pojmu trošak, ali ni pojmu izdatak.

U stvarnosti, slično kao i kod prihoda postoje sljedeći slučajevi:

- a) izdatak prethodi rashodu (kupnja dugotrajne imovine i obračun amortizacije u narednim razdobljima),
- b) rashod prethodi izdatku (obračun troškova plaća i naknadna isplata),

c) rashod je istovremeno i izdatak (kupnja goriva za gotovinu).

Karakter i računovodstveni tretman primitaka i izdataka određen je obračunskim sustavom zemlje te usvojenim računovodstvenim politikama poslovnog subjekta.

Prema *Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja*, priznavanje i mjerenje prihoda i rashoda temelji se na sljedećim pretpostavkama i načelima:

- pretpostavka nastanka događaja – prihodi i rashodi se utvrđuju prema nastanku događaja, tj. priznaju se onda kada su zarađeni te kad su nastali i unose se u financijske izvještaje razdoblja na koje se odnose.
- načelo iskazivanja po bruto osnovi – posebno iskazivanje prihoda i rashoda,
- načelo sučeljavanja prihoda i rashoda,
- načelo opreznosti – prihodi se priznaju samo onda kad su stvarno izvjesni, sigurni, dok se rashodi priznaju i kad su mogući.

Ovisno o tome nastaju li redovito u poslovanju ili samo povremeno, prihode i rashode možemo podijeliti u dvije osnovne kategorije: na redovne i izvanredne prihode i rashode.

Nadalje se, redovni prihodi i rashodi dijele na poslovne i financijske prihode i rashode.

Poslovni prihodi ili redovni poslovni prihodi ostvaruju se prodajom proizvoda, prodajom trgovačke robe ili pružanjem usluga, ovisno o tome koja je priroda poslovanja nekog poslovnog subjekta. Nastaju iz osnovne djelatnosti poduzeća kao rezultat aktivnosti stvaranja i plasmana učinaka na tržištu. Čine najznačajniji udio u strukturi prihoda.

Vrijednost prihoda čini prodajna (fakturna) vrijednost realiziranih proizvoda, robe ili pruženih usluga (bez PDV-a). Ostali redovni prihodi čine prihode od dotacija, subvencija, prihode od najma i dr.

Financijski prihodi također ulaze u skupinu redovnih prihoda, a rezultat su ulaganja viška raspoloživih novčanih sredstava kao prinos ili zarada na uložena sredstva. Javljaju se u obliku pozitivnih kamata, pozitivnih tečajnih razlika, dividendi ili udjela u drugim poduzećima.

Izvanredni prihodi ne pojavljuju se često i nastaju u izvanrednim, neuobičajenim prilikama. Njihov nastanak nije vezan za određene prethodne troškove pa se stoga ne mogu planirati ni predvidjeti. Tu se primjerice ubrajaju inventurni viškovi, naplata potraživanja iz proteklih godina, prodaja dugotrajne imovine i sl.

S druge strane, **poslovni ili redovni poslovni rashodi** nastaju kao posljedica obavljanja osnovne djelatnosti poduzeća. Njihova visina i struktura ovisi o vrsti učinaka i obujmu poslovanja te o metodama obračuna troškova. Obuhvaćaju troškove proizvodnje, troškove nabave trgovačke robe, administrativne rashode i ostale rashode vezane nužne za obavljanje poslovnih procesa. Vrijednost rashoda čine vrijednost utrošaka (sirovine, materijali, strojevi, energija) nastali prilikom stjecanja poslovnih učinaka odnosno gotovih proizvoda.

Ti poslovni učinci prvotno se evidentiraju kao stavka bilance (čine vrijednost zaliha) i tek kada se prodaju, njihova vrijednost postaje rashod razdoblja.

Financijski rashodi nastaju prilikom pribavljanja, korištenja i vraćanja financijskih sredstva, a vezuju se za osnovnu djelatnost poduzeća. Pojavljuju se u obliku negativnih kamata, negativnih tečajnih razlika, korekcija vrijednosti financijskih plasmana.

Izvanredni rashodi ne nastaju redovito u poslovanju, ne planiraju se i teško se predviđaju kao i izvanredni prihodi. Vezani su uz nastale štete, kazne, korekcije iz prethodnih godina, otuđenje imovine itd.

Prihodi i rashodi su obračunske kategorije na čije priznanje i visinu utječu pravila priznavanja, obračunske osnove i računovodstveni standardi. Nastalim prihodima u razdoblju sučeljavaju se rashodi nastali vezano na ostvarivanje tih prihoda s ciljem utvrđivanja financijskog rezultata.

Sučeljavanjem prihoda i rashoda, odnosno razlika prihoda i rashoda predstavlja financijski rezultat, dobit ili gubitak. Ovisno o prirodi te razlike, ocjenjuje se je li poslovni subjekt profitabilan ili nije.

Dobit i gubitak su kategorije kapitala, te s time dobit povećava, a gubitak smanjuje kapital. Ako su prihodi veći od rashoda ostvarena je dobit, a u slučaju kada su rashodi veći od prihoda ostvaren je gubitak odnosno negativni financijski rezultat. Iz ostvarenog financijskog rezultata, tj. bruto dobiti, odvaja se onaj dio koji pripada državi na ime poreza, dok ostatak predstavlja neto dobit. Neto dobit pripada poslovnom subjektu i ono odlučuje o daljnjoj raspodjeli. U pravilu se, neto dobit, dijeli na tri djela: na rezerve koje su zakonom regulirane, na dio koji pripada vlasnicima kao naknada za uloženi kapital odnosno dividende i na dio koji se zadržava u poslovnom subjektu i predstavlja zadržanu dobit.

U slučaju ostvarenja gubitka, gubici se u poslovanju kumuliraju kao negativni rezultat. Ukoliko se gubici ne zaustave i ne počnu stvarati tekući dobiti ili ako se gubici ne mogu pokriti iz postojećih rezervi, poslovni subjekt bi mogao ići u stečaj.

U računu dobiti i gubitka veliki poduzetnici prikazuju i stavku o sveobuhvatnoj dobiti koji započinje s dobiti ili gubitkom (ovisno o rezultatu tekuće poslovne godine), prikazuje ostale komponente dobiti te predstavlja neraspodjeljivi dio razdoblja. Društva tako po tim elementima prikazuju raspoređivanje dobiti ili gubitka koji se pripisiva vlasnicima matice i vlasnicima nekontrolirajućih udjela.

Sadržaj (shema) računa dobiti i gubitka, zanemarimo li sami formalni izgled, obuhvatnost i raspored pozicija, ovisi i o metodama za utvrđivanje dobiti ili gubitka te se razlikuje u dijelu iskazivanja rashoda.

U izvještaju o dobiti za raščlanjivanje rashoda moguće je primijeniti dvije metode:

a) raščlanjivanje rashoda prema prirodnim vrstama – to je ujedno i metoda prirodnih vrsta rashoda. Promjenom zaliha proizvodnje i gotovih proizvoda korigiraju se ili troškovi poslovanja nastali u obračunskom razdoblju ili poslovni prihodi. Promjena vrijednosti zaliha može značiti povećanje ili smanjenje troškova u svođenju na rashode razdoblja. Ako su zalihe na kraju razdoblja manje od zaliha na početku razdoblja, dobivena razlika se dodaje troškovima za utvrđivanje rashoda razdoblja, a ako su pak zalihe na kraju razdoblja veće nego na početku razdoblja, razlika se oduzima od troškova za utvrđivanje rashoda razdoblja.

Ta je metoda jednostavna za primjenu u malim i srednjim trgovačkim društvima gdje nema potrebe za raščlanjivanjem rashoda po funkcionalnoj klasifikaciji.

b) raščlanjivanje rashoda prema funkciji – metoda prodanih učinaka. Prema ovoj metodi rashodi se prikazuju po funkciji i to kao troškovi (rashodi) prodanih učinaka, rashodi prodaje, rashodi administracije. Metoda prodanih učinaka je ujedno funkcionalna metoda koja više odgovara trgovačkim društvima u kojima se prate izvršenja ili uspješnost po centrima odgovornosti.

S gledišta različitosti potrebe i svrhe zbog kojih se izrađuje, postoje različite vrste računa dobiti i gubitka (Deželjin, 1994; 212). Prema vremenu sastavljanja, račun dobiti i gubitka može biti *proračunski* (planski) i *obračunski* (stvarni). U proračunskom računu dobiti i gubitka planiraju se stavke rashoda, prihoda i rezultat poslovanja za neko razdoblje u budućnosti, najčešće za poslovnu godinu. S druge strane, u obračunski račun dobiti i gubitka uključuju se ostvareni rashodi, prihodi i rezultat poslovanja obračunskog razdoblja.

S gledišta razloga i cilja sastavljanja, najznačajnije vrste računa dobiti i gubitka jesu: zaključni, probni, skraćeni, primopredajni, likvidacijski, fuzijski, sanacijski, stečajni, konsolidirani i zbrojni.

Zaključni račun dobiti i gubitka sastavlja se na završetku rada poslovnog subjekta te je on sastavni dio godišnjeg obračuna poslovnog subjekta.

Probni račun dobiti i gubitka sastavlja se prije izrade zaključnog te služi za unutarnje potrebe poduzeća radi upotrebe najpovoljnije politike bilanciranja.

Skraćeni račun dobiti i gubitka sadrži manji broj pozicija od propisanog te ga mogu koristiti poduzeća za informativna objavljivanja dok nekim manjim poslovnim subjektima to može biti i službeni izvještaj.

Primopredajni račun dobiti i gubitka sastavlja se u slučajevima promjene menadžmenta te ne mora biti sastavljen u propisanom obliku.

Likvidacijski račun dobiti i gubitka sastavlja se na kraju likvidacijskog postupka poslovnog subjekta.

Fuzijski račun dobiti i gubitka sastavlja se na dan fuzije dvaju ili više poslovnih subjekata u novi poslovni subjekt.

Sanacijski račun dobiti i gubitka sastavlja se u postupku sanacije ili ozdravljenja poslovnog subjekta.

Stečajni račun dobiti i gubitka sastavlja se na kraju stečajnog postupka poslovnog subjekta.

Konsolidirani račun dobiti i gubitka sastavlja se na razini grupe kao poslovnog subjekta tako da se prikažu prihodi, rashodi i rezultat poslovanja koji bi grupa kao sustav imala u odnosu prema vanjskom svijetu.

Zbrojni račun dobiti i gubitka sastavlja se također na razini grupe tako da se zbroje sve stavke prihoda, rashoda i rezultata poslovanja iz računa dobiti i gubitaka poslovnih subjekata koji čine tu grupu.

3.3. Izvještaj o novčanom toku

Izvještaj o novčanom toku sastavni je dio temeljnih financijskih izvještaja koji prikazuje izvore pribavljanja kao i način upotrebe novca. Sadržava i informacije o veličini i strukturi novčanog toka i pomaže pri ocjenjivanju mogućnosti subjekta da stvara novac i novčane ekvivalente kao i potreba subjekta da koristi te novčane tokove.

Novac obuhvaća novac u blagajni i depozite po viđenju na depozitnim računima (žiro ili tekući račun, devizni račun i drugi depozitni računi). *Novčani ekvivalenti* jesu kratkotrajna visoko likvidna ulaganja koja se mogu brzo unovčiti i podložna su beznačajnom riziku promjena vrijednosti. Drže se za svrhe ispunjenja kratkoročnih novčanih obveza, a ne za ulaganje ili za druge svrhe.

U izvješću o novčanim tokovima iskazuju se financijske kategorije, tj. novčani primici i novčani izdaci. Primici novca nastaju na osnovu povećanja obveza i povećanja kapitala te smanjenje ostale nenovčane imovine, dok je kod izdataka suprotan slučaj (Žager, 2008;82). Stoga izvještaj o novčanim tokovima povezuje računovodstvo temeljeno na nastanku događaja i računovodstvo temeljeno na novčanoj osnovici.

Novčani primici i novčani izdaci svrstavaju se u:

- a) **poslovne aktivnosti** - najznačajnije aktivnosti poslovnog subjekta usmjerene na proizvodnju te prodaju proizvoda, robe i usluga. Učestvuju u stvaranju dobiti poduzeća jer u okviru navedenih aktivnosti ulaze sve one transakcije koje uspostavljajući izravnu ili neizravnu korespondenciju sa kategorijom novca i novčanih ekvivalenata sudjeluju u stvaranju dobiti. Novčani primici kod poslovnih aktivnosti odnose se na primitke od prodaje proizvoda, robe ili usluga, primitke od kamata na kredite, provizije, naknada, tantijema, dividendi, povrata poreza, primitke od kupaca za predujmove, primitke od osiguravajućih društava i sl. Novčane izdatke čine izdaci dobavljačima za isporučenu robu ili usluge, izdaci zaposlenima, izdaci vezani za porez na dobit, za dane predujmove, za kamate kreditorima, izdaci za premije osiguranja, doprinose, carine, članarine, kazne, penale itd. Novčani tok iz poslovnih aktivnosti iskazuje snagu samofinanciranja, jer poslovni subjekt najviše novca ostvaruje na osnovi redovitih poslovnih aktivnosti te je to ujedno i ključni pokazatelj o ostvarenom opsegu novca za očuvanje poslovne sposobnosti poduzeća. Poslovne novčane tokove treba razlikovati od financijskih i ekonomskih novčanih tokova novca (Vukičević, 2006;68). Financijski tokovi novca su računovodstveni iskazi prihoda i rashoda

temeljem fakturirane realizacije, uključuju anuitete i druge financijske obveze, a isključujući amortizaciju, odnosno bruto dobit koja se umanjuje za porez na dobit, dok su poslovni novčani tokovi stvarni *cash flow*¹⁴, dinamički utvrđeni neto novčani primitci koji proizlaze iz bilančnih promjena imovine, kapitala i obveza kao posljedica nekog ulaganja.

b) investicijske (ulagateljske) aktivnosti - odnose se na stjecanje i otuđivanje dugotrajne imovine i druga ulaganja koja nisu uključena u novčane ekvivalente. Tako, novčani primici od investicijskih aktivnosti mogu se pojaviti kao primici od prodaje nekretnina, postrojenja i opreme, primici od povrata danih kredita drugima, primici od prodaje dionica, obveznica. Novčane izdatke čine izdaci za nabavu nekretnina, postrojenja i opreme, izdaci za kupovinu dionica i obveznica te ostale slične investicijske izdatke. Investicijska djelatnost uključuje i kreditnu glavnice, ali isključuje kamate ostvarene po tim kreditima jer kamate pripadaju poslovnoj djelatnosti. Svako investiranje koje je povezano sa novčanom imovinom znači istodobno i njezino smanjenje, dok s druge strane svako dezinvestiranje, povezano sa priljevom novčane imovine, znači i njezino povećanje. Investiranje koje nije povezano sa novčanim tokom treba isključiti iz postupka utvrđivanja novčanog toka.

c) financijske aktivnosti - aktivnosti koje utječu na veličinu glavnice i zaduživanje subjekta, odnosno na formiranje izvora financiranja. Svako povećanje izvora financiranja znači istodobno i povećanje novčanog toka i obrnuto. Obuhvaćaju promjene vezane uz iznos, odnosno strukturu obveza i kapitala. Kao najčešće transakcije na osnovi financijskih aktivnosti javljaju se novčani primici od emisije dionica, obveznica i drugih vrijednosnih papira, novčani primici od primljenih kredita, dok novčane izdatke čine izdaci za otkup vlastitih dionica, izdaci za dividende, kamate, izdaci po osnovi otplate kredita itd.

Neke primitke i izdatke, poput kamata, dividendi ili nekih izvanrednih stavaka moguće je različito razvrstati (Žager, 2008;84). Kamate (primljene i plaćene) mogu se svrstati u poslovne aktivnosti jer utječu na neto profit ili gubitak, ili pak u investicijske ili financijske kao posljedica prihoda ulaganja. Dividende se također mogu različito razvrstati u neku od aktivnosti. Primljene dividende se najčešće svrstavaju u poslovnu aktivnost, dok se plaćene

¹⁴ Pojam cash flow potječe iz SAD-a i prevodi se kao kontinuirano kolanje novca.

dividende u pravilu prikazuju kao financijska aktivnost, no alternativno kao i kamate, mogu biti uvrštene i kao element novčanog toka od poslovnih aktivnosti. S druge strane, izvanredne stavke treba razvrstavati prema onoj aktivnosti na koju se odnose kako bi se uočila njihova priroda i učinak na buduće novčane tokove.

Takav način razvrstavanja stvara pouzdaniju podlogu za ocjenu financijskog položaja kao i za procjenu budućih novčanih tokova. Na svim razinama aktivnosti promatraju se ukupni primici i ukupni izdaci novca i iskazuje se njihova razlika, koja je umanjena za poreze, te se naziva čisti novčani tok¹⁵. Iskazivanjem te razlike može se uočiti prima li ili troši poduzeće više novca po nekoj osnovi te kakav je odnos prema planiranim, očekivanim veličinama.

Sam izvještaj o novčanom toku, sistematiziran na poslovne, investicijske i financijske aktivnosti, može biti sastavljen na osnovi:

- 1) **direktne (izravne) metode** – kao rezultat priljeva odnosno odljeva novca i novčanih ekvivalenata, po osnovi različitih transakcija. Novčani primici i izdaci ostvareni u izvještajnom razdoblju svrstavaju se u navedene aktivnosti. Zbrajanjem primitaka i izdataka dobivaju se bruto primici i izdaci tih aktivnosti i njihova razlika, tj. neto ili čisti novčani tok, te
- 2) **indirektne (neizravne) metode** – polazi od kategorije neto dobiti odnosno gubitka. Nema razlika u predočavanju novčanih primitaka i izdataka iz ulagateljskih i financijskih aktivnosti nego je temeljna razlika u prezentiranju novčanih primitaka i izdataka iz poslovnih aktivnosti. Novčani tok od poslovnih aktivnosti utvrđuje se neizravno, tj. prilagodbom neto dobiti društava za učinke od: povećanja ili smanjenja zaliha, potraživanja i obveza, amortizacije dugotrajne imovine, prihoda i rashoda od prodaje dugotrajne imovine (koji se odnose na investicijske aktivnosti) te prihoda i rashoda od otpisa dugova (financijske aktivnosti).

Razlika između tih metoda je samo u evidenciji novčanih promjena koje proizlaze iz poslovnih aktivnosti poslovnog subjekta. Prema slučajevima iz prakse većina poslovnih subjekata koristi izvještaj po indirektnoj metodi.

Izvještaj o novčanim tokovima može se prezentirati u obliku dvostranog računa ili T konta, u obliku jednostranog računa ili stupnjevitog oblika te u slobodnom obliku.

¹⁵ Taj je izvještaj moguće sastaviti na novčanoj bazi ili na bazi neto radnog kapitala. On nastaje uglavnom iz poslovnih, investicijskih i financijskih aktivnosti poslovnog subjekta. Primjenjuje se u analizi ekonomskih i financijskih efekata ulaganja, vrednovanja financijskih instrumenata, vrednovanje poslovnog subjekta, analize oportuniteti zamjene starog stroja ili opreme novim te za donošenje financijskih i investicijskih odluka.

U praksi najčešći način pripreme tog izvještaja je u obliku jednostranog računa. Međutim oblik izvještavanja nije propisan te ga odabiru poslovni subjekti. Bit izvještavanja vezana je uz primjenu metoda pripreme i predočavanja tog izvještaja.

Upotrebna i praktična vrijednost očituje su u tome što bi ovaj izvještaj svojim korisnicima trebao (Ivanović, 1997; 110):

- ukazati na sposobnost poduzeća da generira pozitivne tokove novca,
- ukazati na sposobnost poduzeća da ispuní svoje financijske obveze i isplati dividende,
- upozoriti na buduće potrebe poduzeća za vanjskim financiranjem,
- razlučiti neto prihode i neto novčane tokove operativnih aktivnosti te
- istaknuti učinke novčanih i nenovčanih investicijskih i financijskih aktivnosti poduzeća.

3.4. Izvještaj o promjenama glavnice

Izvještaj o promjeni u glavnici, koji je također u skladu sa MRS-om 1 – Prezentiranje financijskih izvještaja, pokazuje promjene na svim dijelovima glavnice koje su se dogodile između dva datuma bilance, najčešće između tekuće i prethodne godine. Ovaj izvještaj pokazuje povećanje ili smanjenje glavnice.

Podaci o povećanju ili smanjenju glavnice analitički prikazani čine kvalitetne informacije vlasnicima odnosno ulagačima kao i ostalim korisnicima. Međutim promjene u glavnici mogu biti i višestruke, ali kvaliteta tih promjena nije ista¹⁶.

Neovisno o obliku, izvještaj o promjeni glavnice ima tri osnovna dijela (Gulin, 2006; 89):

- prvi dio sadrži stavke glavnice koje su posljedica uložene i zarađene glavnice. Riječ je o promjenama u glavnici koje su ostvarene ulaganjem ili zaradom. U ovaj prvi dio uključene su i dividende kao odbitna stavka. To je dakako najlikvidniji dio glavnice.
- drugi dio predstavlja promjene glavnice koji se izravno priznaju u glavicu mimo računa dobiti ili gubitka. Da bi se dobio kompletan uvid o promjeni glavnice, potrebno je sagledati, osim uloženog i zarađenog kapitala i onaj dio glavnice koji je posljedica usklađivanja knjigovodstvene vrijednosti imovine s fer odnosno tržišnom

¹⁶ Primjerice, nije ista kvaliteta ako se glavnica povećala kao rezultat ostvarenja pozitivnog poslovnog rezultata odnosno dobiti, ili ako je to povećanje posljedica revalorizacije.

vrijednošću te se radi toga formiraju revalorizacijske rezerve. Kada se knjigovodstvena vrijednost sredstava poveća kao rezultat revalorizacije, to povećanje treba izravno odobriti glavnici kao revalorizacijski višak¹⁷.

- u trećem djelu navedene su sve stavke u svezi s promjenama računovodstvene politike te ispravak temeljnih pogrešaka koje izravno utječu na stanje zadržane dobiti. Promjenu računovodstvene politike treba primjenjivati proaktivno, jer svaki ispravak koji je izašao iz te promjene treba iskazati kao usklađivanje početnog stanja glavnice. Također učinci promjena računovodstvenih politika izravno utječu i na zadržanu dobit, mimo računa dobiti i gubitka te je potrebno i njih posebno prikazati u ovom izvještaju. Na identičan način postupa se i sa isprawkama pogrešaka. Zbrajanjem izvještaja pojedinih stavaka u izvještaju o promjenama glavnice i njihovom usporedbom dobiva se uvid u povećanje ili smanjenje glavnice.

Prema MRS-u 1 u ovom se izvještaju posebno moraju iskazati sljedeće pozicije (Žager, 2008; 87):

- a) dobit ili gubitak razdoblja,
- b) sve stavke prihoda i rashoda, dobitaka ili gubitaka koje prema zahtjevima drugih standarda treba direktno priznati u kapital te njihov ukupni iznos,
- c) učinak promjena računovodstvenih politika,
- d) dodatna ulaganja vlasnika i visina izglasanih dividendi,
- e) iznos zadržane dobiti ili gubitka na početku i na kraju razdoblja te promjene unutar tog razdoblja
- f) usklađenje svake pozicije kapitala, kao npr. premije na dionice i rezerve na početku i na kraju razdoblja uz pojedinačno prikazivanje takvih promjena.

Sukladno bilančnoj shemi, ukupni kapital je rasčlanjen na šest potpozicija, s to su: upisani kapital, premije na emitirane dionice, revalorizacijska rezerva, rezerve¹⁸, zadržana dobit ili preneseni gubitak, te dobit ili gubitak tekuće godine.

Najznačajnija promjena u kapitalu proizlazi iz zadržane dobiti. Iznos zadržane dobiti povećava se sa stvarenjem dobiti, a smanjuje se za iznos ostvarenog gubitka te za iznos dividendi. Utvrđivanjem zadržane dobiti upravni odbor vodi politiku dividendi.

¹⁷ Revalorizacija nekretnina, postrojenja i opreme provodi se u skladu s MRS-om 16 - Nekretnine, postrojenja i oprema, revalorizacija nematerijalne imovine provodi se u skladu s MRS-om 38 – Nematerijalna imovina, dok se revalorizacija ostale imovine provodi prema MRS-u 29 - Financijsko izvještavanje u hiperinflacijskim privredama, koji imaju za posljedicu povećanja ili smanjenja revalorizacijske rezerve.

¹⁸ Rezerve čine zakonske rezerve, rezerve na vlastite dionice, statutarne rezerve te ostale rezerve.

Formalni izgled izvještaja o promjeni glavnice može biti prikazan u skraćenoj formi, dok se sve ostale informacije vezane uz promjene na kapitalu prikazuju u bilješkama uz financijske izvještaje.

Izvještaj o promjenama u glavnici noviji je financijski izvještaj opće namjene koji čini cjelovit set izvještaja. Uvidom u analitiku promjena i razloga promjena u glavnici, ulagači odnosno vlasnici mogu dobiti kvalitetnije informacije o načinu povećanja ili smanjenja vrijednosti glavnice u usporednim godinama odnosno između dva datuma bilance. Samim time, ovaj izvještaj izražava svu bit vlasničkog odnosa izražavajući interese ulagača, vlasnika i samog poduzeća.

3.5. Bilješke uz financijske izvještaje i računodstvene politike

Za ostvarenje poslovnih ciljeva koji zahtijevaju suptilniju financijsku analizu, poželjno je uz temeljne financijske izvještaje, sastavljati i određene financijske bilješke te dodatne tablice, grafikone, koje moraju biti zasnovane ili izvedene na bilanci i za koje se očekuje da se čitaju s bilancom, računom dobiti ili gubitka te izvještajem o novčanom toku (Ivanović, 1997;113).

Bilješke služe za prezentiranje, objašnjenje i razradu podataka iz bilance, računa dobiti i gubitka, izvještaja o novčanom toku i izvještaja o promjeni kapitala. Predstavljaju detaljniju razradu i dopunu kojima se iscrpnije objašnjavaju sadržaji i pozicije u pojedinim financijskim izvještajima.

Bilješke pružaju korisnicima dodatne informacije koje su potrebne za pravilno razumijevanje financijskih izvještaja te čine njihov sastavni dio. Bilješke trebaju također informirati o usvojenim računovodstvenim i poslovnim politikama poslovnog subjekta. (Leko, 1996;22).

Ujedno su i značajan izvor kvalitetnih informacija za jednostavnije i lakše razumijevanje podataka iz financijskih izvještaja.

Organi upavljanja putem bilježaka otkrivaju i predočavaju uzročno – posljedične veze karakteristične za stanja, kretanja i rezultate iskazane u temeljnim izvještajima (Deželjin, 1994;291). Tu spadaju pomoćne i detaljne informacije o onim računovodstvenim informacijama koji nisu rezultat čistih financijskih transakcija, kao što su na primjer amortizacija, razne naknade iz rezervi, isplate vremenski razgraničenih troškova, smanjenje u vremenski razgraničenim potraživnjima i sl.

Iako nema potrebe da se financijske bilješke objave uz godišnji financijski izvještaj, njih je ipak dobro voditi, jer će trebati menadžmentu za bolju interpretaciju efekata protekloga poslovanja u odnosu na kratkoročni financijski položaj poduzeća, te vjerovnicima za dobivanje dodatnih informacija, što im može biti od velike pomoći u donošenju odluka o kratkoročnim plasmanima.

Bilješke trebaju:

- a) pružiti informacije o osnovi sastavljanja financijskih izvještaja i određenih računovodstvenih politika;
- b) objaviti informacije prema zahtjevima međunarodnih standarda financijskog izvještavanja koje nisu prezentirane u bilanci, izvještaju o dobiti, izvještaju o promjenama glavnice ili izvještaju o novčanom toku;
- c) pružiti dodatne informacije koje nisu prezentirane u bilanci, izvještaju o dobiti, izvještaju o promjenama glavnice ili izvještaju o novčanom toku, ali su važne za razumijevanje bilo kojeg od njih.

Sadržaj bilješki nije formalno određen tj. nije propisan sadržaj i oblik bilježaka, već glede toga upućuje sastavljače na MRS-ove, među kojima najveće značenje imaju MRS 1, MRS 4, a u svezi s MRS 16 i MRS 5 (Deželjin, 1994;291). MRS 1 ukazuje na potrebu da se u bilješkama najvažnije značajke računovodstvenih politika i promjene koje su se eventualno u njima dogodile. MRS 5 govori o potrebi da se navodi naziv poslovnog subjekta i zemlja u kojoj je sjedište poslovnog subjekta, vrijeme na koje se izvještaj odnosi, opis prirode poslovanja, zakonski oblik poslovnog subjekta, te valuta u kojoj se podaci iskazuju. Također ovim MRS-om se zahtijeva i objavljivanje podataka kao što su iznos dioničke glavnice, broj i iznos autoriziranih dionica, kapital koji nije uplaćen, nominalnu vrijednost dionica te promjene na računima dioničkog kapitala.

MRS 4 i MRS 16 nalažu da se u bilješkama objavi i koje su metode amortizacije korištene, za koji vijek trajanja, po kojoj stopi, zatim da se navede ukupni obračun amortizacije u obračunskom razdoblju, kao i nabavna vrijednost te ispravak vrijednosti stalne imovine koja se amortizira.

Važno je da bilješke sadrže sve bitne podatke koje će omogućiti lakše donošenje poslovnih odluka.

Bitni sastavni dio bilješki su objavljivanja računovodstvenih politika. Računovodstvene politike su posebna načela, osnove, dogovori, pravila i praksa koje primjenjuje subjekt pri sastavljanju i prezentiranju financijskih izvještaja i koje su u skladu s općeprihvaćenim računovodstvenim načelima. Ne postoji jedinstveno usvojena računovodstvena politika koju bi primjenjivala sva trgovačka društva, nego svako trgovačko društvo može aktivno određivati svoju računovodstvenu politiku kojom može bitno utjecati na sadržaj financijskih izvještaja te je stoga izabrane računovodstvene politike važno objaviti (Spremić, 2006; 93).

Izbor između različitih metoda i postupaka u području djelovanja računovodstvenih politika tako zavisi prije svega o udjelu određene pozicije u ukupnoj strukturi imovine, obveza, prihoda i rashoda, zatim osnovnih obilježja izabrane metode, promatrano vremensko razdoblje te ostalih čimbenika.

Aktivnu ulogu u usvajanju i odabiru računovodstvenih politika ima menadžment. Prihvaćene računovodstvene politike potrebno je dosljedno primjenjivati na sve transakcije i poslovne događaje.

Promjena računovodstvenih politika moguća je samo ako:

- je promjena zahtijevana Standardom ili tumačenjem Standarda,
- promjena rezultira financijskim izvještajima koji pružaju pouzdanije i važnije informacije o učincima transakcija, drugih događaja ili uvjeta na financijski položaj, financijsku uspješnost ili novčane tokove poslovnog subjekta.

3.6. Ciljevi financijskog izvještavanja

Okvir za sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja međunarodnih računovodstvenih standarda ističe: „*Cilj je financijskih izvještaja da pruže informaciju o financijskom položaju poduzeća (bilanca), uspješnosti i promjenama financijskog položaja poduzeća (račun dobiti ili gubitka), protoku gotovine (izvještaj o novčanom toku) i promjenama glavnice (izvještaj o promjenama glavnice) s pripadajućim bilješkama, što je korisno širokom krugu korisnika u donošenju ekonomskih odluka.*“

Ciljevi financijskog izvještavanja moraju zadovoljiti informacijske potrebe korisnika financijskih izvještaja, tj. ponajprije donosioca odluka. Elementi financijskih izvještaja te priznavanje i mjerenje pozicija financijskih izvještaja moraju biti u funkciji ostvarivanja ciljeva financijskog izvještavanja. Već je 1976. godine *Odbor za standarde financijskog*

izvještavanja (FSAB – Financial Accounting Standards Board) identificirao tri temeljna cilja financijskog izvještavanja (Gulin, Tušek i Žager, 2004;153 – 154) koji vrijede i u hrvatskim financijama, a to su:

- 1) financijsko izvještavanje treba osigurati upotrebljive informacije sadašnjim i potencijalnim kreditorima i investitorima te ostalim korisnicima za donošenje racionalnih odluka o investiranju, kreditiranju i sl. Informacija mora biti razumljiva svim korisnicima.
- 2) financijsko izvještavanje mora osigurati informacije koje će pomoći sadašnjim i potencijalnim investitorima, kreditorima i ostalim korisnicima u procjenjivanju iznosa, vremena i neizvjesnosti budućih primitaka od dividendi, kamata, prodaje i sl. Dakle, moraju se osigurati informacije o novčanim tokovima (cash flows).
- 3) financijsko izvještavanje mora osigurati informacije o ekonomskim resursima poduzeća, funkciji tih resursa i načinu upotrebe, efektima transakcija i promjeni resursa, o potrebama za dodatnim resursima i sl.

Dakle, riječ je o tri temeljna cilja od kojih je prvi orijentiran na investitore i kreditore, drugi na novčane tokove i treći na resurse poduzeća, njihovu upotrebu i promjenu. Ostvarenje navedenih ciljeva omogućava se putem sastavljanja odgovarajućih financijskih izvještaja. Ostvarivanje cilja u smislu osiguranja informacija o ekonomskim resursima ostvaruje se putem bilance. Putem izvještaja od dobiti, tj. računa dobiti ili gubitka, ostvaruju se informacije o financijskom rezultatu. Za osiguranje informacija o izvorima i korištenju novčanim sredstava potreban je izvještaj o novčanim tokovima.

Za ostvarenje svih navedenih ciljeva, potrebno je da financijski izvještaju budu sastavljeni u skladu s odgovarajućim računovodstvenim načelima, standardima koji služe kao vodič prilikom obračunavanja i sastavljanja tih financijskih izvještaja. Valja naglasiti da se nijedan cilj ne može ostvariti razmatranjem samo jednog financijskog izvještaja, već je financijske izvještaje potrebno razmatrati kao dijelove jedinstvene cjeline. Bez utvrđene objektivnosti i realnosti financijskih izvještaja ne može se u pravom smislu, govoriti o ostvarenju ciljeva financijskog izvještavanja. Problematika ciljeva financijskog izvještavanja nužno je promatrati u kontekstu korisnika financijskih izvještaja.

3.7. Korisnici financijskih izvještaja

Računovodstvene informacije predočene u temeljnim financijskim izvještajima, moraju osigurati korisnicima različite informacije koje su im potrebne za različite namjene. Korisnici računovodstvenih informacija mogu se grupirati prema različitim kriterijima.

Najznačajniji su korisnici financijskih izvještaja, prije svega, investitori i kreditori, bilo da se radi o sadašnjim ili budućim potencijalnim investitorima i kreditorima te menadžment poduzeća. Najčešće se korisnici financijskih izvještaja, prema ciljevima financijskog izvještavanja dijele na unutarnje i vanjske (Spremić i suradnici, 2006;107).

Unutarnji ili interni korisnici financijskih izvještaja su menadžment (uprava) te radnici (zaposlenici).

Menadžment poduzeća, kao najznačajniji interni korisnik, odgovara za sve ono što je zapisano u financijskim izvještajima, te je prvenstveno zainteresiran za informacije koje su mu potrebne za planiranje, donošenje ekonomskih odluka, osiguranje praćenja i kontrole izvršenja postavljenih ciljeva i poduzimanje korektivnih aktivnosti ako se poslovanje ne odvija u skladu s postavljenim ciljevima. Menadžment mora osigurati rast i razvoj poduzeća, adekvatnu dividendu vlasnicima, ugovorenu naknadu investitorima i kreditorima, adekvatne plaće zaposlenima, porezna davanja državi i sl., te otkud potječe i sama bit računovodstvenih informacija za same menadžere. Ekonomsko – poslovne odluke što ih donose organi upravljanja i menadžment u cjelini kao korisnici financijskih izvještaja, omogućuje prosudbe o sposobnosti poduzeća da stvara novac i novčane ekvivalente, njihov pravilan priljev i odljev, da na vrijeme kupi i plati ulazne i naplati izlazne činitelje

Osim toga, menadžment ima potrebu da iz financijskih izvještaja uzme one informacije koje su za njega najvažnije i da ih dopuni informacijama iz drugih izvora koje će mu omogućiti potpuniju spoznaju uzorka i značenje pojedinih događaja u poslovanju i životu poslovnog subjekta.

Za tu svrhu ključna je klasifikacija odluka prema njihovoj važnosti na strateške, taktičke i operativne odluke i njihovo povezivanje s razinama upravljanja. Promatrano u tom kontekstu, najvišoj razini menadžmenta potrebne su informacije za podršku u donošenju strateških odluka, srednjem menadžmentu za donošenje taktičkih, a najnižem za donošenje operativnih odluka.

Zaposlenici su zainteresirani su za informacije koje im omogućavaju sposobnost osiguranja plaća (visina i sigurnost zaposlenja), mirovinskih i socijalnih prava i mogućnosti zapošljavanja. Nadalje, neki zaposlenici koriste informacije u svrhu kupnje dionica poduzeća

u kojem rade i na taj način postaju vlasnici djela poduzeća. U tom kontekstu, ovdje su u jednoj osobi, uvjetno rečeno prisutna dva korisnika.

S druge strane, u vanjske odnosno eksterne korisnike spadaju vlasnici (dioničari), investitori, zajmodavci, poslovni partneri, vlada, njezine agencije i tijela, znanstvenici, javnost i revizori.

Vlasnici kapitala – dioničari trebaju informacije koje će im omogućiti donošenje odluka o tome treba li kupiti dionice, držati ili prodati. Oni se pored računovodstvenih informacija koriste i burzovnim izvješćem, procjenama burzovnih analitičara, brokera i dr. Pored toga, njihov interes za informiranjem usmjeren je i na prognoziranje sposobnosti isplate dividendi, razine poslovanja i financijskog položaja.

Investitori odnosno ulagači su prvenstveno zainteresirani za procjenu rizika koji je povezan s ulaganjem i sigurnosti prinosa koji očekuju ostvariti na jedinicu uloga jer je gotovo svako ulaganje rizično. Stoga je interes ulagača svesti rizik na prihvatljivu razinu raznim mjerama poput disperzije ulaganja, osiguranjem uloga od rizika kod osiguravajućih društava, hipotekom i dr. Te se odluke donose na temelju informacija o bonitetu poduzeća, te naposljetku da li određeni ulog držati, prodati ili čak povećati.

Zajmodavci su zainteresirani za informacije koje im omogućavaju odlučivanje o plasiranju viška sredstva drugima glede sigurnosti i pravodobnosti povrata zajma i pripadajućih kamata. U tu svrhu koristit će se računovodstvenim i ostalim informacijama.

Poslovni partneri, odnosno kupci, dobavljači, pa i konkurenti zainteresirani su za različite informacije. Dobavljači su zainteresirani za informacije koje im omogućuju spoznaju mogućnosti pravovremene naplate duga i ocjene boniteta, za nastavak poslovanja. Kupci su također zainteresirani za bonitet poduzeća i mogućnost nastavka poslovne suradnje, posebice ako je riječ o poslovnim partnerima s kojima imaju dugoročne poslovne odnose. Konkurentima su zanimljive računovodstvene informacije kako bi ocijenili konkurentsku prednost kao što su primjerice informacije o stupnju korištenja kapaciteta, razvojnim programima, kadrovima, financijskom položaju, profitabilnosti poslovanja i sl. Do ovih informacija konkurenti ne dolaze izravno.

Vlada, njezine agencije i tijela ponajprije su zainteresirani za informacije koje im omogućavaju odlučivanje o racionalnoj alokaciji resursa, uspješnosti njihova korištenja, obračunu i uplati proračunskih prihoda (poreza, carina, doprinosa i dr.) te profitabilnosti poslovanja subjekata čiji su vlasnici. Pored toga, vlada je zainteresirana za financijske izvještaje koji se uključuju u državni informacijski sustav. Na temelju tih dobivenih

informacija vlada bi trebala kreirati ekonomsku politiku, pratiti njezina ostvarenja i poduzimati potrebne korektivne mjere.

Znanstvenike, analitičare i strukovne organizacije zanimaju informacije o pojedinim subjektima i informacije na razini države u svrhu provjera određenih znanstvenih spoznaja teorija i metoda kao podlogu za istraživanje i predočavanje odgovarajućih analiza, preporuka i zaključaka.

Javnost, u prvom redu, zainteresirana je za informacije o uspjehu i prosperitetu poduzeća jer je to bitno za zapošljavanje, socijalnu sigurnost i blagostanje, intervencije u lokalnoj infrastrukturi odnosno za funkcioniranje lokalne samouprave.

Revizori, također kao bitni eksterni korisnici, daju mišljenje o realnosti i objektivnosti financijskih izvještaja u skladu s okvirom financijskog izvještavanja. U mišljenju se izražava razumno uvjerenje svim korisnicima da u financijskim izvještajima nema značajnih pogrešaka. Tako korisnici na temelju revidiranih financijskih izvještaja mogu donositi odgovarajuće poslovne odnosno ekonomske odluke.

Promatrano s aspekta računovodstvene profesije, vrlo značajni korisnik financijskih izvještaja su i različite strukovne organizacije i asocijacije računovođa.

Valja napomenuti da se prilikom korištenja financijskih izvještaja javljaju i određena ograničenja zbog nepotpune obuhvatnosti financijskih podataka koji se odnose na tržište vrijednosnih papira, zatim ograničenja postoje za dostupnost, rok izrade i objavljivanje financijskih izvještaja.

3.8. Kvaliteta financijskih izvještaja

Problematiku kvalitete financijskih izvještaja potrebno je promatrati u kontekstu kvalitete računovodstvenih informacija. Informacija je kvalitetna ako je korisna u procesu poslovnog odlučivanja. Kvalitetu računovodstvenih informacija može se razmatrati na primarnoj i sekundarnoj razini (Gulin, 2004; 159). Na razini primarne kvalitete, informacija je korisna u procesu poslovnog odlučivanja ako je relevantna i pouzdana. Pritom se naglašava da je relevantna ona informacija koja ima vrijednost predviđanja, vrijednost povratne veze (korekcije odvijajućih procesa) i koja je pravovremena jer „stara“ informacija ima samo

povijesno značenje. Suprotno tome, pouzdana je ona informacija koja je dokaziva, nepristrana i istinita.

Na razini sekundarne kvalitete informacija je korisna u procesu poslovnog odlučivanja ako je zadovoljen uvjet komparabilnosti (usporedivosti) i konzistentnosti (dosljednosti). Povezano s problematikom usporedivosti bitno je istaknuti da se podrazumijeva vremenska usporedivost (usporedivost tijekom razdoblja) i prostorna usporedivost (usporedba s drugim poduzećima).

Problematika kvalitete financijskih izvještaja razmatra se i u *Okviru za sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja* u uvodnom dijelu *Međunarodnih računovodstvenih standarda*. Kvalitativna obilježja su značajke koje informaciju predočenu u financijskim izvještajima čine upotrebljivom za korisnike (MRS, 2000;45).

Četiri su takva načelna kvalitativna obilježja:

- *razumljivost* pretpostavlja da su financijski izvještaji sastavljeni na način koji je razumljiv korisnicima,
- *važnost* predstavlja korisnost informacija sadržanih u financijskim izvještajima pri donošenju poslovnih odluka,
- *značajnost* nam govori da je informacija značajna ako njezino izostavljanje ili krivo izvješće može utjecati na ekonomske odluke korisnika koje su isti donijeli na temelju financijskih izvještaja,
- *pouzdanost* informacija znači vjerno predočavanje (vjerno prikazati sve poslovne transakcije u svezi s imovinom, obvezama i kapitalom), neutralnost (informacija koja je prikazana u financijskim izvještajima ne smije biti opterećena predrasudama), zatim da je suština važnija od oblika (predočene transakcije moraju biti u skladu sa svojom biti i stvarnošću, a ne samo u skladu sa zakonskim oblikom), razboritost (upućuje na uključivanje stupnja opreznosti prilikom procjenjivanja potraživanja kao i rashoda vezanog uz ta potraživanja) potpunost te
- *usporedivost* koja podrazumijeva već navedenu vremensku i prostornu usporedivost.

Povezano s kvalitativnim obilježjima financijskih izvještaja razmatraju se i ograničenja važnosti i pouzdanosti informacija. Kao bitni zahtjevi ističu se pravovremenost (brzina izvještavanja smanjuje pouzdanost), ravnoteža između troškova i koristi (korist proizašla iz upotrebe nove informacije mora biti veća od troškova pripreme te informacije) i

ravnoteža između kvalitativnih obilježja (MRS, 2000;48). Osim toga, zahtijeva se istiniti i fer prikazivanje financijskih izvještaja.

Nadalje, u ovom poglavlju, važno je i spomenuti čimbenike kvalitete financijskih izvještaja koji se dijele na formalne i materijalne čimbenike. Ako se kvaliteta promatra s formalnog stajališta, koji je vezan uz samu formu izvještaja i proizlazi iz predloženih ili propisanih bilančnih shema, govori se o prednostima i nedostacima određenih bilančnih shema. Materijalni sadržaj određuje vrijednost pozicija prethodno određenim bilančnim shemama i primarno je vezan uz pojam procjene i računovodstvene politike. Shodno navedenim konstatacijama moguće je potvrditi tezu da računovodstvene politike čine temeljnu komponentu kvalitete financijskih izvještaja.

Kvaliteta financijskih izvještaja ovisi značajno o usvojenim računovodstvenim politikama poduzeća i reviziji, koja se prije svega bavi ispitivanjem i ocjenom objektivnosti i realnosti financijskih izvještaja.

3.9. Pojam i važnost analize financijskih izvještaja

Analiza poslovanja mora obuhvatiti analizu financijskog rezultata, financijskih uvjeta, financijske strukture i promjena u financijskoj strukturi. U tom smislu analiza financijskih izvještaja može se opisati kao proces primjene različitih analitičkih sredstava i tehnika pomoću kojih se podaci iz financijskih izvještaja pretvaraju u upotrebljive informacije relevantne za upravljanje. Dio je širega informacijskog procesnog sustava na kojem se mogu temeljiti promišljene odluke.

Analiza financijskih izvještaja usmjerena je na vrijednosne ili novčane podatke i financijske informacije te se zbog tog naziva još i financijskom analizom. Financijska analiza je procjena prošlih financijskih rezultata i njihovih izgleda u budućnosti (Shim, Siegel, 2007;22).

Važnost analize financijskih izvještaja razmatra se u prvom redu s aspekta upravljanja poslovanjem i razvojem poslovnog subjekta te ona prethodi procesu planiranja koji čini sastavni dio upravljanja.

Financijska analiza temelji se na podacima prikazanim u financijskim izvještajima, a sami financijski izvještaji predstavljaju finalni proizvod financijskog računovodstva.

Poslovni subjekt i njegovi poslovni partneri te dobavljači kapitala – kreditori i investitori obavljaju financijsku analizu. Predstavlja istraživanje i kvantificiranje funkcionalnih odnosa što postoje između bilančnih pozicija, računa dobiti i gubitka s ciljem da se financijskom menadžmentu omogući vjerodostojna ocjena financijskog položaja i aktivnosti poslovnog subjekta. Viđenje financijske pozicije društva i rezultata poslovanja imat će utjecaja na reputaciju društva, omjer između tržišne cijene dionica i dobiti poslije oporezivanja i efektivnu kamatnu stopu (Shim, Siegel, 2007;22).

Financijska analiza omogućuje menadžmentu shvaćanje prošlih poslovnih događaja i tekućih financijskih prilika, primarno koristeći novčana mjerila i pokazatelje zasnovane na financijskim podacima (Ivanović, 1997;11). Financijska analiza provodi se, ne samo zbog interne kontrole, već i radi boljeg zahtjeva dobavljača kapitala sadržanih u financijskim uvjetima.

Uobičajena analitička sredstva i postupci koji se koriste u analizi financijskih izvještaja jesu (Spremić, 2006; 465):

- komparativni financijski izvještaji koji omogućuju uočavanje promjena tijekom vremena (više obračunskih razdoblja) te uočavanje tendencija pomoću serije indeksa,
- strukturni financijski izvještaji koji omogućuju uvid u strukturu,
- analiza pomoću pokazatelja,
- trend analiza koja je prilagodljiva za analizu sezonskih utjecaja prilikom čega se vrše komparacije između najuspješnijih i najlošijih godina te
- specijalizirane metode.

Vrsta financijske analize mijenja se u skladu sa specifičnim interesima analitičara. Analiza financijskih izvještaja teži i pogledu u budućnosti i naglašavanju onih aspekata poslovanja koji su kritični za opstanak, odnosno sigurnost i uspješnost poslovanja. Međutim informacije koje proizlaze iz te analize nisu sveobuhvatne i ne osiguravaju razmatranje cjelokupnog poslovanja poslovnog subjekta te se zbog toga tu javljaju određena ograničenja u primjeni same analize financijskih izvještaja za potrebe upravljanja. Ta analiza obuhvaća samo financijske informacije, koje, iako su vrlo važne za upravljanje nisu sveobuhvatne. Također uočeni nedostatak je da se ona ne eliminira iz pripreme informacije za potrebe upravljanja iako možda ta analiza nije relevantna u određenim područjima upravljanja.

Horizontalna analiza

Horizontalnom analizom nastoji se uočiti tendencija i dinamika promjena pojedinih pozicija temeljnih financijskih izvještaja. Na temelju uočavanja tih promjena prosuđuju se kakva je uspješnost i sigurnost poslovanja promatranog poslovnog subjekta.

Horizontalna analiza obuhvaća uspoređivanje podataka u dužem razdoblju, da bi se otkrile tendencija i dinamika promjena pojedinih financijskih podataka, a u donošenju zaključaka koristi se komparativnim financijskim izvještajima i serijama baznih indeksa. Komparativnost zahtijeva definiranje baznog razdoblja, jer je zbog usporedivosti bitna struktura promjena iz godine u godinu u odnosu na baznu godinu za pojedine računovodstvene kategorije. Iskazane vrijednosti u pojedinim stavkama, njihova adekvatnost ili prikladnost zavisi o njihovoj vezi s ostalim stavkama.

Ključna varijabla u horizontalnoj analizi je vrijeme, budući se usporedbom elemenata financijskih izvještaja, iskazanih i novčanim jedinicama, između dva ili više razdoblja donosi zaključak o kretanju pojave kroz promatrano razdoblje na osnovu čega je moguće utvrditi problematična područja poslovanja. Horizontalna financijska analiza jedna je od glavnih metoda u prosuđivanju pripremljenih financijskih izvještaja (Ivanović, 1997;121).

Vertikalna analiza

Vertikalna analiza podrazumijeva međusobno uspoređivanje elemenata financijskih izvještaja tijekom jedne godine. Omogućuje uvid u strukturu financijskih izvještaja.

Temelj vertikalne analize su strukturni financijski izvještaji koji prikazuju strukturu pojedinog izvještaja po elementima koji ga čine. U strukturnim financijskim izvještajima, elementi financijskih izvještaja su izraženi u postocima s ciljem da ukažu na relaciju između različitih dijelova unutar istog financijskog izvještaja. Takvi izvještaji su korisni pri uspoređivanju financijskih izvještaja dvaju poslovnih subjekata različitih veličina kada usporedbe putem apsolutnih brojeva nemaju smisla te posebice u uvjetima visoke inflacije kada tijekom vremena nije moguće uspoređivati apsolutne iznose. Uporaba strukturnih izvještaja, za analitičke potrebe, eliminira potrebu za prepravljanjem financijskih izvještaja u uvjetima inflacije (Gulin, 2004; 190).

Uobičajeno se kod bilance ukupna aktiva i pasiva izjednačuju sa 100 te se izračunavaju udjeli pojedinih elemenata koji sačinjavaju aktivu i pasivu. Kod izvještaja o dobiti obično se neto prodaja ili ukupni prihodi izjednačavaju sa 100 i sve ostale pozicije se razmatraju u toj strukturi.

Vertikalna analiza je korisna jer pokazuje kretanje u strukturi pojedinih kategorija između pojedinih financijskih izvještaja.

Analiza trendova

Financijska analiza također podrazumijeva analizu trendova kojom se može usporediti sadašnji omjer s prošlim i očekivanim budućim omjerom za isti poslovni subjekt. Primjerice, stopa likvidnosti u tekućem trenutku godine može se usporediti s omjerom likvidnosti na isti dan prethodne godine te na osnovu toga može se utvrditi je li došlo do poboljšanja ili pogoršanja financijskog stanja i poslovnja tijekom vremena. Analiza financijskog stanja pretpostavka je planiranja budućeg stanja.

Druga vrsta usporedbe sastoji se od usporedbe pokazatelja jednog poslovnog subjekta s pokazateljima sličnog poslovnog subjekta u djelatnosti ili s industrijskim prosjekom u istim vremenskom razdoblju.

3.9.1. Analiza strukture i promjena u bilanci društva AD Plastik d.d.

Ukupna aktiva i pasiva u 2013. godini iznosila je 1.536.431.000 kn, a u 2010. godini 1.072.889.000 kn, što kroz promatrano razdoblje ukazuje na povećanje za 43,20%.

Najznačajniju stavku u 2013. godini činila je dugotrajna imovina sa oko 64,41% ukupne aktive. Unutar nje značajniju stavku čini materijalna imovina sa 48,04% aktive, a odnosi se najviše na postrojenja, opremu i zgrade koji su bitan faktor proizvodnog procesa za ovu vrstu djelatnosti. U 2013. godini neto knjigovodstvena vrijednost zgrada iznosila je 236.922.000 kn, zemljišta 143.636.000 kn, a vrijednost postrojenje i opreme 196.955.000 kn.

Nadalje, značajniju stavku čini i nematerijalna imovina koja kroz promatrano razdoblje bilježi povećanje od 99,15%, a koju prvenstveno čine projekti koji se odnose na ulaganja za razvoj novih proizvoda za koje je u 2013. godini utrošeno 117.767.000 kn.

Društvo također značajno ulaže u svoja pridružena društva. U 2012. i 2013. najviše je uloženo u društvo Euro Auto Plastic Systems sa sjedištem u Rumunjskoj čija je vrijednost ulaganja iznosila 82.492.000 kn.

Ostala financijska imovina bilježi smanjenje za 22,50%, a odnosi se uglavnom na dane dugoročne kredite pridruženim društvima te nepovezanim društvima. Riječ je o investicijskim kreditima sa varijabilnom kamatnom stopom i rokom dospijeca u 2014. godini.

Odgođena porezna imovina u 2010. i 2011. bilježe povećanje za 28,92%, dok je u 2013. godini zabilježeno smanjenje od 25,87% u odnosu na 2012. godinu.

Kratkotrajna imovina je 2010. godine zauzimala 31,33% ukupne aktive, a u 2013. godini 23,55% čime je zabilježeno smanjenje od 6,8%. Unutar kratkotrajne imovine poveću stavku čine potraživanja od kupaca. Najveći iznos potraživanja bio je u 2012. godini u iznosu od 183.598.000 kn i to od kupaca u inozemstvu. Za potrebe osiguranja naplate na domaćem tržištu Društvo zahtijeva i posjeduje zadužnice kupaca u iznosu visine potraživanja. U 2013. godini vrijednost potraživanja smanjena je za 20%. Također ostala potraživanja su od 2010. do 2013. godine smanjena za 28,76%. Pretežito se odnose na potraživanja po danim predujmovima koji čine predujmove za kupnju proizvodne opreme i alata, dok se potraživanja od države i državnih institucija odnose na potraživanja po osnovi povrata PDV-a, Fonda zdravstvenog osiguranja i sl.

Kratkotrajna financijska imovina je u 2011. činila 2,91% ukupne aktive, a u 2013. godini 1,77%. Čine je kratkoročni zajmovi pridruženim društvima te kratkoročna dospijeca dugoročnih kredita.

Novčana imovina je najviše varijabilna stavka. U 2011. u odnosu na 2010. zabilježeno je smanjenje od 44,51%, dok je u narednoj 2012. i 2013. godini zabilježeno povećanje od 115%.

U aktivu važno je spomenut i stavku plaćeni troškovi budućeg razdoblja i obračunati prihodi koji su u 2013. iznosili 184.903.000 kn, a u 2010. godini 75.549.000 kn te se pretežito odnose na ulaganja odnosno priznavanje prihoda od izrade alata za poznatog kupca metodom stupnja dovršenosti¹⁹.

U strukturi pasive, kapital i rezerve su u 2013. godini činili 45,74% ukupne pasive. Iz prikazane strukture pasive možemo zaključiti da je Društvo srednje kapitalizirano (udio vlastitih sredstava 45,74%, udio obveza 54,26%).

Temeljni kapital Društva iznosi 419.958.000 kn i sastoji se od 4.199.580 dionica nominalne vrijednosti od 100 kn.

Rezerve su u 2010. činile 18,05% pasive, a u 2013. godini 16,61% čime je zabilježeno smanjenje od 1,44%.

Nadalje dobit tekuće godine smanjena je u 2013. godini za 50% u odnosu na 2012. godinu zbog investicijskog ulaganja.

¹⁹ Metoda stupnja dovršenosti koristi se kako bi se utvrdio odgovarajući iznos prihoda i rashoda određenog razdoblja.

Dugoročne obveze su kroz promatrane godine dvostruko porasle te se najvećim djelom odnose na dugoročne investicijske kredite kod HBOR-a te dugoročne kredite kod komercijalnih banaka. U 2010. činile su 8,97% pasive, a u 2013. godini 16,84%.

Dugoročna rezerviranja porasla su za 6,20%, odnose se na rezerviranja za sudske sporove, otpremnine, neiskorištene godišnje odmore te jubilarne nagrade. Ključne pretpostavke korištene pri izračunu potrebitih rezerviranja su diskontna stopa od 5,40% te stopa fluktuacije od 4%. U 2013. godini vrijednost kratkoročnih rezerviranja iznosila je 7.581.000 kn, a vrijednost dugoročnih rezerviranja 2.652.000 kn. Ostale dugoročne obveze su u prethodnim godinama, 2010., 2011., i 2012. činile 0,01% pasive, a u 2013. zabilježile povećanje od 218,31%.

Kratkoročne obveze imaju tendenciju rasta te su u 2010. godini činile 28,62% pasive, a u 2013. godini 33,77%. Unutar kratkoročnih obveza najveći dio otpada na kratkoročne kredite koji se odnose na revolving kredite²⁰ poslovnih banaka.

U 2013. u odnosu na 2012. vrijednost kratkoročnih kredita porasla je za 89,38%.

Obveze prema dobavljačima također rastu te čine oko 10% pasive. U 2011. u odnosu na 2010. zabilježeno je povećanje od 29,50%. Najvećim djelom se odnose na obveze prema dobavljačima u inozemstvu pošto Društvo posluje na globalnoj razini.

Obveze za predujmove se kroz promatrane godine smanjuju, a odnose se na primljene predujmove od kupaca u inozemstvu radi plaćanja alata od strane naručitelja društva.

Ostale kratkoročne obveze zabilježile su povećanje u 2011., a smanjenje u 2013. godini. Čine oko 1% pasive, a uključuju pretežito obveze prema zaposlenima te obveze po osnovi udjela u rezultatu.

U pasivi imamo još i stavku odgođeno plaćanje troškova i prihod budućih razdoblja koja u 2013. godini bilježi najveće postotno povećanje u odnosu na prethodne godine. Njihov udio u pasivi u 2013. iznosio je 3,65%, a činili su ih najvećim djelom obračunati troškovi alata.

²⁰ Revolving kredit predstavlja određeni iznos novca (ugovorena gornja granica novčanog iznosa) kojeg kreditor stavlja na raspolaganje uzimatelju kredita. Svako korištenje sredstava smanjuje iznos novca koji ostaje na raspolaganju, a vraćanje kredita obnavlja iznos do gornjeg okvirnog iznosa. Banka zaračunava naknadu koju je korisnik dužan platiti i kada se ne koristi odobrenim sredstvima i na iznose korištene u obliku kredita plaća kamatu.

Tablica 3: Prikaz strukture i promjena u bilanci društva AD Plastik d.d. u razdoblju od 2010. do 2013. godine

	Struktura u %		Indeks promjene	Struktura u %		Indeks promjene
	2010.	2011.	2011/2010	2012.	2013.	2013/2012
A) Potraživanja za upisani, a ne uplaćeni kapital	-	-	-	-	-	-
B) Dugotrajna imovina	61,63	61,59	11,91	62,71	64,41	21,04
Nematerijalna imovina	4,06	3,44	-5,01	4,66	7,88	99,15
Materijalna imovina	48,04	44,78	4,38	45,85	46,29	18,97
Ulaganja u pridružena društva	6,79	7,02	15,78	6,61	6,57	17,13
Ostala financijska imovina	2,67	6,26	162,93	5,38	3,54	-22,50
Odgodena porezna imovina	0,07	0,08	28,92	0,21	0,13	-25,87
C) Kratkotrajna imovina	31,33	28,70	2,60	29,43	23,55	-5,7
Zalihe	5,36	6,08	27,05	6,44	6,17	12,87
Potraživanja od kupaca	14,20	12,98	2,33	14,26	9,66	-20,20
Ostala potraživanja	4,63	3,78	-8,61	6,01	4,07	-20,15
Kratkotrajna financijska imovina	1,08	2,91	201,92	1,68	1,77	23,61
Novčana imovina	6,05	3,00	-44,51	1,03	1,88	115,00
D) Plaćeni troškovi budućeg razdoblja i obračunati prihodi	7,04	9,67	53,76	7,86	12,04	80,41
UKUPNO AKTIVA	100	100	-	100	100	-
Izvanbilančni zapisi	-	-	-	-	-	-
E) Kapital i rezerve	62,25	58,56	5,35	54,81	45,74	-1,66
Temeljni kapital	39,14	34,95	0,00	32,21	27,33	0,00
Rezerve	18,05	18,22	13,05	18,30	16,61	6,93
Dobit tekuće godine	5,05	5,38	19,25	4,30	1,80	-50,62
Nekontrolirajući udjeli	0,00	0,00	-52	0,00	0,00	-43,75
F) Dugoročne obveze	8,97	7,05	-11,95	15,66	16,84	26,70
Dugoročna rezerviranja	0,31	0,40	44,93	0,19	0,17	6,20
Dugoročni krediti	8,65	6,64	-13,99	15,46	16,65	26,88
Ostale dugoročne obveze	0,01	0,01	-6,76	0,00	0,01	218,31
G) Kratkoročne obveze	28,62	34,21	33,85	29,40	33,17	35,36
Obveze za predujmove	7,68	10,09	47,12	7,56	6,16	-39,40
Obveze prema dobavljačima	8,68	10,04	29,50	9,49	10,16	26,09
Kratkoročni krediti	9,90	10,87	22,89	9,72	15,62	89,38
Ostale kratkoročne obveze	1,22	23,50	116,02	1,95	1,34	-18,95
Kratkoročna rezerviranja	11,40	0,86	-14,97	0,68	0,49	-14,60
H) Odgođeno plaćanje troškova i prihod budućih razdoblja	0,16	0,18	29,50	0,13	3,65	3163,30
UKUPNO PASIVA	100	100	-	100	100	-
Izvanbilančni zapisi	-	-	-	-	-	-

Izvor: Vlastiti izračun prema podacima iz bilance društva AD Plastik d.d.

3.9.2. Analiza strukture i promjena u računu dobiti ili gubitka društva AD Plastik d.d.

Dioničko društvo AD Plastik je u analiziranim godinama ostvarilo pozitivni financijski rezultat. Dobit razdoblja u 2013. iznosila je 27.652.000 kn, a u 2012. godini 56.025.000 kn što ukazuje na smanjenje dobiti za 50,64% zbog povećanja troškova poslovanja. U 2011. dobit razdoblja bilježi povećanje za 8,78% u odnosu na 2010. godinu.

Pri izračunu svote poreza na dobit sukladno odredbama Zakona o porezu na dobit (NN 127/00), bruto dobit je korigirana za porezno nepriznate rashode (reprezentacije, troškove osobnih vozila i sl.) i za porezno priznate olakšice te je na tako utvrđenu osnovicu primjenjena stopa poreza na dobit. Stoga obračunata obveza poreza na dobit po stopi od 20% u 2010. iznosila je 5.402.000 kn, a u 2013. godini 754.000 kn. Dobit prije oporezivanja se od 2010. do 2013. prosječno kretala oko 54.768.000 kn.

Poslovni prihodi kao baza za daljnju analizu pojedinih stavaka zabilježili su smanjenje od 8,21% u 2011. u odnosu na 2010., dok u 2013. bilježe povećanje od 7,34% u odnosu na 2012. godinu.

Prihodi od prodaje kao najznačajniji dio poslovnih prihoda imaju tendenciju rasta. U 2010. iznosili su 696.952.000 kn, a u 2013. godini 817.591.000 kn, odnosno povećanje za 17,31%. Rast prihoda se najvećim djelom odnosio na povećanje prihoda od razvoja i izrade alata te povećanje prihoda od prodaje proizvoda na novim lokacijama.

Ostali prihodi kroz promatrane godine bilježe drastično smanjenje. U 2010. činili su 13,13% poslovnih prihoda, a u 2013. godini 2,57% poslovnih prihoda. Većim djelom čine ih prihodi od povrata po poreznom rješenju, prihodi od ukidanja rezerviranja za neiskorištene godišnje odmori, prihodi od prodaje imovine te manjim djelom prihodi od bonusa dobavljača, prihodi na temelju upotrebe vlastitih proizvoda i usluga, prihodi od naplate štete i sl.

Poslovni rashodi su u 2013. godini iznosili 97,47% poslovnih prihoda, a najvećim se djelom odnose na troškove sirovina i materijala (44,96%).

Značajan dio poslovnih rashoda odnosi se i na troškove osoblja koji čine 19,74% poslovnih prihoda, a odnose se na troškove neto plaća te doprinosa iz i na plaće.

Trošak amortizacije koji ima tendenciju smanjenja čini oko 6% poslovnih prihoda, a prvenstveno se odnosi na amortizaciju dugotrajne materijalne imovine (građevinske objekte i postrojenja).

Troškovi prodane robe zabilježili su dvostruko smanjenje. U 2010. iznosili su 65.171.000 kn, a u 2013. godini 32.244.000 kn kao posljedica smanjenja nabavne vrijednosti robe, osnovnog materijala i rezervnih dijelova.

Troškovi usluga sa udjelom od 6,53% u poslovnim prihodima uvelike se odnose na troškove prijevoza, najamnine, usluge tekućeg i preventivnog održavanja strojeva, a manje na troškove komunalne naknade, troškove infokomunikacija, troškove špedicije i sl.

Rezerviranja za rizike i troškove su u 2013. povećana za 247,60% u odnosu na 2012. godinu, a čine ih rezerviranja po aktuarskom izračunu te rezerviranja za sudske sporove.

Također ostali vanjski troškovi sa 15,63% u poslovnim prihodima, bilježe povećanje u 2013. godini za 248,39%. U 2012. iznosili su 37.638.000 kn, a u 2013. godini 131.128.000 kn, razlog čega je drastično povećanje troškova za izradu alata, troškova intelektualnih usluga (zbog obujma poslovanja), premije osiguranja, bankarskih usluga itd. Nadalje, sa udjelom od 9,68% u poslovnim prihodima sudjeluju i ostali troškovi poslovanja (uhodavanje novih projekata).

Financijski prihodi se najvećim djelom odnose na prihode od udjela u dobiti u pridružena društva, pozitivne tečajne razlike te prihode od kamata. Nakon 2011. godine dolazi do dvostrukog smanjenja financijskih prihoda (u 2011. iznosili su 58.525.000 kn, a u 2013. godini 24.049.000 kn).

Financijski rashodi su u 2013. godini činili 4,97% poslovnih prihoda i zabilježili povećanje od 42,05% u odnosu na prethodnu godinu. Pretežito se odnose na negativne tečajne razlike jer Društvo posluje na internacionalnoj razini te je podložno promjenama strane valute.

Društvo tijekom poslovanja nije ostvarilo niti jednu izvanrednu aktivnost pa nisu zabilježeni izvanredni prihodi i rashodi.

Tablica 4: Prikaz strukture i promjena u računu dobiti i gubitka društva AD Plastik d.d. u razdoblju od 2010. do 2013. godine

	Struktura u %		Indeks promjene	Struktura u %		Indeks promjene
	2010.	2011.	2011/2010	2012.	2013.	2013/2012
I. Poslovni prihodi	100	100	-8,21	100	100	7,34
Prihodi od prodaje	86,87	98,00	3,55	96,71	97,43	8,14
Ostali prihodi	13,13	2,03	-86,06	1,88	2,57	46,66
II. Poslovni rashodi	95,28	92,91	-10,49	95,10	97,47	10,02
Smanjenje/(povećanje) vrijednosti zaliha nedovršene proizvodnje i gotovih proizvoda	0,25	0,13	-51,83	0,07	0,86	1265,27
Troškovi sirovina i materijala	39,99	46,94	7,74	49,62	44,94	-2,79
Troškovi prodane robe	8,12	3,57	-59,68	5,57	3,84	-25,96
Troškovi usluga	7,46	6,50	-20,01	7,93	6,53	-11,59
Troškovi osoblja	16,78	19,37	5,94	19,39	19,74	9,31
Amortizacija	6,88	6,72	-10,37	6,92	6,00	-6,96
Ostali vanjski troškovi	4,67	8,54	67,88	4,81	15,63	248,39
Ostali troškovi poslovanja	9,68	1,02	-90,39	0,51	0,77	62,46
Rezerviranja za rizike i troškove	1,94	0,38	-81,72	0,27	0,87	247,60
III. Financijski prihodi	6,87	7,95	6,24	4,30	2,86	-28,44
IV. Financijski rashodi	6,04	5,46	17,00	5,27	6,98	42,05
V. Udjel u dobitku od ulaganja u pridružena društva	1,89	-	-	3,81	4,97	39,99
VI. Izvanredni prihodi	-	-	-	-	-	-
VII. Izvanredni rashodi	-	-	-	-	-	-
VIII. UKUPNI PRIHODI	108,75	107,95	8,89	108,11	107,84	7,07
IX. UKUPNI RASHODI	101,32	98,37	-10,88	100,37	104,45	11,70
X. Dobit prije oporezivanja	7,43	9,58	18,28	7,74	3,38	-53,03
XI. Gubitak prije oporezivanja	-	-	-	-	-	-
XII. Porez na dobit	0,67	0,80	8,87	0,57	0,09	-83,05
XIII. DOBIT RAZDOBLJA	6,76	8,78	19,22	7,17	3,29	-50,64
XIV. GUBITAK RAZDOBLJA	-	-	-	-	-	-

Izvor: Vlastiti izračun prema podacima računa dobiti i gubitka društva AD Plastik d.d.Solin

3.9.3. Analiza strukture i promjena u izvještaju o novčanom toku društva AD Plastik d.d.

Izvještaj o novčanom toku društva AD Plastik prikazan je indirektnom metodom (polazi od dobiti tekuće godine).

Društvo kroz promatrano razdoblje bilježi dvostruko smanjenje neto tijeka novca. Na kraju 2010. godine Društvo je raspolagalo sa 64.951.000 kn, a na kraju 2013. sa 28.943.000 kn.

Novčani tok od poslovnih aktivnosti, iako ima pozitivan saldo, zabilježio je smanjenje za 30,41% u 2013. u odnosu na 2010. godinu. Tako je u 2010. novčani tok ostvaren poslovanjem iznosio 219.049.000 kn, a u 2013. godini 152.450.000 kn.

Amortizacija se smanjuje zbog otpisa starih postrojenja i nabavke novih. Također smanjuju se dugoročna i kratkoročna rezerviranja.

Međutim, s druge strane, povećavaju se zalihe u izvještajnom razdoblju kao posljedica pada prodaje automobila u Europi. Samim time dolazi i do povećanja potraživanja od kupaca (nemogućnost pravovremene naplate), povećanje obveza prema dobavljačima te smanjenja obveza za primljene predujmove.

Novčani tok od investicijskih aktivnosti konstantno bilježi negativan saldo. Najvažnija stavka otpada na kupnju moderniziranog postrojenja i izgradnja nove lakirnice za koje je u 2013. utrošeno 264.938.000 kn. Također u 2010. izvršena su ulaganja u ovisna društva matice gdje je utrošeno 45.579.000 kn. Valja napomenuti da su u 2010. i 2011. godini odobreni i kratkoročni i dugoročni zajmovi.

Ako promatramo novčani tok od financijskih aktivnosti, u 2010. i 2011. zabilježen je negativni tok, a u 2012 i 2013. pozitivan tok. Važnu stavku u financijskim aktivnostima čine odobreni kratkoročni krediti pridruženim društvima te otplata dugoročnih kredita pridruženim i nepovezanim društvima odobrenima u 2010. i 2011. godini sa vraćanjem dio glavnice i kamata u 2012. i 2013. godini.

Svake godine ovisno o dobiti, Društvo vrši i isplatu dividende pa je tako u 2013. godini za dividende isplaćeno 33.621.000 kn.

3.9.4. Analiza strukture i promjena u izvještaju o promjenama glavnice društva AD Plastik d.d.

Prema prilogu 4, temeljni kapital se kroz promatrane godine nije mijenjao te je iznosio 419.958.000 kn. Kapitalne rezerve su smanjene za 0,20% zbog fluktuacije tečajnih razlika. Nadalje, zakonske rezerve se također nisu mijenjale (6.143.000 kn).

Rezerve za vlastite dionice su od 2011. do 2013. godine povećane za 1157% zbog prodaje vlastitih dionica. Dio vlastitih dionica otpušteno je u svrhu nagrađivanja radnika za uspješan rad.

Zadržana dobit povećana je sa 88.811.000 kn u 2011. na 107.013.000 kn u 2012. godini zbog dobiti tekuće godine.

Kroz promatrane godine i nekontrolirajući udjeli su se mijenjali.

4. ISTRAŽIVANJE - ANALIZA FINACIJSKE SPOSOBNOSTI DIONIČKOG DRUŠTVA AD PLASTIK SOLIN

4.1. Pojam financijske sposobnosti

Financijska sposobnost s jedne strane uključuje financijsko stanje, a s druge financijsku učinkovitost. Financijsko stanje odnosi se na položaj poduzeća u određenom trenutku i utvrđuje se uglavnom na temelju podataka iz bilance. Predstavlja stupanj ravnotežnog odnosa između pojedinih kategorija financiranja i investiranja, odnosno odnosa u kategorijama financiranja i odnosa u kategorijama investiranja.

Temeljni je zadatak analize financijskog položaja ispitati i utvrditi strukturu bilance sredstava i njihovih izvora, strukturu podbilanaca, strukturu tekućih sredstava i njihovih izvora, pokrivenost stalnih sredstava i stalnih zaliha (imobilizirana sredstva) trajnim izvorima sredstava, investicijsku sposobnost, analizu dugoročne i kratkoročne financijske ravnoteže te usklađenost između stupnja likvidnosti pojedinih elemenata aktive i stupnja ročnosti pasive (Leko, 1996; 26). Financijski položaj poslovnog subjekta određen je financijskom ravnotežom iz koje rezultira likvidnost ili nelikvidnost, zatim stupnjem zaduženosti, održavanjem realne vrijednosti vlastitog kapitala, kao i akumulativnom i reproduktivnom sposobnošću (Leko, 1996;34). Analiza dugoročne financijske ravnoteže zasniva se na zlatnom bilančnom pravilu financiranja koje se sastoji iz toga da dugoročno vezana sredstva budu jednaka trajnim i dugoročnim izvorima financiranja. Kratkoročna financijska ravnoteža odgovara pravilu financiranja koji se sastoji iz ravnoteže likvidnih i kratkoročnih sredstava s jedne strane (gotovina, vrijednosni papiri i kratkoročna potraživanja) prema kratkoročnim obvezama s druge strane. Analiziranjem kratkoročne financijske ravnoteže neophodno je bilančne pozicije u aktivi grupirati po principu opadajuće likvidnosti, a pozicije u pasivi po principu rastuće likvidnosti.

S druge strane, financijska učinkovitost predstavlja stupanj sposobnosti u ostvarivanju, odnosno neostvarivanju pozitivnog rezultata poslovanja (Barbieri, 1997). Upravo analizom jednog i drugog segmenta utvrđujemo financijsku sposobnost poslovnog subjekta.

Analizom financijske sposobnosti možemo utvrditi utjecaj svakog pojedinog čimbenika na poslovanje poslovnog subjekta, pa financijsku sposobnost možemo definirati i

kao rezultat djelovanja svih unutarnjih i vanjskih čimbenika. Također, može se i dobiti ocjena o efikasnosti poslovanja, odnosno koliko efikasno poslovni subjekt dolazi do željenih učinaka. Analiza financijske sposobnosti nezaobilazni je segment sveukupne analize poslovanja. Ona služi kao temelj za ocjenu stupnja djelotvornosti u poslovanju poduzeća.

4.2. Pojam pokazatelja analize financijskih izvještaja

Problematika analize financijskih izvještaja ne iscrpljuje se samo postupkom horizontalne i vertikalne analize. U tom kontekstu su najznačajniji i pokazatelji analize financijskih izvještaja koji pripadaju među najraširenija analitička sredstva financijske analize (Leko, 1996;11).

Financijski pokazatelji su odnosi ili omjeri dvaju ili više ekonomskih i financijskih veličina (Vukičević,2006;70). Predstavljaju indikatore kao odnose između određenih veličina prikazujući na taj način uspješnost poslovanja poslovnog subjekta. Pokazatelje obično promatramo kao nosioce informacija koje su potrebne za upravljanjem poslovanjem poslovnog subjekta. Ukazuju na kvantitativna ostvarenja poslovnih ciljeva, a time i na kvalitetu poslovanja u cjelini. Imaju ulogu instrument istraživanja, odlučivanja, prosuđivanja, instrumenta spoznaje i praktičnog djelovanja. Međutim valja napomenuti da financijski pokazatelji sami po sebi neće pružiti konačan odgovor na financijske probleme, nego taj odgovor može dati financijski menadžment na osnovi adekvatne i supstilne analize financijskih podataka i analize (Ivanović, 1997;121).

Pokazatelji financijske analize izračunavaju se iz podataka bilance, računa dobiti i gubitka, izvještaja o novčanom toku, bilješkama uz financijske izvještaje te odražavaju ukupnu i pojedinačnu aktivnost poslovnog subjekta. Računaju se zato da bi se stvorila informacijska podloga te došlo do saznanja o likvidnosti, zaduženosti, efikasnosti i profitabilnosti promatranog poslovnog subjekta, a sve u cilju objektivnog donošenja poslovnih odluka (Leko, 1996;55).

Financijski pokazatelji s obzirom na vremensku dimenziju mogu se podijeliti u dvije skupine. Jedna skupina financijskih pokazatelja obuhvaća razmatranje poslovanja poslovnog subjekta unutar određenog vremenskog razdoblja i temelji se na podacima iz računa dobiti ili gubitaka, a druga skupina financijskih pokazatelja odnosi se na točno određeni trenutak koji se podudara sa trenutkom sastavljanja bilance i govori o financijskom položaju poduzeća u tom trenutku.

Financijski pokazatelji koriste se u razne svrhe. Služe za uočavanje određenih tendencija kroz vrijeme ili pak za usporedbu s određenim normativima, odnosno s određenim standardnim veličinama (Deželjin, Gulin i suradnici, 1993:361).

Pri tumačenju financijskih pokazatelja potrebno je obratiti pozornost na faktore poput specifičnosti djelatnosti kojom se poduzeće bavi, općeg stanja u gospodarstvu, poslovne prilike menadžmenta, računovodstvenih metoda i sl. Isto tako pozornost treba usmjeriti na povezanost čimbenika koji utječu na brojnik i/ili nazivnik pokazatelja s obzirom da u određenim slučajevima poboljšanje pokazatelja može na dugi rok utjecati na pogoršanje istog. Korisnost i upotrebljivost pokazatelja zavisi i o točnosti financijskih izvještaja te o predviđanjima na osnovu kojih se pokazatelji izračunavaju.

Zavisno od toga koje se odluke žele donositi naglašava se važnost pojedinih tipova odnosno vrsta pokazatelja.

Prema tome, razlikujemo nekoliko skupina temeljnih financijskih pokazatelja:

- 1) *pokazatelji imobiliziranost* – razmatraju pokriće dugotrajne imovine glavnicom, te s druge strane pokriće dugotrajne imovine glavnicom uvećanom za dugoročne obveze.
- 2) *pokazatelji likvidnosti* – mjere sposobnost poslovnog subjekta da podmiri svoje dospjele kratkoročne obveze
- 3) *pokazatelji zaduženosti* – mjere koliko se poslovni subjekt financira iz tuđih izvora sredstava
- 4) *pokazatelji solventnosti* – mjere sposobnost plaćanja svih obveza u roku njihova dospijeca odnosno njima se izražava stupanj pokrića obveza
- 5) *pokazatelji autonomije* – izražavaju udio glavnice u pokriću ukupne aktive odnosno ukupnih obveza.
- 6) *pokazatelji aktivnosti* – mjere koliko efikasno poslovni subjekt upotrebljava svoje resurse.
- 7) *pokazatelji ekonomičnosti* – mjere odnos prihoda i rashoda, tj. pokazuju koliko se prihoda ostvari po jedinici rashoda.
- 8) *pokazatelji profitabilnosti* – mjere povrat uloženog kapitala, što se smatra najvećom upravljačkom djelatnošću.
- 9) *pokazatelji investiranja* – mjere uspješnost ulaganja u obične dionice.

Pokazatelji likvidnosti i zaduženosti mogu se smatrati pokazateljima sigurnosti poslovanja, tj. pokazateljima koji opisuju financijski položaj poduzeća.

Pokazatelji ekonomičnosti, profitabilnosti i investiranja zapravo su pokazatelji uspješnosti odnosno efikasnosti poslovanja. Pokazatelje aktivnosti smatra se i pokazateljima sigurnosti i uspješnosti jer koeficijent obrtanja sredstava s jedne strane bitno utječe na likvidnost i financijsku stabilnost, a s druge strane direktno utječe i na rentabilnost poslovanja (Spremić, 2006;467).

Financijski menadžment mora izbjegavati nekritično korištenje pojedinačnih financijskih pokazatelja jer nijedan pokazatelj izolirano ne daje dovoljno poslovnih informacija za utvrđivanje financijskog položaja i financijske sposobnosti poduzeća (Ivanović, 1997;124).

Iako je analiza pokazatelja korisna, ima svoja ograničenja (Shim, Siegel, 2007;37):

- 1) mnoga velika društva danas se bave s više linija poslovanja te je teško odrediti kojoj djelatnosti društvo pripada te dovodi u pitanje uspoređivanje njihovih pokazatelja s drugim društvima,
- 2) poslovna i računovodstvena praksa se razlikuje od društva do društva što može iskriviti pokazatelje i učiniti usporedbe nesvrhsihodnima (primjerice korištenje različitih metoda procjene zaliha i različitih metoda amortizacije može utjecati na pokazatelje obrtaja zaliha i ukupne imovine),
- 3) financijska izvješća iz koji se izračunavaju pokazatelji se temelje na povijesnim troškovima i ne uzimaju u obzir inflaciju,
- 4) pokazatelj ne opisuje kvalitetu svojih komponenti (na primjer pokazatelj tekuće likvidnosti može biti visok , ali se zalihe mogu sastojati od nekurentne robe),
- 5) pokazatelji nisu statični i ne uzimaju u obzir buduće trendove,
- 6) uprava može umanjiti ili preuveličati svoje financijske rezultate.

Pored navedenih pokazatelja koji predstavljaju relativne veličine u analizi, moguće je koristiti i apsolutne veličine, odnosno marže. To su apsolutni odnosi skupina pozicija u aktivi i pasivi koji pokazuju ispravnost odnosno neispravnost poduzeća u reguliranju i ostvarivanju financijskih tokova sredstava, kapitala i obveza (Barbieri, 1993;12), a razlikuje se:

- a) strukturna marža,
- b) neto radni kapital te
- c) monetarna marža.

U terminima aktive strukturna se marža izračunava kao razlika između kratkotrajne imovine i obveza, a u terminima pasive kao razlika glavnice i dugotrajne imovine.

Optimalna strukturna marža je prema teorijskom modelu optimalnog financijskog ravnotežnog stanja jednaka nuli, što znači da je dugotrajna imovina u potpunosti pokrivena vlastitim kapitalom, ali u praksi se često javljaju oscilacije, tako da ona može biti pozitivna i negativna. Pozitivna marža doprinosi financijskoj stabilnosti poduzeća, te vrijedi ako je kratkotrajna imovina veća od obveza te ako je vlastiti kapital veći od dugotrajne imovine. Negativna marža je neprihvatljiva i posljedica je dugotrajnih loših poslovnih rezultata. Međutim, u nekim situacijama je opravdana i negativna strukturna marža, ali samo ako je pokrivenost dugotrajne imovine vlastitim kapitalom veća od 2/3 i ako postoji adekvatna profitabilnost.

Neto radni kapital predstavlja razliku između kratkotrajne imovine i kratkoročnih obveza, odnosno razliku između trajnog kapitala (glavnica + dugoročne obveze) i dugotrajne imovine. Pozitivan neto radni kapital doprinosi likvidnosti poduzeća, a negativan je nepoželjan jer se kratkotrajnom imovinom ne uspijevaju pokriti kratkoročne obveze.

Monetarna marža je razlika između neto radnog kapitala (kratkotrajna imovina – kratkoročne obveze ili trajni kapital – dugotrajna imovina) i zaliha, odnosno likvidne imovine i kratkoročnih obveza pa bi s obzirom na to u svakom trenutku morala biti pozitivna.

Tablica 5: Marže u analizi bilance društva AD Plastik d.d. od 2010. do 2013. godine

MARŽA	2010.	2011.	2012.	2013.
Strukturna marža	6.638.000	-36.409.000	-103.009.000	-286.853.000
Neto radni kapital	102.875.000	48.331.000	101.178.000	-28.159.000
Monetarna marža	45.409.000	-24.665.000	17.193.000	-122.193.000

Izvor: Vlastiti izračun prema podacima iz bilance društva AD Plastik d.d.

Na temelju izračunatih marži u svim promatranim godinama, osim u 2010., zabilježena je negativna strukturna marža posljedica čega je povećanje obveza i smanjenje dugotrajne imovine.

Neto radni kapital je uglavnom pozitivan u promatranom razdoblju što znači da su kratkoročne obveze pokrivena kratkotrajnom imovinom.

Monetarna marža je negativna u 2011. i 2013. godini što predstavlja odraz kratkoročne financijske nestabilnosti, dok preostale godine bilježe pozitivnu monetarnu maržu.

4.3. *Analiza financijskog stanja dioničkog društva AD Plastik Solin*

Putem izračuna pokazatelja imobiliziranosti, likvidnosti, zaduženosti, solvetnosti, autonomije i aktivnosti prikazano je financijsko stanje navedenog društva.

4.3.1. *Pokazatelji imobiliziranosti*

Pokazatelji imobiliziranosti prikazuju odnos između dugoročnog financiranja i dugoročnog investiranja, odnosno ukazuju na to koliko je dugotrajne imovine financirano iz glavnice. Temeljna je pretpostavka dugoročnog ravnotežnog financijskog stanja da dugotrajna imovina bude financirana glavnicom, odnosno kada to nije moguće, to svakako treba postići dijelom dugoročnih obveza.

Tako ovu skupinu čine dva pokazatelja:

- ◆ koeficijent imobiliziranosti glavnice = $\text{glavnica} / \text{dugotrajna imovina}$
- ◆ koeficijent imobiliziranosti glavnice i dugoročnih obveza = $(\text{glavnica} + \text{dugoročne obveze}) / \text{dugotrajna imovina}$

Prvi pokazatelj se još naziva i *Stupanj pokrića I* (zlatno bankarsko pravilo) te pokazuje imobiliziranost glavnice dugotrajnom imovinom, dok se drugi naziva *Stupanj pokrića II* (zlatno bilančno pravilo) i ukazuje na stupanj imobiliziranosti glavnice i dugoročnih obveza dugotrajnom imovinom.

Stupanj pokrića I nalaže ročnu usklađenost dijelova aktive i pasive, dok *Stupanj pokrića II* nalaže usklađenost s obzirom na vlasništvo.

Za oba pokazatelja je poželjno da budu veći od 1, što je u skladu s time da se dugotrajna sredstva financiraju iz dugoročnih izvora, jer ukoliko je npr. *Stupanj pokrića II* manji od 1 znači da je dugotrajna imovina veća od trajnog kapitala te da se djelom financira iz kratkoročnih izvora što je neprihvatljivo.

U nastavku je prikazan izračun pokazatelja imobiliziranosti.

Tablica 6: Pokazatelji imobiliziranosti društva AD Plastik d.d. od 2010. do 2013. godine

POKAZATELJI IMOBILIZIRANOSTI	2010.	2011.	2012.	2013.
Koeficijent imobiliziranosti glavnice glavnica / dugotrajna imovina	1,01	0,95	0,87	0,71
Koeficijent imobiliziranosti glavnice i dugoročnih obveza glavnica + dugoročne obveze / dugotrajna imovina	1,56	1,06	1,12	0,97

Izvor: Vlastiti izračun prema podacima iz bilance društva AD Plastik d.d.

Koeficijenti imobiliziranosti glavnice su manji od 1, što govori da glavnica nije dostatna za pokriće vrijednosti dugotrajne imovine. Koeficijenti imaju naznaku pada iz godine u godinu.

Koeficijenti imobiliziranosti glavnice i dugoročnih obveza također imaju tendenciju pada. U 2010. godini taj koeficijent je iznosio 1,56, a u 2013. godini 0,97. Usprkos padu koeficijenti su veći od 1, osim u 2013. godini, pa ukazuju da je cjelokupna dugotrajna imovina financirana dugoročnim izvorima što potvrđuje ročnu usklađenost jer društvo nema potrebu financirati dugotrajnu imovinu putem kratkoročnih kredita.

Na pokazatelj imobiliziranosti glavnice nadovezuje se i strukturna marža, pa ako je marža pozitivna, Stupanj pokrića I biti će veći od 1 i obrnuto, negativnoj strukturnoj marži odgovara koeficijent imobiliziranosti glavnice manji od 1, što je slučaj kod ovog društva.

Stavljajući u odnos: strukturna marža x 100 / dugotrajna imovina dobiva se stopa udjela strukturne marže u dugotrajnoj imovini, koja pokazuje za koliko postotaka glavnica prekoračuje odnosno koliko je nedostatna u financiranju dugotrajne imovine.

Tako je prema izračunatim podacima za društvo AD Plastik d.d. stopa udjela strukturne marže u 2013. godini bila negativna i iznosila 28,98% što ukazuje da glavnica nije dostatna u financiranju dugotrajne imovine.

4.3.2. Pokazatelji likvidnosti

Likvidnost (kratkoročna) je sposobnost poslovnog subjekta da podmiruje svoje dospjele kratkoročne obveze. Likvidnost je ujedno i sposobnost određene imovinske kategorije da se pretvara u novac, bez gubitka vremena, odnosno vrijednosti (Barbieri, 1997;155).

Sredstva mijenjaju oblik prelazeći iz novčanog u materijalni oblik, završavajući taj ciklus vraćanjem u novčani oblik koji je uvećan za ostvareni dobitak.

Likvidnost ovisi o uspješnosti poslovanja i financijskoj stabilnosti poduzeća te označava poslovnim partnerima poslovnog subjekta kvalitetu njegovog poslovanja.

Likvidnost ima tri dimenzije (Vukičević, 2006;75) :

- 1) vrijeme konverzije sredstava u novac,
- 2) stupanj rizika i transformacije i
- 3) sigurnost ostvarene cijene.

Poduzeće čija se likvidna sredstva sastoje većinom od novca i likvidnih potraživanja, likvidnija su od onih čija se likvidna sredstva sastoje prvenstveno od zaliha. Ako je likvidnost poslovnog subjekta loša, ona može značiti veći kreditni rizik, odnosno da je poslovni subjekt možda nesposoban na vrijeme plaćati glavnice i kamate (Shim, Siegel, 2007;26). Nadalje, ako se očekuje da će budući novčani odljevi biti veći u odnosu na priljeve, likvidnost poslovnog subjekta će se pogoršati.

Likvidnost poslovnog subjekta može se iskazati kao prekomjerna likvidnost, optimalna likvidnost, nezadovoljavajuća likvidnost i kao nelikvidnost (Ivanović, 1997;126). Prekomjerna likvidnost je prisutna kada poslovnom subjektu i nakon podmirenja svih dospjelih obveza ostaju znatni viškovi neiskorištenih novčanih sredstava. Pri tome treba voditi računa da prekomjerna likvidnost utječe na smanjenje rentabilnosti i obrnuto.

Pri optimalnoj likvidnosti poslovni subjekt raspolaže s dovoljnim novčanim sredstvima za podmirenje svojih dospjelih tekućih obveza i još mu određena sredstva ostaju kao rezerva za eventualno pokriće neočekivanih obveza. Likvidnost poduzeća je optimalna i kada okretaj obrtnih sredstava (radnog kapitala) omogućuje nabavu, proizvodnju i prodaju bez zastoja u planiranom obujmu i vremenu (Leko, 1996;57).

Kada su raspoloživa novčana sredstva poslovnog subjekta jednaka njegovim dospjelim obvezama, pri čemu poslovni subjekt nema sigurnosne rezerve te vrlo lako može zapasti u insolventnost, tada taj poslovni subjekt ima nezadovoljavajuću likvidnost. Nelikvidnost se izražava kao privremeni zastoj u plaćanjima, ili kao trajna obustava plaćanja pri čemu poslovni subjekt mora provesti reorganizaciju, sanaciju ili likvidaciju.

U kontekstu čimbenika koji utječu na likvidnost treba istaknuti vrstu djelatnosti kojom se poslovni subjekt bavi, strukturu imovine, strukturu obveza te samu aktivnost poslovnog subjekta mjerenu koeficijentima obrtaja i trajanjem obrta (Žager, 2008;249).

Svrha pokazatelja likvidnosti je da odredi stupanj financijskog rizika koje snosi poduzeće prije i nakon realizacije projekta (Leko, 1996;57).

Među najznačajnije pokazatelje likvidnosti spadaju:

- ◆ koeficijent trenutne likvidnosti = (novac + kratkoročni vrijednosni papiri) / kratkoročne obveze
- ◆ koeficijent ubrzane likvidnosti = (kratkotrajna imovina – zalihe) / kratkoročne obveze
- ◆ koeficijent tekuće likvidnosti = kratkotrajna imovina / kratkoročne obveze

Koeficijentom trenutne likvidnosti izražava se omjer novca i kratkoročnih vrijednosnih papira sa kratkoročnim obvezama²¹. Ukazuje na sposobnost poduzeća za trenutačno podmirenje obveza jer se uzimaju u obzir najlikvidnija sredstva kojima poslovni subjekt raspolaže. Obično se ističe kako taj koeficijent ne bi smio biti manji od 1. Kada je taj koeficijent veći od 1 možemo se reći da je poslovni subjekt izrazito likvidan. Međutim taj koeficijent može dovesti i do zablude po pitanju likvidnosti poslovnog subjekta. Primjerice, ako je na dan utvrđivanja koeficijenta trenutne likvidnosti na žiroračun pristigla značajna uplata, tada taj koeficijent ima svoju visoku vrijednost, što može dovesti do zaključka da poslovni subjekt nema problema sa likvidnošću, ali to ne mora biti tako.

Koeficijentom ubrzane likvidnosti se ukazuje na mogućnosti podmirenja kratkoročnih obveza sredstvima koja se bez većih problema mogu relativno brzo konvertirati u novac, uključujući zalihe kao najmanju likvidnu imovinu. Govori o tome da li poslovni subjekt ima dovoljno kratkoročnih sredstava da podmiri dospjele obveze, a bez prodaje zaliha. Taj pokazatelj bi trebao biti jednak ili veći od 1. Ako je pokazatelj visok, znači da je potrebno unaprijediti upravljanje gotovinom radi smanjenja suviška gotovine, pooštriti kreditnu politiku ili smanjiti kratkotrajnu u korist dugotrajne imovine (Vidučić, 2011;394).

Koeficijent tekuće likvidnosti je temeljni pokazatelj likvidnosti u analizi horizontalne financijske strukture. Pokazuje omjer između kratkotrajne imovine i kratkoročnih obveza čija vrijednost mora biti minimalno 2, što znači da kratkotrajna imovina mora biti barem dvostruko veća od kratkoročnih obveza. Previsoki koeficijent upućuje na slabo upravljanje kratkotrajnom imovinom, nekurentne zalihe ili pak slabo korištenje kratkoročnih kredita. Ukoliko pokazatelj pokazuje silazan trend, upozorava da kratkoročne obveze rastu ili se kratkotrajna imovina smanjuje ili pak s druge strane kratkoročne obveze rastu brže od

²¹ Zalihe ovdje nisu uključene zbog dužine vremena koje je potrebno kako bi se pretvorile u gotovinu te stoga nisu sposobne pokriti kratkoročne obveze.

kratkotrajne imovine. Također taj pokazatelj mora biti visok kada poslovni subjekt ima poteškoća s kratkoročnim posuđivanjem i onda kada se zalihe evidentiraju po načelu „zadnja ulazna – prva izlazna, odnosno po LIFO metodi. Niski pokazatelj može upućivati na to da je potrebno povećati ulaganje u neki od oblika kratkotrajne imovine ili da neke kratkoročne obveze treba reducirati (Vidučić, 2011;394).

Ograničenje ovog pokazatelja je to što on može porasti neposredno prije financijskih problema stoga što poslovni subjekt zbog želje da poboljša svoje stanje novčanih sredstava u odnosu na ukupnu imovinu može, na primjer, prodati svoju dugotrajnu imovinu. Ovakav raspored ima štetan utjecaj na kapacitet produktivnosti. (Shim, Siegel, 2007;26-27).

Međutim taj kriterij može dovesti i do krivih zaključaka jer mnogo toga ovisi o vrsti djelatnosti kojom se poduzeće bavi i o politici menadžmenta spram radnog kapitala²².

Pored navedenih najznačajnijih pokazatelja likvidnosti koji se računaju na temelju podataka iz bilance, pojedini autori u literaturi u ovu skupinu pokazatelja svrstavaju i *pokazatelj financijske stabilnosti* koji predstavlja omjer dugotrajne imovine i kapitala uvećanog za dugoročne obveze (Žager, 2008;250). Ovaj pokazatelj mora biti manji od 1, jer poslovni subjekt dio svoje kratkotrajne imovine mora financirati iz kvalitetnih dugoročnih izvora, tj. iz radnog kapitala. Što je vrijednost ovog pokazatelja manja, to je likvidnost i financijska stabilnost veća. Tendencija povećanja ovog pokazatelja ukazuje na smanjenje likvidnosti i financijske stabilnosti. Ako je vrijednost ovog pokazatelja veća od 1 to znači da poslovni nema radnog kapitala, odnosno da dio svoje dugotrajne imovine financira iz kratkoročnih izvora.

Tablica 7: Pokazatelji likvidnosti društva AD Plastik d.d. od 2010. do 2013. godine

POKAZATELJI LIKVIDNOSTI	2010.	2011.	2012.	2013.
Koeficijent trenutne likvidnosti novac + kratkoročni vrijednosni papiri / kratkoročne obveze	0,25	0,17	0,10	0,10
Koeficijent ubrzane likvidnosti (kratkotrajna imovina – zalihe) / kratkoročne obveze	1,47	0,94	1,04	1,09
Koeficijent tekuće likvidnosti kratkotrajna imovina / kratkoročne obveze	1,33	1,12	1,26	0,95

Izvor: Vlastiti izračun prema podacima iz bilance društva AD Plastik d.d.

²² Radni kapital predstavlja razliku između kratkotrajne imovine i kratkoročnih obveza.

Prema izračunu svi pokazatelji likvidnosti imaju tendenciju pada. Koeficijenti trenutne likvidnosti su manji od 1, što ukazuje čak na nelikvidnost društva. U 2013. godini prema tom koeficijentu društvo je bilo u mogućnosti podmiriti samo 10% svojih kratkoročnih obveza sa najlikvidnijim oblicima imovine. Koeficijenti ubrzane likvidnosti su veći od 1, pa je taj koeficijent u 2010. iznosio 1,47, a u 2013. godini 1,09. Koeficijenti tekuće likvidnosti su manji od 2 što ukazuje na ročnu neusklađenost. U 2013. godini koeficijent tekuće likvidnosti je pao čak ispod 1, i iznosio 0,95. Ovo je ujedno indikator da neke kratkoročne obveze treba smanjiti ili s druge strane povećati ulaganje u neki od oblika kratkotrajne imovine.

4.3.3. *Pokazatelji zaduženosti*

Pokazatelji zaduženosti izražavaju vrijednost aktive koja je financirana obvezama, odnosno koliko jedinica obveze otpada na jedinicu glavnice. Objašnjavaju financijsku strukturu poslovnog subjekta te pokazuju koliki je dio imovine financiran iz vlastitih, a koliki iz tuđih izvora²³. Ovi pokazatelji mjere odnos vlastitih i pozamljenih sredstva.

Od strukture izvora zavisit će financijska stabilnost poduzeća i dugoročna solventnost koja pored strukture izvora, zavisi i od strukture imovine.

U ovu skupinu pokazatelja spadaju:

- ◆ koeficijent zaduženosti = $\text{ukupne obveze} / \text{ukupna imovina}$
- ◆ koeficijent vlastitog financiranja = $\text{glavnica} / \text{ukupna imovina}$
- ◆ koeficijent financiranja = $\text{ukupne obveze} / \text{glavnica}$
- ◆ pokriće troškova kamata = $\text{dobit prije poreza i kamata} / \text{kamate}$
- ◆ faktor zaduženosti = $\text{ukupne obveze} / \text{zadržana dobit} + \text{amortizacija}$

Valja napomenut da koeficijent zaduženosti, koeficijent vlastitog financiranja te koeficijent financiranja kao najznačajniji pokazatelji zaduženosti izražavaju statičku zaduženost jer se pomoću njih zapravo utvrđuje odnos tuđeg i vlastitog kapitala.

Za koeficijent zaduženosti poželjno je da on bude što niži, jer nam to govori da poslovni subjekt nije prezadužen kao što je to slučaj u praksi. Viši koeficijent nam ukazuje na

²³ Troškovi financiranja su u biti oni troškovi koji određuju udjel tuđeg kapitala u ukupnoj strukturi financiranja poslovnog subjekta.

to da poslovni subjekt mora izdvajati više novčanih sredstava te da zbog opterećenja može sve manje posuđivati novčanih sredstava na tržištu kapitala (Ivanović, 1997;137). U pravilu bi vrijednost koeficijenta zaduženosti trebala biti 0,5 ili manja.

Koeficijent financiranja pokazuje značajan način mjerenja solventnosti, stoga što visok stupanj obveza u strukturi kapitala može stvoriti poteškoće pri podmirivanju troškova kamata i otplati glavnice po dospijeću. Isto tako, prekomjerne obveze rezultiraju smanjenom financijskom fleksibilnošću (Shim, Siegel, 2007;31).

Koeficijent vlastitog financiranja pokazuje koliko je poduzeće sposobno vlastitim sredstvima financirati poslovanje, odnosno koliki se postotak aktive financira iz temeljnog kapitala, rezervi i zadržane dobiti. Poželjno je da taj pokazatelj bude jednak ili veći od 0,5.

S druge strane, *pokriće troškova kamata i faktor zaduženosti* ukazuju na dinamičku zaduženost jer dug razmatraju s aspekta mogućnosti njegova podmirenja (Žager, 2008;250). Utvrđuju se na temelju podataka iz računa dobiti ili gubitka te bilance.

Pri utvrđivanju *pokrića kamata* razmatra se koliko su puta kamate pokrivena ostvarenim iznosom bruto dobiti. U slučaju kada je to pokriće veće, zaduženost poslovnog subjekta je manja i obrnuto.

Faktor zaduženosti pokazuje koliko je godina potrebno da se iz ostvarene zadržane dobiti uvećane za amortizaciju podmire ukupne obveze²⁴. Manji faktor zaduženosti znači i manju zaduženost poslovnog subjekta.

Tablica 8: Pokazatelji zaduženosti društva AD Plastik d.d. od 2010. do 2013. godine

POKAZATELJI ZADUŽENOSTI	2010.	2011.	2012.	2013.
Koeficijent zaduženosti ukupne obveze / ukupna imovina	0,38	0,41	0,45	0,54
Koeficijent vlastitog financiranja glavnica / ukupna imovina	0,62	0,58	0,55	0,46
Koeficijent financiranja ukupne obveze / glavnica	0,61	0,71	0,82	1,19
Pokriće troškova kamata Dobit prije poreza i kamata / kamate	5,36	7,06	3,58	1,42
Faktor zaduženosti ukupne obveze / zadržana dobit + amortizacija	3,70	4,36	5,35	10,68

Izvor: Vlastiti izračun prema podacima iz bilance i računa dobiti ili gubitka društva AD Plastik d.d.

²⁴ Ovdje se zapravo radi o indikatoru zaduženosti jer je poznato da se iz zadržane dobiti i amortizacije koje su obračunske kategorije ne mogu podmiriti obveze.

Koeficijenti zaduženosti kroz promatrane godine rastu, što znači da društvo sve više koristi tuđi kapital. U 2013. godini prema koeficijentu zaduženosti 54% imovine je financirano iz tuđih izvora, a 46% iz vlastitih izvora što još uvijek ukazuje na nisku zaduženost.

Kod koeficijenta vlastitog financiranja je obrnuta situacija jer kako zaduženost raste oni se smanjuju. Koeficijenti vlastitog financiranja nam govore da je društvo u 2013. godini 46% svoje imovine financiralo iz vlastitih izvora. U 2010. godini taj koeficijent je bio veći te je čak 62% imovine financirano iz vlastitih izvora.

Koeficijenti financiranja imaju tendenciju rasta jer društvo poseže za vanjskim izvorima financiranja što ukazuje na moguće poteškoće pri vraćanju posuđenih sredstava i plaćanju kamata. U 2010. godini koeficijent financiranja je iznosio 0,61, a u 2013. godini 1,19.

Pokriće troškova kamata tijekom promatranog razdoblja ukazuje na smanjenje pokrića troškova kamata iz dobiti zbog povećanja zaduženosti. Koeficijenti su sa 5,36 pali na 1,42.

Prema faktoru zaduženosti koji drastično raste, zbog povećanja ukupnih obveza, društvu je u 2010. godini bilo potrebno 3,70 godina za otplatu obveza iz zadržane dobiti i amortizacije, dok mu je u 2013. bilo potrebno 10,68 godina.

4.3.4. Pokazatelji solventnosti (pokrića obveza)

Solventnost predstavlja stupanj pokrića obveza, odnosno sposobnost poduzeća da ukupnom aktivom podmiruje ukupne obveze do roka njihova dospjeća²⁵.

Analiza solventnosti se koncentrira na dugoročnu financijsku i poslovnu strukturu poslovanja.

Nadalje, solventnost ovisi i o profitabilnosti stoga što na duži rok poslovni subjekt neće moći podmiriti svoja dugovanja ako nije profitabilno (Shim, Siegel, 2007;30).

Najčešće korišteni pokazatelji obveza su:

- ◆ koeficijent pokrića obveza glavnicom = glavnica / ukupne obveze
- ◆ koeficijent pokrića obveza ukupnom imovinom = aktiva / ukupne obveze

²⁵ Pokazatelji solventnosti su također podaci stanja gotovine na određeni dan te zato ih treba uzeti da rezervom. Poslovni subjekt može na određeni dan raspolagati s ogromnom svotom novca, a da već drugog dana iznos nepodmirenih obveza bude veći nego stanje gotovine.

- ◆ koeficijent pokriva obveza dugotrajnom imovinom = dugotrajna imovina / ukupne obveze
- ◆ koeficijent pokriva glavnice i dugoročnih obveza dugotrajnom imovinom = dugotrajna imovina / (glavnica + dugoročne obveze)

Koeficijent pokriva obveza ukupnom imovinom stavlja u odnos ukupnu aktivu i ukupne obveze, pa je optimalno da on bude jednak ili veći od 2, odnosno da je vrijednost aktive duplo veća od vrijednosti obveza.

Koeficijent pokriva obveza glavnicom pokazuje stupanj podmirenja ukupnih obveza vlastitim kapitalom i poželjno je da glavnica bude veća od obveza, kao što bi i kod pokazatelja pokriva obveza dugotrajnom imovinom, ona trebala biti veća od obveza. Ukoliko su ti kriteriji zadovoljeni znači da poslovni subjekt nema problema sa solventnošću. Insolventnost pak nastupa onda kada subjekt ne uspijeva podmiriti obveze do njihova dospijanja, a to može dovesti i do stečaja.

Koeficijent pokriva glavnice i dugoročnih obveza dugotrajnom imovinom govori koliko je poduzeće sposobno dugotrajnom imovinom pokriti glavicu i dugoročne obveze.

Tablica 9: Pokazatelji solventnosti (pokriva obveza) društva AD Plastik d.d. od 2010.do 2013. godine

POKAZATELJI SOLVENTNOSTI	2010.	2011.	2012.	2013.
Koeficijent pokriva obveza glavnicom glavnica / ukupne obveze	1,65	1,41	1,21	0,84
Koeficijent pokriva obveza ukupnom imovinom aktiva / ukupne obveze	2,65	2,41	2,21	1,84
Koeficijent pokriva obveza dugotrajnom imovinom dugotrajna imovina /ukupne imovine	1,63	1,48	1,39	1,56
Koeficijent pokriva obveza glavnice i dugoročnih obveza dugotrajnom imovinom dugotrajna imovina / glavnica + dugoročne obveze	0,86	0,94	0,89	1,03

Izvor: Vlastiti izračun prema podacima iz bilance društva AD Plastik d.d.

Kroz promatrano razdoblje pokazatelji solventnosti imaju naznaku pada. Koeficijent pokriva obveza glavnicom je u 2010. godini iznosio 1,65, a u 2013. godini 0,84 što govori da društvo sve manje svojih obveza pokriva iz glavnice.

S aspekta koeficijenta pokriva obveza ukupnom imovinom, vrijednosti koeficijenata su veće od 2, odnosno vrijednost aktive je duplo veća od obveza.

Koeficijent pokriva obveza dugotrajnom imovinom je u 2013. godini iznosio 1,56, a u 2010. godini 1,63 što ukazuje da su obveze pokrivena dugotrajnom imovinom. Vrijednosti koeficijenata su se u 2011. i 2012. godini kretale oko 1,4.

Koeficijent pokriva obveza glavnice i dugoročnih obveza dugotrajnom imovinom u 2013. godini iznosio je 1,03, veći je od 1, što znači da je dugotrajna imovina financirana iz kratkoročnih obveza. U prethodnim godinama koeficijenti su manji od 1 jer se iz djela dugoročnih izvora financira kratkotrajna imovina.

4.3.5. Pokazatelji autonomije

Pokazateljima autonomije utvrđuje se stupanj samostalnosti poduzeća od obveza, odnosno oni izražavaju udio vlastitog kapitala u pokriću ukupne imovine odnosno ukupnih obveza.

Najznačajniji pokazatelji autonomije su:

- ◆ koeficijent autonomije aktive = glavnica / aktiva
- ◆ koeficijent autonomije poduzeća = glavnica / ukupne obveze

Koeficijent autonomije aktive označava udio financiranja imovine iz vlastitih izvora.

Koeficijent autonomije poduzeća prikazuju odnos vlastitih i tuđih izvora financiranja, odnosno koliko je pokriva obveza vlastitim kapitalom.

Tablica 10: Pokazatelji autonomije društva AD Plastik d.d. od 2010. do 2013. godine

POKAZATELJI AUTONOMIJE	2010.	2011.	2012.	2013.
Koeficijent autonomije aktive glavnica / aktiva	0,62	0,58	0,55	0,46
Koeficijent autonomije poduzeća glavnica / ukupne obveze	1,65	1,41	1,21	0,84

Izvor: Vlastiti izračun prema podacima iz bilance društva AD Plastik d.d.

Prema koeficijentu autonomije aktive u 2013. godini glavnica je pokrivala 46% ukupne aktive, odnosno 46% imovine je financirano iz vlastitih izvora. U 2010. vrijednost koeficijenata je iznosila 0,62, a u 2011. godini 0,58.

Koeficijenti autonomije poduzeća bilježe smanjenje kroz promatrane godine. Tako je u 2013. godini društvo 84% svojih ukupnih obveza pokrilo vlastitim kapitalom, dok su u 2010. i 2011. godini obveze bile 100% pokrivenne kapitalom.

4.3.6. Pokazatelji aktivnosti (efikasnosti)

Pokazatelji aktivnosti poznati su još i pod nazivom koeficijenti obrtaja. Upućuju na učinkovitost upravljanja imovinom poduzeća, odnosno sposobnost uprave da kontrolira troškove, koeficijente obrta zaliha i naplatu potraživanja (Leko, 1996;56). Nadalje, ukazuju na brzinu cirkulacije imovine u poslovnom procesu te pokazuju koliko se puta tijekom godine neka imovinska stavka realizirala. Što je veći ciklus realizacije, to za financiranje te imovine treba manje kapitala, odnosno ukoliko su viši koeficijenti obrtaja poslovni subjekti trebaju manje kapitala za financiranje svojih aktivnosti.

Pokazatelji aktivnosti računaju se na temelju odnosa prometa i prosječnog stanja. U ovu skupinu pokazatelja spadaju:

- ◆ koeficijent obrtaja ukupne imovine = $\frac{\text{ukupni prihodi}}{\text{ukupna imovina}}$
- ◆ koeficijent obrtaja kratkotrajne imovine = $\frac{\text{ukupni prihodi}}{\text{kratkotrajna imovina}}$
- ◆ koeficijent obrtaja dugotrajne imovine = $\frac{\text{ukupni prihodi}}{\text{dugotrajna imovina}}$
- ◆ koeficijent obrtaja potraživanja = $\frac{\text{prihodi od prodaje}}{\text{potraživanja}}$
- ◆ trajanje naplate potraživanja u danima = $\frac{\text{broj dana u godini}}{\text{pokazatelj obrtaja potraživanja}}$

Koeficijentom obrtaja ukupne imovine se ukazuje na brzinu ostvarivanja prihoda s angažiranim ukupnom imovinom. Predstavlja odnos između ukupnih prihoda i ukupnih angažiranih poslovnih sredstava (Popović, Vitezić, 2000;137). Ovo je jedan od najčešćih korištenih pokazatelja aktivnosti koji izražava veličinu imovine potrebnu za obavljanje stanovite razine prodaje. Ukazuje na mjeru efikasnosti kojom se koristi ukupna imovina u odnosu na ostvarene prihode od prodaje. Nizak koeficijent obrtaja ukupne imovine može biti posljedicom previsokih investicija u dugotrajnu imovinu u odnosu na vrijednost proizvedene količine (Ivanović, 1997;138).

Koeficijent obrtaja kratkotrajne imovine nam pokazuje odnos ukupnog prihoda s kratkotrajnom imovinom ili prosječnom kratkotrajnom imovinom te pokazuje koliko puta godišnje poslovni subjekt obrće zalihe. Njime se mjeri relativna efikasnost kojom poslovni

subjekt rabi kratkotrajnu imovinu za stvaranje prihoda. Ta dva prethodno navedena koeficijenta trebaju biti veća od 1. Veći koeficijent označava veću likvidnost kratkotrajne imovine. Niski koeficijent implicira da poslovni subjekt ima visoke oportunitetne troškove (trošak kapitala uloženog u zalihe, skladišni troškovi, troškovi osiguranja, kvarenja, loma itd.), odnosno da neproaktivno koristi sredstva. Također niski koeficijent obično ukazuje i na nekvalitetne i zastarjele zalihe. Previsoki koeficijent, upućuje pak, da poslovni subjekt često iscrpljuje zalihe i tako postoji mogućnost da gubi kupce (Vidučić, 2011;397).

Koeficijent obrtaja dugotrajne imovine mjeri efikasnost poslovnog subjekta u korištenju opreme i postrojenja, povezujući prodaju i dugotrajnu imovinu. Računa se djeljenjem prodaje i dugotrajne imovine tj. opreme i postrojenja, te je stoga viši koeficijent poželjniji. Niski koeficijent upućuje na moguće probleme u vezi marketinga (poslovni subjekt se ne oglašava dovoljno, kupci ne potražuju proizvod ili robe te samim time nema potrebe za proizvodnjom), ili upućuje da poslovni subjekt ima novija postrojenja i opremu i /ili neuposlone kapacitete ili pak investira radi udovoljavanja potreba procijenjene povećane prodaje. Ako poslovni subjekt ima niski koeficijent obrtaja dugotrajne imovine zbog neiskorištenih kapaciteta, trebalo bi razmotriti prodaju dijela imovine radi nabavke adekvatne uz rigorozniju kontrolu novih kapitalnih ulaganja. Viši koeficijent znači manje financijskih sredstava za održavanje date razine prodaje.

Koeficijent obrtaja potraživanja stavlja u omjer prihode od prodaje s potraživanjima. Na temelju dobivenog koeficijenta moguće je utvrditi prosječno trajanje naplate potraživanja. Što je koeficijent obrtaja potraživanja veći to je kraće trajanje naplate potraživanja, te samim time dospjela sredstva poslovni subjekt može dalje investirati. Međutim, izuzetno visok pokazatelj može ukazivati na pretjerano strogu politiku kreditiranja poslovnog subjekta s tim da društvo ne dobiva potencijalni profit od prodaje kupcima koji su u rizičnijem razredu. U slučaju promjene svoje kreditne politike poslovni subjekt mora odmjeriti potencijalni profit s pripadajućim rizikom kada prodaje rizičnijim kupcima (Shim, Siegel, 2007; 27).

Isto tako moguće je izračunati i koeficijente obrtaja potraživanja za svakog pojedinog kupca.

Trajanje naplate potraživanja u danima dijeli broj dana u godini – 365 s koeficijentom obrtaja potraživanja. Prosječna naplativnost potraživanja označava efikasnost poslovnog subjekta u prikupljanju novčanih sredstava od prodaje svojih proizvoda, robe ili usluga, kreditne politike i aktivnosti menadžmenta. Ako se dužniku daje više vremena za plaćanje, period naplate potraživanja će također biti duži. U svakom slučaju, duži period

naplate povećava troškove poslovnog subjekta (Ivanović, 1997;130). Pogoršanje pokazatelja bez promjene kreditne politike upućuje na potrebu donošenja mjera za ubrzanje naplate²⁶.

Tablica 11: Pokazatelji aktivnosti društva AD Plastik d.d. od 2010. do 2013. godine

POKAZATELJI AKTIVNOSTI	2010.	2011.	2012.	2013.
Koeficijent obrtaja ukupne imovine ukupni prihodi / ukupna imovina	0,80	0,66	0,62	0,56
Koeficijent obrtaja kratkotrajne imovine ukupni prihodi / kratkotrajna imovina	2,55	2,30	2,13	2,38
Koeficijent obrtaja dugotrajne imovine ukupni prihodi / dugotrajna imovina	1,30	1,07	1,00	0,87
Koeficijent obrtaja potraživanja prihodi od prodaje / potraživanja	4,57	4,63	4,06	5,51
Trajanje naplate potraživanja u danima broj dana u godini / pokazatelj obrtaja potraživanja	79,87	78,83	89,90	66,24

Izvor: Vlastiti izračun prema podacima iz bilance i računa dobiti ili gubitka društva AD Plastik d.d.

Koeficijenti obrtaja ukupne, kratkotrajne i dugotrajne imovine imaju tendenciju smanjenja što znači da se povećava prosječno trajanje obrtaja, dok koeficijenti obrtaja potraživanja i trajanje naplate potraživanja blago rastu.

Koeficijent obrtaja ukupne imovine nam govori da je društvo u 2013. godini ostvarilo 0,56 kn prihoda na 1 kn imovine, a u 2010. godini 0,80 kn prihoda. Vrijednosti koeficijenata su se u 2011. i 2012. godini kretale oko 0,6 što upućuje na relativno nisku efikasnost upravljanja cjelokupnom imovinom te na sporo obrtanje imovine. Nadalje, koeficijenti obrtaja kratkotrajne imovine se kreću oko 2. U 2010. godini ovaj koeficijent je iznosio 2,55 te nam govori da je ostvareno 2,55 kn prihoda na 1 kn kratkotrajne imovine. U sljedećim godinama navedeni koeficijenti bilježe pad.

Koeficijenti obrtaja dugotrajne imovine kreću se oko 1, iznimka je 2013. godina kada je taj koeficijent iznosio 0,87.

Ako promatramo koeficijente obrtaja potraživanja možemo uočiti da oni rastu što znači da društvu treba manje da naplati svoja potraživanja (veći koeficijenti – kraće trajanje naplate potraživanja). Od 2010. do 2012. vrijednosti koeficijenata su se kretale oko 4, a u 2013. godini vrijednost koeficijenata obrtaja potraživanja je iznosila 5,51.

²⁶ Poslovni subjekti uglavnom odobravaju poček kupcima od 60 dana za domaće tržište i 75 dana za inozemno.

Prema trajanju naplate potraživanja u danima, društvo je 2013. uspjelo brže naplatiti svoja potraživanja, odnosno u kraćem roku. Tako je društvu u 2013. godini trebalo 66,24 dana da naplati svoja potraživanja, a u 2010. čak 79,87 dana. Najveća vrijednost tog koeficijenta je zabilježena u 2012. godini (bilo potrebno 89,90 dana za naplatu potraživanja).

4.4. Analiza financijske učinkovitosti dioničkog društva AD Plastik Solin

Za izračunavanje financijske sposobnosti društva najčešće se koriste pokazatelji ekonomičnosti te pokazatelji profitabilnosti čiji je izračun prikazan u nastavku.

4.4.1. Pokazatelji ekonomičnosti

Pokazatelji ekonomičnosti mjere odnos između prihoda i rashoda i pokazuju koliko se prihoda ostvari po jedinici rashoda. Prema tome, ovi se pokazatelji računaju na temelju podataka iz računa dobiti ili gubitka. Što su pokazatelji ekonomičnosti veći, to poduzeće uspješnije posluje. Ovi pokazatelji bi nadasve trebali biti veći od 1, jer u suprotnom poslovni subjekt posluje s gubitkom.

Ekonomičnost poslovnog subjekta može se utvrditi putem sljedećih pokazatelja:

- ◆ ekonomičnost glavne / poslovne djelatnosti = poslovni prihodi / poslovni rashodi
- ◆ ekonomičnost financijske djelatnosti = financijski prihodi / financijski rashodi
- ◆ ekonomičnost redovne djelatnosti = (poslovni prihodi + financijski prihodi) / (poslovni rashodi + financijski rashodi)
- ◆ ekonomičnost izvanredne djelatnosti = izvanredni prihodi / izvanredni rashodi
- ◆ ekonomičnost ukupnog poslovanja = ukupni prihodi / ukupni rashodi

Ekonomičnost ukupnog poslovanja pokazuje odnos između ukupnih prihoda i ukupnih rashoda. To je tzv. osnovni pokazatelj ekonomičnosti.

Ekonomičnost glavne djelatnosti odnosno prodaje predstavlja odnos između poslovnih prihoda i rashoda od prodaje.

Ekonomičnost financijske djelatnosti pokazuje omjer između financijskih prihoda s financijskim rashodima.

Ekonomičnost redovne djelatnosti pokazuje omjer između poslovnih i financijskih prihoda te poslovnih i financijskih rashoda.

Ekonomičnost izvanredne djelatnosti pokazuje omjer izvanrednih prihoda i izvanrednih rashoda.

Tablica 12: Pokazatelji ekonomičnosti društva AD Plastik d.d. od 2010. do 2013. godine

POKAZATELJI EKONOMIČNOSTI	2010.	2011.	2012.	2013.
Ekonomičnost poslovne djelatnosti poslovni prihodi / poslovni rashodi	1,05	1,08	1,05	1,03
Ekonomičnost financijske djelatnosti financijski prihodi / financijski rashodi	1,45	1,45	0,54	1,12
Ekonomičnost redovne djelatnosti (poslovni prihodi + financijski prihodi) / (poslovni rashodi / financijski rashodi)	1,07	1,10	1,08	1,03
Ekonomičnost izvanredne djelatnosti izvanredni prihodi / izvanredni rashodi	-	-	-	-
Ekonomičnost ukupnog poslovanja ukupni prihodi / ukupni rashodi	1,07	1,10	1,08	1,03

Izvor: Vlastiti izračun prema podacima iz računa dobiti ili gubitka društva AD Plastik d.d.

Iako osnovni pokazatelj ekonomičnosti, ekonomičnost ukupnog poslovanja bilježi pad, društvo posluje na granici ekonomičnosti. Vrijednosti koeficijenata su veće od 1, što znači da su ukupni prihodi veći od ukupnih rashoda te da društvo ostvaruje pozitivni financijski rezultat.

Ekonomičnost poslovne djelatnosti blago se smanjila te je u 2011. godini iznosila 1,08, a u 2013. godini 1,03.

Također vrijednosti ekonomičnosti financijske djelatnosti bilježe drastičan pad razlog čega je smanjenje negativnih tečajnih razlika i rashoda od kamata.

Tijekom analiziranih godina društvo nije ostvarilo nijednu izvanrednu djelatnost radi čega i ekonomičnost ukupnog poslovanja i ekonomičnost redovnog poslovanja imaju iste vrijednosti.

4.4.2. Pokazatelji profitabilnosti

Profitabilnost je jedan od najosnovnijih kriterija uspješnosti poslovnog subjekta (Leko, 1996; 57). Pokazatelji profitabilnosti ili rentabilnosti mjere povrat uloženog kapitala, što se smatra najvećom upravljačkom djelatnošću (Spremić i suradnici, 2006:467). Tim pokazateljima nastoji se utvrditi sposobnost menadžmenta da korištenjem odgovarajuće imovine ostvari zaradu, odnosno povećanje sredstava uloženi od strane vlasnika poslovnog subjekta. Pokazuju ukupni efekt likvidnosti, upravljanja imovinom i dugom na mogućnosti ostvarenja profita (Vidučić, 2011;401). Zbog toga je logičan zaključak da bi vrijednosti tih pokazatelja trebale biti što veće. Profitabilnost se može mjeriti u odnosu na obujam prodaje (bruto i neto profitna marža) i u odnosu na ulaganja (profitabilnost imovine i profitabilnost vlastitog kapitala), a izražava se u postotku. Niska profitabilnost ukazuje na propast tvrtke u budućnosti. Pokazatelji profitabilnosti od vitalnog su značenja kod donošenja odluka o dugoročnoj investicijskoj politici (Leko, 1996;56). Računaju se na temelju podataka iz bilance i računa dobiti ili gubitka.

Prema tome najznačajniji pokazatelji profitabilnosti su:

- ◆ bruto profitna marža = operativna dobit²⁷ / prihodi od prodaje
- ◆ neto profitna marža = neto dobit / prihodi od prodaje
- ◆ obrtaj ukupne imovine = prihodi od prodaje / ukupna imovina
- ◆ multiplikator kapitala = ukupna imovina / kapital
- ◆ bruto profitabilnost imovine = operativna dobit / ukupna imovina
- ◆ neto profitabilnost imovine (ROA) = neto dobit / ukupna imovina
- ◆ profitabilnost vlastitog kapitala (ROE) = neto dobit / vlastiti kapital

Profitna marža pokazuje veličinu ostvarenog poslovnog rezultata prema ostvarenim poslovnim prihodima.

Bruto profitna marža stavlja u odnos operativnu dobit sa prihodima od prodaje. Njome se izražava i učinkovitost politike cijena i proizvodnje, pri čemu relativno viša marža može uzrokovati i značajan pad prodaje, pa je u politici cijena poslovnog subjekta potrebno pronaći optimalne postotke marže koji će omogućiti stabilnu prodaju i kontinuirano povećanje dobitka. Ako se visoka marža ostvaruje visokim cijenama, konkurentnost poslovnog subjekta može doći u pitanje, posebno ako nema specijalni položaj na tržištu (Ivanović, 1997;139).

²⁷ Operativna dobit poslovne djelatnosti predstavlja razliku između poslovnih prihoda i poslovnih rashoda.

Nizak koeficijent bruto profitne marže može značiti da se poslovni subjekt opredjelio za povećanje profitabilnosti povećanjem obujma (pa će imati i visok obrt imovine i zaliha).

Neto profitna marža se izračunava dijeljenjem neto dobiti sa prihodima od prodaje. Pokazuje kako menadžment kontrolira troškove, rashode i prihode, te se zbog toga koristi kao pokazatelj efikasnosti menadžmenta. Neto profitna marža pokazuje kolika se stopa neto dobiti ostvaruje za dioničare na jednu kunu prodaje.

Niska vrijednost ovog koeficijenta može biti posljedica relativno niskih cijena ili s druge strane, relativno visokih troškova s obzirom na ostvarenu prodaju. Niska i opadajuća profitna marža upućuje i na borbu zadržavanja udjela na domaćem tržištu u uvjetima pojačane konkurencije.

Multiplikator kapitala uspoređuje imovinu sa kapitalom tako da relativno velike vrijednosti ukazuju na veliki iznos financiranja dugom prema dioničkom kapitalu.

Obrtaj ukupne imovine ukazuje na mjeru efikasnosti kojom se koristi ukupna imovina s obzirom na ostvarene prihode od prodaje.

Ako se marža profita pomnoži s koeficijentom obrtaja ukupne imovine kao rezultat će se dobiti pokazatelj profitabilnosti imovine (neto i bruto). To znači da se profitabilnost može povećati povećanjem koeficijenta obrtaja i / ili povećanjem marže profita (Žager, 2008;253).

Bruto profitabilnost imovine stavlja u odnos operativnu dobit s ukupnom imovinom.

Neto profitabilnost imovine (ROA) pokazuje koliko je poduzeće ostvarilo dobiti na jednu kunu imovine. Također predstavlja mjeru snage zarade poslovnog subjekta. Vrijednost stope povrata imovine uvelike varira ovisno o industriji i djelatnosti kojom se poduzeće bavi²⁸.

Usporednom ove stope s kamatnom stopom može se uvidjeti da li se poslovnom subjektu isplati zaduživati, jer je razlika između ROA i kamatne stope financijska korist od zaduživanja koja pripada dioničarima (Vidučić, 2011;404). Niski koeficijent objašnjava se stagnacijom prodaje i niskom snagom zarade. Adekvatnija mjera povrata na ukupnu imovinu bi bio pokazatelj koji u brojniku uključuje i kamate koje predstavljaju povrat vjerovnicima na imovinu koju su investirali u taj poslovni subjekt.

Profitabilnost vlastitog kapitala (ROE) pokazuje omjer neto dobiti i glavnice. Istodobno nam govori koliko smo prinosa ostvarili na jednu kunu anganžirane glavnice. Ovaj pokazatelj je najbolja pojedinačna mjera uspješnosti pojedinog poslovnog subjekta.

²⁸ Kapitalno intenzivne industrije poput proizvodnje automobila zahtijevaju skupu opremu i strojeve i samim time imaju visok stupanj intenzivnosti imovine (isto tako visoki troškovi održavanja imovine utjecat će na smanjivanje dobiti, a samim time i na nižu vrijednost profitabilnosti imovine). Suprotno agencije za oglašavanje imaju vrlo nisku intenzivnost imovine jer su njihovi zahtjevi za imovinom minimalni.

Pad ROE može se pripisati recesiji i pojačanoj uveznoj konkurenciji, što je preko nižih cijena umanjilo profitabilnost vlastitog kapitala. Ukoliko su stope profitabilnosti vlastitog kapitala vrlo visoke, pa čak i više od stopa profitabilnosti imovine, poduzeću bi se isplatilo koristiti tuđim kapitalom i obrnuto.

Na temelju usporedbe profitabilnosti vlastitog kapitala i profitabilnosti ukupne imovine moguće je doći do određenih zaključaka po pitanju stupnja korištenja financijske poluge²⁹.

Tablica 13: Pokazatelji profitabilnosti društva AD Plastik d.d. od 2010. do 2013. godine

POKAZATELJI PROFITABILNOSTI	2010.	2011.	2012.	2013.
Bruto profitna marža operativna dobit / prihodi od prodaje	0,05	0,07	0,05	0,03
Neto profitna marža neto dobit / prihodi od prodaje	0,08	0,09	0,07	0,04
Obrtaj ukupne imovine prihodi od prodaje / ukupna imovina	0,65	0,60	0,58	0,53
Multiplikator kapitala ukupna imovina / kapital	1,61	1,71	1,82	2,19
Bruto profitabilnost imovine operativna dobit / ukupna imovina	0,03	0,04	0,03	0,02
Neto profitabilnost imovine neto dobit / ukupna imovina	0,05	0,06	0,04	0,02
Profitabilnost vlastitog kapitala neto dobit / vlastiti kapital	0,08	0,09	0,07	0,04

Izvor: Vlastiti izračun prema podacima iz bilance i računa dobiti ili gubitka društva AD Plastik d.d.

Tablicom prikazani pokazatelji profitabilnosti društva AD Plastik iako padaju, bilježe pozitivne vrijednosti što ukazuje na profitabilnost društva.

Prema neto profitnoj marži koja se kroz promatrano razdoblje smanjuje društvo je u 2013. godini ostvarilo 0,04 kn dobiti na 1 kn ostvarenog prihoda. Bruto profitna marža je u 2011. iznosila 0,05, a u 2013. godini 0,03 što znači da se sve manje prinosa ostvaruje na jedinicu prihoda.

Vrijednosti se multiplikatora kapitala kroz promatrano razdoblje povećavaju što ukazuje na mogućnost financiranja dugom prema dioničkom kapitalu.

²⁹ Financijska poluga – upotreba duga u financiranju poslovanja

Neto profitabilnost imovine pokazuje da je društvo u 2013. godini ostvarilo samo 0,02 kn dobiti na 1 kn imovine, dok je u 2011. ostvarilo 0,06 kn dobiti na 1 kn imovine. Navedene vrijednosti označavaju jako nisku intezivnost imovine. Bruto profitabilnost imovine nam govori da je prije oporezivanja društvo ostvarilo također 0,02 kn dobiti u 2013. godini na 1 kn imovine.

Profitabilnost glavnice je dvostruko manja u 2013. u odnosu na 2010. godinu. U 2010. godini dioničari su na 1 kn angažirane glavnice ostvarili 0,08 kn, a u 2013. godini 0,04 kn.

4.5. Pokazatelji investiranja

Pored navedenih pokazatelja izračunati su i pokazatelji investiranja, budući da društvo AD Plastik spada u dioničko društvo čije dionice kotiraju na Zagrebačkoj burzi. Naime, pokazateljima investiranja mjeri se upješnost ulaganja u dionice poslovnog subjekta. Osim podataka iz financijskih izvještaja, za izračunavanje ovih pokazatelja potrebni su podaci i o dionicama, posebice o broju dionica i njihovoj tržišnoj vrijednosti.

Najznačajniji pokazatelji investiranja su:

- ◆ dobit po dionici (EPS) = neto dobit / broj dionica
- ◆ dividenda po dionici (DPS) = dio neto dobiti za dividende / broj dionica
- ◆ odnos isplate dividendi (DPR) = dividenda po dionici / dobit po dionici
- ◆ odnos cijene i dobiti po dionici (P/E) = tržišna cijena dionice / dobit po dionici
- ◆ ukupna rentabilnost dionice = dobit po dionici / tržišna cijena dionice
- ◆ dividendna rentabilnost dionice = dividenda po dionici / tržišna cijena dionice

Dobit po dionici (EPS) predstavlja iznos svake zarade po redovnoj dionici. Kada su povlaštene dionice uključene u strukturu kapitala, neto dobit mora biti umanjena za povlaštene dividende kako bi se ustanovio iznos koje se primjenjuje na redovnu dionicu. Kada nema povlaštenih dionica zarada po dionici je jednaka neto dobiti podijeljenoj sa redovnim dionicama dioničara (Shim, Siegel, 2007; 34). U pravilu je dobit po dionici veća od dividende po dionici.

Dividenda po dionici prikazuje iznos dividende koju će dioničar dobiti za svaku dionicu koju posjeduje. Prilikom izračunavanja dividende po dionici, izglasane dividende dijele se s brojem običnih dionica.

Odnos isplate dividendi stavlja u odnos dividendu i dobit po pojedinoj dionici. Obično je taj pokazatelj manji od 1, jer je po pravilu zarada po dionici veća od dividendi po dionici iz razloga što se dio dobiti zadržava. Moguća je i situacija kad je taj pokazatelj veći od 1, tj. da je zarada po dionici manja od dividende po dionici, ali to onda znači da su se dividende isplatile iz zadržane dobiti.

Odnos cijene i dobiti po dionici upućuje na povećanje tržišne cijene ili dobiti po dionici.

Ukupna rentabilnost dionice je najznačajniji pokazatelj investiranja. Ukupna rentabilnost dionice prikazuje odnos između dobiti po dionici i tržišne cijene dionice. Bitno je da se prilikom izračunavanja tržišne vrijednosti dionice kapital iskaže po tržišnoj, a ne po knjigovodstvenoj vrijednosti, te se i u nazivniku koristi tržišna cijena dionice.

Dividendna rentabilnost dionice predstavlja prinos od dividendi, pa se stavlja u odnos dividendu po dionici i tržišnu vrijednost te dionice. U normalnim će uvjetima ukupna rentabilnost dionice bit veća od prinosa po dionici. Obrnuta situacija je moguća samo ako se dividende isplaćuju iz zadržane dobiti koja je akumulirana u prethodnim godinama.

Tablica 14: Pokazatelji investiranja društva AD Plastik d.d. od 2010. do 2013. godine

POKAZATELJI INVESTIRANJA	2010.	2011.	2012.	2013.
Dobit po dionici neto dobit / broj dionica	12,92	15,40	13,34	6,58
Odnos isplate dividendi dividenda po dionici ³⁰ / dobit po dionici	0,12	0,49	0,60	1,21
Odnos cijene i dobiti po dionici tržišna cijena dionice ³¹ / dobit po dionici	7,22	6,53	8,35	18,58
Ukupna rentabilnost dionice dobit po dionici / tržišna cijena dionice	0,14	0,15	0,12	0,05
Dividendna rentabilnost dionice dividenda po dionici / tržišna cijena dionice	0,02	0,07	0,07	0,06

Izvor: Vlastita izračun prema podacima sa www.zse.hr

Dobit po dionici se smanjila za 50% u 2013. godini u odnosu na 2010. godinu. U 2010. dobit po dionici je bila najveća i iznosila 12,92 kn, nakon čega je u 2013. smanjena na 6,58 kn.

³⁰ Informacije o dividendi po dionici preuzeti su iz godišnjih izvještaja društva AD Plastik d.d. U 2009. godini društvo nije isplatilo dividendu.

³¹ Tržišna cijena dionice izračunata je na temelju prosjeka tržišne cijene za pojedinu godinu iz razloga što se tržišna cijena mijenja iz dana u dan.

Koeficijent odnosa isplate dividendi raste te je u 2013. godini iznosio 1,21 što znači da su dividende jednim djelom isplaćene iz zadržane dobiti. U prethodnim godinama taj koeficijent je manji od 1, pa se cjelokupni iznos dividende isplatio iz ostvarene dobiti nakon oprezivanja.

Također raste odnos cijene i dobiti po dionici zbog povećanja tržišne cijene dionica.

Ukupna rentabilnost dionice pada jer je tržišna cijena dvostruko veća od dobiti po dionici, pa je vrijednost koeficijenta u 2013. iznosila 0,05, a u 2011. godini 0,15. S druge strane dividendna rentabilnost dionice je porasla sa 0,02 na 0,06.

4.6. Pokazatelji koji se temelje na novčanom toku

U suvremenim uvjetima poslovanja, osim temeljnih skupina financijskih pokazatelja koji se zasnivaju na bilanci i računu dobiti i gubitka, sve se više naglašava važnost i značenje financijskih pokazatelja koji se temelje na novčanom toku (Spremić, 2006;469). Ti su pokazatelji posebno važni u uvjetima opće nelikvidnosti kada je vrlo važno voditi brigu o razlici prihoda i rashoda s jedne strane i novačnih tokova s druge strane. Općenito, dobit ostvarena u značajnom iznosu ne mora značiti da poslovni subjekt raspolaže i dovoljnim iznosom novca potrebnog za plaćanje različitih obveza te kako gubitak znači da poslovni subjekt nema novca. Iz ove međuzavosnosti proizlaze četiri skupine pokazatelja koji se temelje na novčanom toku (Žager, 2008;279):

1) *pokazatelji ocjene solventnosti i likvidnosti* koji govore o novčanom pokriću kamata, tekućih obveza, ukupnih obveza i dividendi.

U ovu skupinu pokazatelja spada:

- ◆ novčano pokriće kamata = $\frac{\text{novčani tok iz poslovnih aktivnosti prije kamata i poreza / rashodi od kamata}}{\text{porezi / rashodi od kamata}}$
- ◆ novčano pokriće tekućih obveza = $\frac{(\text{novčani tok iz poslovnih aktivnosti} - \text{isplaćene dividende}) / \text{tekuće obveze}}{\text{tekuće obveze}}$
- ◆ novčano pokriće ukupnih obveza = $\frac{(\text{novčani tok iz poslovnih aktivnosti} - \text{isplaćene dividende}) / \text{ukupne obveze}}{\text{ukupne obveze}}$
- ◆ novčano pokriće dividendi = $\frac{\text{novčani tok iz poslovnih aktivnosti}}{\text{novčani izdaci za dividende}}$

Novčano pokriće kamata ukazuje koliko su puta rashodi za kamate pokriveni novčanim tokom iz poslovnih aktivnosti prije kamata i poreza.

Novčno pokriće tekućih obveza zapravo odražava kratkoročnu solventnost poslovnog subjekta. Viši iznos ovog pokazatelja dovodi do zaključka kako je poslovni subjekt u kratkom roku sposoban podmiriti svoje tekuće obveze. Razlog vrlo visoke pokrivenosti obveza može biti zbog politike nezaduživanja.

Novčano pokriće ukupnih obveza ukazuje da poduzeće uspijee pokriti sve svoje obveze. U praksi taj bi pokazatelj trebao iznositi minimalno 0,2.

Novčano pokriće dividendi prikazuje pokriće izdataka za dividende novčanim tokom iz poslovnih aktivnosti.

- 2) *pokazatelji kvalitete dobiti* koji govore o odnosu novčanih primitaka od poslovnih aktivnosti i prihoda od prodaje te o odnosu novačnih primitaka i dobiti.

Detaljniju skupinu pokazatelja kvalitete dobiti čine:

- ◆ kvaliteta prodaje (prihoda) = novčani primici s osnove prodaje / prihodi od prodaje
- ◆ kvaliteta dobiti = novčani tok iz poslovnih aktivnosti / dobit iz poslovnih aktivnosti

Pokazatelj kvalitete prodaje (prihoda), ako je veći od 1 znači, da su novčani primici od prodaje bili veći od prihoda promatranog razdoblja i obrnuto kada je ovaj pokazatelj manji od 1.

Pokazatelj kvalitete dobiti pokazuje odnos između novčanog toka iz poslovnih aktivnosti prije kamata i poreza te ostvarene dobiti iz redovne poslovne aktivnosti. Poželjno je da se vrijednost ovog pokazatelja kreće oko 1.

- 3) *pokazatelji kapitalnih izdataka* koji dovode u vezu razne vrste novčanih tokova te razmatraju mogućnost nabave kapitalne imovine, financiranja i investiranja, upućuju na sposobnost poslovnog subjekta da podmiri takve kapitalne izdatke u kratkom roku.

Pokazatelji kapitalnih izdataka su:

- ◆ pokazatelj nabave kapitalne imovine = (novčani tok iz poslovnih aktivnosti – izdaci za dividende) / novčani izdaci za nabavu dugotrajne kapitalne imovine
- ◆ pokazatelj investiranja = novčani tok iz investicijskih aktivnosti / novčani tok iz financijskih aktivnosti

- ◆ pokazatelj financiranja = novčani tok iz investicijskih aktivnosti / (novčani tok iz poslovnih aktivnosti + financijskih aktivnosti)

Pokazatelj nabave kapitalne imovine bazira se na kapitalnim izdacima. Visoka vrijednost pokazatelja nabave kapitalne imovine može značiti da je poduzeće ostvarilo visok iznos novačnog toka iz poslovnih aktivnosti, ali s druge strane može značiti i da je poslovni subjekt imao vrlo malo investicija u promatranom razdoblju.

Pokazatelj investiranja sagledava koliko se investicijskih aktivnosti financira iz tuđih izvora.

Pokazatelj financiranja upućuje na pokrivenost novčanog toka iz investicijskih aktivnosti i novčanih tokova iz poslovnih i financijskih aktivnosti pa se može dobiti uvid u pokrivenost investicija ukupno raspoloživim sredstavima.

4) *pokazatelji povrata novčanog toka* koji utvrđuju novačani tok po dionici povrata novca na ukupnu imovinu, obveze i glavnici (u biti se radi o novčanom izrazu rentabilnosti). Predstavljaju „novačani izraz rentabilnosti“. Pored podataka iz temeljnih financijskih izvještaja, za izračun ovih pokazatelja, potrebno je koristiti i podatke poput podataka o broju dionica. Tu spadaju:

- ◆ novčani tok po dionici = (novačni tok iz poslovnih aktivnosti – novčani izdaci za dividende) / broj dionica
- ◆ povrat novca na uloženu imovinu = novčani tok iz poslovnih aktivnosti prije kamata i poreza / ukupna imovina
- ◆ povrat novca na glavnici i obveze = novčani tok iz poslovnih aktivnosti / (glavnica + ukupne obveze)
- ◆ povrat novca na dioničku glavnici = novčani tok iz poslovnih aktivnosti / glavnica

Novačni tok po dionici pokazuje koliki se maksimalni iznos novca stvorenog poslovnim aktivnostima može isplatiti po jednoj dionici.

Pokazatelj povrata novca na uloženu imovinu govori koliko se jedinica novčanog toka iz poslovnih aktivnosti stvara po uloženoj jedinici ukupne imovine.

Pokazatelj povrata novca na glavnici i obveze ukazuje na sposobnost poslovnog subjekta da posluje s novčanim tokovima iz poslovnih aktivnosti kojima će se pokriti dugovi i osigurati povrat dioničarima.

Pokazatelj povrata novca na dioničarsku glavnici pokazuje povrat uloženog kapitala dioničarima novčanim tokom iz poslovnih aktivnosti.

5. OCJENA FINANCIJSKOG STANJA I FINANCIJSKE SPOSOBNOSTI DIONIČKOG DRUŠTVA AD PLASTIK SOLIN

Na temelju financijskih izvještaja kao glavnog izvora informacija, izvršena je horizontalna i vertikalna analiza te analiza putem pokazatelja društva AD Plastik d.d. koji se bavi proizvodnjom dijelova za motorna vozila i proizvoda iz plastičnih masa kroz četverogodišnje razdoblje.

Kroz promatrano razdoblje došlo je do povećanja aktive za 43,20%, razlog čega je povećanje nematerijalne imovine zbog ulaganja u projekte za razvoj novih proizvoda. Potraživanja unutar kratkotrajne imovine rastu i to zbog potraživanja kupaca u inozemstvu.

Ocjenom strukture pasive, naročito kapitala i rezervi, možemo zaključiti da je društvo srednje kapitalizirano (udio vlastitih sredstava 45,74%, a udio obveza 54,26%).

Iako društvo u svom poslovanju ostvaruje dobit, dobit 2013. godine smanjena je za 50% u odnosu na 2012. zbog investicijskih ulaganja za što su također bili potrebni dugoročni investicijski krediti HBOR-a te komercijalnih banaka. Društvo se koristi i revolving kreditima kao brzim načinom dobivanja sredstava. Samim time, dvostruko su porasle dugoročne obveze i dio kratkoročnih obveza. Najveći dio troškova odnosi se i na troškove sirovina i materijala. Važno je spomenut i stavku odgođeno plaćanje troškova koji se odnose na obračunate troškove alata.

Također rastu i rezerviranja, i to za sudske sporove, zbog nemogućnosti naplate nekih potraživanja.

Društvo je podložno i promjenama strane valute čime financijski rashodi rastu zbog negativnih tečajnih razlika.

Analizom novčanog toka prikazanog indirektnom metodom uočeno je dvostruko smanjenje neto tijeka novca. Novčani tokovi od poslovnih aktivnosti bilježe pozitivan saldo, dok novčani tokovi od investicijskih i financijskih aktivnosti bilježe negativan saldo razlog čega su izgradnja nove lakirnice i kupnja postrojenja te isplata dividendi.

S aspekta pokazatelja, situacija je uglavnom približna. Koeficijenti imobiliziranosti kreću se oko 1 što potvrđuje ročnu usklađenost te društvo nema potrebu financirati dugotrajnu imovinu putem kratkoročnih kredita. Međutim, glavnica nije dostatna u financiranju dugotrajne imovine što nam pokazuje i stopa udjela srukturne marže koja je negativna (ukazuje čak na nelikvidnost društva). Pokazatelji likvidnosti padaju što znači da treba smanjiti neke kratkoročne obveze ili povećati neki od oblika kratkotrajne imovine.

Iako zaduženost društva kroz promatrane godine raste, koeficijenti ukazuju na nisku zaduženost (54% imovine se financira iz tuđih izvora, a 46% i vlastitih izvora). Društvo poseže za vanjskim sredstvima financiranja na što ukazuje i rast koeficijenta financiranja.

Društvo nema problema sa solventnošću jer je aktiva duplo veća od vrijednosti obveza te je i glavnica za sada dostatna za pokriće obveza.

Prema skupini pokazatelja aktivnosti, koji ukazuju na brzinu cirkulacije imovine u poslovnom procesu, smanjenje obrtaja ukupne i kratkotrajne imovine označava povećanje proječnog trajanja obrtaja, dok povećanje obrtaja potraživanja znači da društvu treba manje da naplati svoja potraživanja.

Iako su poslovni prihodi veći od poslovnih rashoda, društvo posluje na granici ekonomičnosti, dok ekonomičnost financijske djelatnosti pada.

Profitabilnost u odnosu na obujam prodaje (bruto i neto profitna marža) te profitabilnost u odnosu na ulaganja (profitabilnost imovine i profitabilnost vlastitog kapitala) se smanjuju. Najvažniji razlozi za smanjenje profitabilnosti u 2013. godini su niža kapacitiranost od planiranih u Hrvatskoj te novih tvornica u Kalugi i Mladenovcu radi prolongiranja početka proizvodnje novih vozila, povećanja troškova poslovanja zbog uhodavanja novih projekata te pada tečaja ruske rublje u odnosu na EUR.

Na temelju cjelokupne analize može se zaključiti da je financijsko stanje i financijska sposobnost društva donekle zadovoljavajuća.

6. ZAKLJUČAK

U temeljnim financijskim izvještajima korisnici pronalaze najvažnije i njima najznačajnije informacije u vezi poslovanja društva s ciljem donošenja odluka i odlučivanja za daljnje poslovanje.

Uvidom u izvještaje, poput bilance, računa dobiti ili gubitka, izvještaja o novčanom toku, izvještaja o promjeni glavnice, možemo sagledati financijsko stanje i financijsku sposobnost određenog društva. Iz financijskog stanja možemo utvrditi strukturu sredstava i njihove izvore, pokrivenost stalnih sredstava, analizu dugoročne i financijske ravnoteže, stupanj ročnosti pasive itd.

Financijska nam sposobnost govori o efikasnosti poslovanja, odnosno kako društvo najbolje dolazi do željenih učinaka. Ostavareni dobitak i stopa profita rezultat su cjelokupne poslovne aktivnosti i naposljetku razlog obavljanja poslovne djelatnosti. Međutim dugoročni uspjeh poslovnog subjekta zavisi i od sredstava koja može akumulirati za ponovno ulaganje i razvoj.

U ovom radu, primjenom strukturalnih i komparativnih financijskih izvještaja izvršena je financijska analiza dioničkog društva AD Plastik koje je najveći hrvatski proizvođač plastičnih masa za automobilsku industriju sa sjedištem u Solinu. Ovdje je riječ o kompaniji koja putem svojih ovisnih i pridruženih društava posluje na internacionalnoj razini (Slovenija, Srbija, Rusija, Rumunjska, Francuska) gdje ostvaruje najveći dio prihoda od prodaje.

Analizom financijskih izvještaja, polazeći od bilance, dugotrajna imovina i to prvenstveno hale, lakirnice i robotizirano skupocjeno postrojenje čine najveći udio u aktivi. Nadalje različiti projekti u koje društvo ulaže povećavaju vrijednost nematerijalne imovine. Prema pasivi društvo nastoji koristiti svoja vlastita sredstva, a tek u nedostatku vlastitih poseže za vanjskim izvorima financiranja. Dugoročne obveze zbog investicijskih projekata rastu.

Analizom računa dobiti i gubitka vidljivo je smanjenje dobiti kao posljedica pada proizvodnje i prodaje za većinu proizvođača automobila u Zapadnoj Europi. Samim time, društvo se odlučilo na program „staro za novo“ kako bi ublažilo cjelokupan pad.

Također sve navedeno, utječe na fluktuacije u novčanom toku koji uglavnom bilježi negativan saldo zbog konstantnih odljeva, a znatno manjih priljeva.

Promatrajući drugi alat financijske analize, pokazatelje, koji ukazuju čak na nelikvidnost društva, jer društvo samo 10% svojih kratkoročnih obveza može pokriti sa najlikvidnijim oblicima imovine.

Zaduženost kroz promatrane godine raste, ali u intervalu niske zaduženosti.

Pokazatelji solventnosti imaju naznaku pada, ali ipak vrijednost aktive je duplo veća od obveza i obveze su pokrivena dugotrajnom imovinom.

Prema pokazateljima obrtaja, društvu treba sve manje da naplati svoja potraživanja pa može dalje investirati.

Koeficijenti ekonomičnosti se kreću oko 1, što znači da su poslovni prihodi veći od poslovnih rashoda, te samim time da društvo ostvaruje pozitivan financijski rezultat.

Profitabilnost društva je u opadanju, pogotovo neto profitabilnost imovine i profitabilnost glavnice.

Cjelokupna analiza nam govori da je društvo donekle u još stabilnoj financijskoj situaciji za sada, ali sve navedene naznake govore da može preći u financijsko nestabilno društvo.

S druge strane, radi se o kompaniji koja je u mogućnosti zadovoljiti tehničke specifikacije najvećih svjetskih proizvođača automobila, kao i segment tržišta plastičnih proizvoda široke primjene.

Također ulaskom Hrvatske u EU za ovo društvo znači brži protok proizvoda prema kupcima i jednostavniji izvoz sirovina.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Anthony, R. (2007): *Pregled osnova računovodstva*, Jakubin i sin, Zagreb
2. Bešvir, B. (2008): *Kako čitati i analizirati financijske izvještaje*, Računovodstvo, revizija i financije, Zagreb
3. England, B. (1996): *Financijsko računovodstvo II*, Faber&Zgombić Plus, Zagreb
4. Gulin, D., Tušek, B., Žager, L. (2004): *Poslovno planiranje, kontrola i analiza*, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb
5. Gulin, D., Idžajtić, I., Marša, J., Sirovica, K., Spajić, F., Vasiček, V., Žager, L. (2006): *Računovodstvo trgovačkih društava uz primjenu MSF/MRS i poreznih propisa*, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb
6. Gulin, D., Janković, S. i ostali (2001): *Upravljačko računovodstvo*, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb
7. Helfert, E. (1997): *Tehnike financijske analize*, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb
8. Ivanović, Z. (1997): *Financijski menadžment*, drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Sveučilište u Rijeci, Rijeka
9. Leko, V. (1996): *Procjena boniteta trgovačkog društva*, Masmedia, Zagreb
10. Popović, Ž., Vitezić, N. (2000): *Revizija i analiza*, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb
11. Vašiček, V., Žager, L. (1997): *Računovodstvo za neračunovođe*, drugo izdanje, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb
12. Van Horne, J. C., Wachowicz, J.M. (2002): *Osnove financijskog menadžmenta*, IX. Izdanje, Mate d.o.o. Zagreb
13. Vidučić, Lj. (2000): *Financijski menadžment*, V.izdanje, Računovodstvo, revizija i financije, Zagreb
14. Vukičević, M. (2006): *Financije poduzeća*, Golden marketing-tehnička knjiga, Zagreb
15. Shim, Jae K., Siegel, J. (2007): *Upravljačke financije*, Zgombić&Partneri nakladništvo i informatika d.o.o., Zagreb
16. Spremić, I., Gulin, D. i ostali (2006): *Računovodstvo*, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb

17. Žager, K., Mamić Sačer. i ostali (2008): *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia, Zagreb
18. Žager, K., Tušek, B., Vašiček, V., Žager, L. (2007): *Osnove računovodstva*, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb

Članci:

1. Barbieri, A. (1993): *Čitanje strukture bilance*, Računovodstvo, financije i revizija, br.6/93, Zagreb, , str. 8-14
2. Barbieri, A. (1993): *Računovodstvena analiza učinkovitosti gospodarskog subjekta*, Računovodstvo, financije i revizija, br. 9/93, Zagreb,
3. Barbieri, A. (1997): *Računovodstvena analiza financijske sposobnosti poduzeća*, Slobodno poduzetništvo, br.8/97, TEB, Zagreb, str.153-164

Ostalo:

1. *Godišnja izvješća o poslovanju za 2010., 2011., 2012. i 2013. godinu*
2. www.adplastik.hr
3. www.zse.hr
4. www.fina.hr

POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA

SLIKE

Slika 1: Organizacijska struktura dioničkog društva AD Plastik 11

GRAFIKONI

Grafikon 1: Usporedni prikaz zarade po dionici i dividenda po dionici za razdoblje od 2010. do 2013. godine 10

Grafikon 2: Prikaz strukture zaposlenika prema spolu i dobnim skupinama u 2013. godini .. 16

Grafikon 3: Prikaz obrazovne strukture zaposlenika u 2013. godini 16

Grafikon 4: Prikaz segmentacije prihoda od prodaje po državama u 2013. godini 19

TABLICE

Tablica 1: Vlasnička struktura dioničkog društva AD Plastik na dan 31.12.2013. godine 9

Tablica 2: Troškovi osoblja za razdoblje od 2010. do 2013. godine (u tis. kn)..... 17

Tablica 3: Prikaz strukture i promjena u bilanci društva AD Plastik d.d. u razdoblju od 2010. do 2013. godine 63

Tablica 4: Prikaz strukture i promjena u računu dobiti ili gubitka društva AD Plastik d.d. u razdoblju od 2010. do 2013. godine 66

Tablica 5: Marže u analizi bilance društva AD Plastik d.d. od 2010. do 2013. godine..... 73

Tablica 6: Pokazatelji imobiliziranosti društva AD Plastik d.d. od 2010. do 2013. godine 75

Tablica 7: Pokazatelji likvidnosti društva AD Plastik d.d. od 2010. do 2013. godine 78

Tablica 8: Pokazatelji zaduženosti društva AD Plastik d.d. od 2010. do 2013. godine..... 80

Tablica 9: Pokazatelji solventnosti (pokrića obveza) društva AD Plastik d.d od 2010. do 2013. godine 82

Tablica 10: Pokazatelji autonomije društva AD Plastik d.d. od 2010. do 2013. godine 83

Tablica 11: Pokazatelji aktivnosti društva AD Plastik d.d. od 2010. do 2013. godine..... 86

Tablica 12: Pokazatelji ekonomičnosti društva AD Plastik d.d. od 2010. do 2013. godine.... 88

Tablica 13: Pokazatelji profitabilnosti društva AD Plastik d.d. od 2010. do 2013. godine..... 91

Tablica 14: Pokazatelji investiranja društva AD Plastik d.d. od 2010. do 2013. godine..... 93

PRILOZI

Prilog 1. Bilanca društva AD Plastik d.d. za razdoblje od 2010. do 2013. godine (u tisućama kn)

Naziv pozicije	Godina			
	2010.	2011.	2012.	2013.
AKTIVA				
<i>A) Potraživanja za upisani, a ne uplaćeni kapital</i>	-	-	-	-
<i>B) Dugotrajna imovina</i>	661.227	739.980	817.638	989.659
Nematerijalna imovina	43.568	41.387	60.811	121.104
Materijalna imovina	515.419	537.993	597.798	711.217
Ulaganja u pridružena društva	72.841	84.334	86.235	101.012
Ostala financijska imovina	28.628	75.272	70.107	54.334
Odgođena porezna imovina	771	994	2.687	1.992
<i>C) Kratkotrajna imovina</i>	336.113	344.854	383.743	361.869
Zalihe	57.466	72.996	83.985	94.793
Potraživanja od kupaca	152.395	155.946	185.996	148.435
Ostala potraživanja	49.714	45.435	78.341	62.554
Kratkotrajna financijska imovina	11.587	34.983	21.959	27.144
Novčana imovina	64.951	36.042	13.462	28.943
<i>D) Plaćeni troškovi budućeg razdoblja i obračunati prihodi</i>	75.549	116.165	102.495	184.903
UKUPNO AKTIVA	1.072.889	1.201.547	1.303.876	1.536.431
Izvanbilančni zapisi	-	-	-	-
PASIVA				
<i>A) Kapital i rezerve</i>	667.865	703.571	714.629	702.806
Temeljni kapital	419.958	419.958	419.958	419.958
Rezerve	193.657	218.938	238.638	255.178
Dobit tekuće godine	54.225	64.663	56.017	27.661
Nekontrolirajući udjeli	25	12	16	9
<i>B) Dugoročne obveze</i>	96.237	84.740	204.187	258.694
Dugoročno rezerviranje	3.332	4.829	2.498	2.653
Dugoročni krediti	92.831	79.842	201.618	255.816
Ostale dugoročne obveze	74	69	71	226
<i>C) Kratkoročne obveze</i>	307.082	411.028	383.343	518.900
Obveze za predujmove	82.414	121.247	98.539	94.660
Obveze prema dobavljačima	93.148	120.630	123.784	156.085
Kratkoročni krediti	106.257	130.575	126.712	239.963
Ostale kratkoročne obveze	13.050	28.191	25.431	20.611
Kratkoročna rezerviranja	12.213	10.385	8.877	7.581
<i>D) Odgođeno plaćanje troškova i prihod budućih razdoblja</i>	1.705	2.208	1.717	56.031
UKUPNO PASIVA	1.072.889	1.201.547	1.303.876	1.536.431
Izvanbilančni zapisi	-	-	-	-

Prilog 2. Račun dobiti ili gubitka društva AD Plastik d.d. za razdoblje od 2010. do 2013. godine (u tisućama kn)

Naziv pozicije	Godina			
	2010.	2011.	2012.	2013.
I. Poslovni prihodi	802.277	736.416	781.715	839.129
1. Prihodi od prodaje	696.952	721.730	756.035	817.591
2. Ostali prihodi	105.325	14.686	14.686	21.538
II. Poslovni rashodi	764.414	684.182	743.415	817.920
1. Smanjenje/(povećanje) vrijednosti zaliha nedovršene proizvodnje i gotovih proizvoda	(2.020)	(973)	(527)	7.195
2. Troškovi sirovina i materijala	320.854	345.680	387.909	377.099
3. Troškovi prodane robe	65.171	26.273	43.549	32.244
4. Troškovi usluga	59.859	47.880	62.006	54.819
5. Troškovi osoblja	134.634	142.637	151.554	165.658
6. Amortizacija	55.208	49.482	54.136	50.370
7. Ostali vanjski troškovi	37.463	62.895	37.638	131.128
8. Ostali troškovi poslovanja	77.700	7.466	3.993	6.487
9. Rezerviranja za rizike i troškove	15.545	2.842	2.103	7.310
III. Financijski prihodi	55.087	58.525	33.606	24.049
IV. Financijski rashodi	48.453	40.210	41.225	58.560
V. Udjel u dobitku od ulaganja u pridružena društva	15.146	-	29.793	41.708
VI. Izvanredni prihodi	0,00	0,00	0,00	0,00
VII. Izvanredni rashodi	0,00	0,00	0,00	0,00
VIII. UKUPNI PRIHODI	872.510	794.941	845.114	904.886
IX. UKUPNI RASHODI	812.867	724.392	784.640	876.480
X. Dobit prije oporezivanja	59.643	70.549	60.474	28.406
XI. Gubitak prije oporezivanja	-	-	-	-
XII. Porez na dobit	5.402	5.881	4.449	754
XIII. DOBIT RAZDOBLJA	54.241	64.668	56.025	27.652
XIV. GUBITAK RAZDOBLJA	-	-	-	-

Izvor: Vlastita izrada prema preuzetim podacima sa www.fina.hr

Prilog 3. Izvještaj o novčanom toku društva AD Plastik d.d. za razdoblje od 2010. do 2013. godine (u tisućama kn)

Naziv pozicije	Godina			
	2010.	2011.	2012.	2013.
NOVČANI TOK OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI				
1. Dobit tekuće godine	54.241	64.668	56.025	27.652
2. Porez na dobit	5.402	5.881	4.449	754
3. Odgođeni porezni prihod	(771)	-	-	-
4. Amortizacija nekretnina, postrojenja i opreme	55.208	49.482	54.136	50.136
5. Dobit od prodaje imovine	61.022	1.322	2.488	40.856
6. Vrijednosno usklađenje vrijednosti od kupaca	1.016	582	-	
7. Povećanje dugoročnih i kratkoročnih rezerviranja	15.560	(331)	(3.839)	(1.142)
I. Dobit iz redovnog poslovanja prije promjena u obrtnom kapitalu	191.678	121.604	113.259	118.490
1. (Povećanje)/smanjenje zaliha	(158)	(15.530)	(10.989)	(10.808)
2. Smanjenje/(povećanje) potraživanja od kupaca	19.110	(4.133)	(30.050)	37.561
3. Smanjenje potraživanja od države	(5.402)	-	-	-
4. Povećanje (smanjenje) ostalih potraživanja	10.511	4.295	(32.904)	15.904
5. (Smanjenje) obveza prema dobavljačima	(9.755)	27.482	3.154	32.301
6. (Povećanje)/smanjenje obveza za primljene predujmove	26.990	38.833	(22.708)	(3.708)
7. (Smanjenje)/povećanje ostalih kratkoročnih obveza	2.738	1.592	(16.054)	(8.917)
8. Smanjenje/(povećanje) odgođenog plaćanja troškova i prihoda budućih razdoblja	344	503	(491)	54.314
9. Povećanje /(smanjenje) unaprijed plaćenih troškova	(17.007)	(40.616)	13.670	(82.408)
II. Novčani tok ostvaren poslovanjem	219.049	134.030	16.887	152.450
NOVČANI TOK OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI				
1. Prodaja vlastitih dionica	-	9.134	(4.773)	-
2. Ulaganja u ovisna društva	(45.579)	(11.493)	(1.901)	(14.777)
3. Nabava nekretnina, postrojenja, opreme i nematerijalne imovine	(102.405)	(71.197)	(135.853)	(264.938)
4. Ulaganje u fondove	(11.078)	8.278	2.800	-
5. Odobreni kratkoročni zajmovi	23.526	(29.267)	-	-
6. Odobreni dugoročni zajmovi	(28.564)	(49.051)	-	-
7. Primljeni kratkoročni zajmovi	-	-	15.389	10.588
III. Novčani tok (utrošen) / ostvaren investicijskim aktivnostima	(164.100)	(143.596)	(124.338)	(269.127)
NOVČANI TOK OD FINANCIJSKIH AKTIVNOSTI				
1. Isplata dividendi	(6.103)	(30.672)	(33.566)	(33.621)
2. Isplata bonusa zaposlenicima	(597)	-	524	310
3. Odobreni kratkoročni krediti	(11.719)	185.115	207.330	293.218
4. Otplata dugoročnih kredita	(30.024)	(173.786)	(89.417)	(125.614)
IV. Novčani tok ostvaren / (korišten) u financijskim aktivnostima	(48.443)	(19.343)	84.871	132.158
NETO TIJEK NOVCA				
1. Na početku razdoblja na dan 1.siječnja	58.445	64.951	36.042	13.462
2. Neto priljev/(odljev)	6.506	(28.909)	(22.580)	15.481
3. Na kraju razdoblja na dan 31.prosinca	64.951	36.042	13.462	28.943

Izvor: Vlastita izrada prema preuzetim podacima sa www.fina.hr

Prilog 4. Izvještaj o promjeni u vlasničkoj glavnici društva AD Plastik d.d. za razdoblje od 2011. do 2013. godine (u tisućama kn)

	Temeljni kapital	Kapitalne rezerve	Zakonske rezerve	Tečajne razlike iz ulaganja u ovisna društva u drugim državama	Rezerve za vlastite dionice	Vlastite dionice	Zadržana dobit	Ukupno kapital koji pripada vlasnicima društva	Nekontrolirajući udjeli	UKUPNO
Stanje 31.prosinca 2011.godine	419.958	189.317	6.143	(670)	378	(378)	88.811	703.559	12	703.571
Promjene na nekontrolirajućim udjelima	-	-	-	-	-	-	-	-	(4)	(4)
Tečajne razlike	-	428	-	(7.576)	-	-	-	(7.148)	-	(7.148)
Isplata dividende	-	-	-	-	-	-	(33.566)	(33.566)	-	(33.566)
Vrednovanje vlastitih dionica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isplata djelatnicima	-	-	-	-	(351)	351	524	524	-	524
Prodaja vlastitih dionica	-	-	-	-	(524)	524	(4.773)	(4.773)	-	(4.773)
Dobit tekuće godine	-	-	-	-	4.773	(4.773)	56.017	56.017	8	56.025
Stanje 31.prosinca 2012.godine	419.958	189.745	6.143	(8.246)	4.276	(4.276)	107.013	714.613	16	714.629
Promjene na nekontrolirajućim udjelima	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Tečajne razlike	-	(40)	-	(3.991)	-	-	-	(4.031)	-	(4.031)
Isplata dividende	-	-	-	-	-	-	-	(33.621)	-	(33.621)
Vrednovanje vlastitih dionica	-	-	-	-	787	(787)	-	-	-	-
Isplata djelatnicima	-	-	-	-	(310)	310	310	310	-	310
Ispravak poreza na dobit po odbitku	-	-	-	-	-	-	(2.135)	(2.135)	-	(2.135)
Dobit tekuće godine	-	-	-	-	-	-	27.661	27.661	(9)	27.652
Stanje 31.prosinca 2013.godine	419.958	189.705	6.143	(12.237)	4.753	(4.573)	99.228	702.797	9	702.806

Izvor: Vlastita izrada prema preuzetim podacima sa www.fina.hr.

SAŽETAK

RAČUNOVODSTVENA ANALIZA FINANIJSKE SPOSOBNOSTI DIONIČKOG DRUŠTVA AD PLASTIK

Da bi se ocijenila kvaliteta poslovanja društva potrebne su brojne informacije. Izvor kvalitetnih informacija uvelike doprinosi uspješnosti poslovanja te predstavljaju bazu za financijsko izvještavanje. U tom kontekstu financijski izvještaji čine završnu fazu računovodstvenog procesuiranja podataka te se javljaju kao nositelji financijskih informacija. Putem financijskih izvještaja koji moraju biti pouzdani, razumljivi, usporedivi i sastavljeni u skladu sa računovodstvenim načelima i standardima, menadžment vrši analizu poslovanja kojom ocjenjuje financijsko stanje i financijsku sposobnost društva.

Horizontalnom analizom nastoji se uočiti tendencija i dinamika promjena pojedinih pozicija temeljnih financijskih izvještaja poput bilance, računa dobiti ili gubitka, izvještaja o novčanom toku, izvještaja o promjeni glavnice te popratnim bilješkama uz financijska izvješća. S druge strane, vertikalna analiza omogućava uvid u strukturu financijskih izvještaja. Međutim, horizontalnom i vertikalnom analizom se ne iscrpljuje problematika financijskih izvještaja, već se kao dodatno oruđe koriste i pokazatelji putem kojih menadžment i zainteresirani korisnici mogu dobiti informacije o likvidnosti društva, njegovoj zaduženosti i solventnosti, aktivnosti i naposljetku o njegovoj profitabilnosti i ekonomičnosti što je u biti glavna poanta same analize.

Analiza financijskih izvještaja izvršena je na dioničkom društvu AD Plastik iz Solina čija je osnovna djelatnost proizvodnja plastičnih masa za automobilsku industriju. Na temelju provedene analize bilance, zgrade, postrojenja i oprema unutar dugotrajne imovine čine najznačajniju stavku s obzirom da su oni najvažniji faktor proizvodnog procesa. Također društvo jako puno ulaže u razvoj novih proizvoda čime i nematerijalna imovina dobiva na značajnosti. S aspekta strukture pasive, društvo je srednje kapitalizirano. Nadalje, dugoročne obveze su zabilježile dvostruki porast zbog kredita pa društvo treba paziti na svako naredno zaduživanje.

Društvo je u razdoblju od 2010. do 2013. godine ostvarilo pozitivni financijski rezultat zahvaljujući povećanju prihoda od prodaje proizvoda na novim lokacijama te

povećanju prihoda od razvoja i izrade alata. S druge strane, poslovni rashodi se većinom odnose na troškove sirovina i materijala, troškove osoblja te rezerviranja za rizike i troškove. Analiza izvještaja o novčanom toku ukazuje na smanjenje neto tijeka novca zbog investicijskih ulaganja, otplate dugoročnih kredita te isplate dividende. Prema pokazateljima financijske analize društvo je donekle još likvidno, zaduženost raste kroz promatrane godine, dok koeficijenti solventnosti imaju naznaku pada. Iako ekonomičnost ukupnog poslovanja i profitabilnost bilježe pad, ostvaruju se pozitivne vrijednosti koeficijenata.

Ključne riječi: dioničko društvo, bilanca, račun dobiti i gubitka, izvještaj o novčanom toku, izvještaj o promjeni glavnice, bilješke uz financijska izvješća, analiza financijskih izvještaja, financijsko stanje, financijska sposobnost.

SUMMARY

ACCOUNTING ANALYSIS OF FINANCIAL CAPACITY JOINT STOCK COMPANY AD PLASTIK

In order to evaluate the quality business company's need a lot of information. Source quality information greatly contributes to business performance and form the basis for financial reporting. In this context, financial statements constitute the final stage of processing accounting data and appear as carriers of financial information. Through the financial statements that must be reliable, understandable, comparable and prepared in accordance with book principles and standards, management performs analysis of operations which evaluates the financial condition and financial capacity of the company.

Horizontal analysis aims to spot the trends and dynamics of changes in certain positions of the basic financial statements such as balance sheet, profit and loss account, cash flow statement, statement of changes in equity and the accompanying notes to the financial statements. On the other hand, vertical analysis provides insight into the structure of financial statements. However, the horizontal and vertical analysis does not exhaust the issue of financial statements, but as an additional tool use and indicators by which management and interested users can get information about the liquidity of the company, its debt and solvency, activities and ultimately on its profitability and cost-effectiveness as the be the main point of the analysis.

Financial Statement Analysis was done on a joint stock company AD Plastik from Solin whose main activity is the production of plastics for the automotive industry. Based on the analysis of the balance sheet, buildings, plant and equipment within the fixed assets constitute the most important item, since they are the most important factor of production process. Also the company is investing a lot in new product development and intangible assets, which is gaining significance. From the aspect of the structure of liabilities, the company is a medium-capitalized. Furthermore, long-term liabilities are recorded double growth for loans and society should be alert to any subsequent borrowing.

The Company is in the period from 2010 to 2013 achieved a positive financial result due to the increase in revenues from sales of products to new locations and increase revenue from the development and manufacturing of tools. On the other hand, operating expenses

mainly relate to the cost of raw materials, personnel expenses and provisions for risks and charges. Analysis of the cash flow statement indicates a decrease in net cash flow for investments, repayment of long term loans and dividend payments. According to the indicators of financial analysis firm is somewhat more liquidity, debt grows through the year under review, while the solvency ratio have an indication of the fall. Although the effectiveness of total activity and profitability decreased, realized positive coefficients.

Key words: joint stock company, balance sheet, income statement, cash flow statement, statement of changes in equity, notes to the financial statements, analysis of financial statements, financial condition, financial capacity.